1980
L
1093

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0001-0

~~S. R. Q. 12~~

Script. Rom. in Quarto N. 12

II 2. b 49

ENCHIRIDION ERASMI RO-
TERODAMI GERMANI DE
MILITE CHRISTIANO, IN

quo taxatis vulgi ſupſtitionibꝰ,
ad priſcæ religiõis puritatẽ,
veteris æloquentiæ
lituo nos pro-
uocãt.

HIERONYMVS EMSER,

Rite bonas arteis cum relligione, vetuſtas
Contulit: at nobis littera ſola placet.
Scire volunt omnes hodie: bene viuere nemo.
Heu fruſtra ſapiunt, qui ſibi nil ſapiunt,
Qꝫ bene priſcorũ calleis imitatus Eraſmus,
Pſalteriũ cytharæ cõmodat: ora lyræ,
Oris & argentũ veſtiuit pectoris auro
Niliacaſqꝫ Deo, prædo ſacrauit opes,
Hic tibi emendus erit diſtractis omnibus vnus,
Tanqꝫ euangelico gemma reperta in agro,
Hic tibi Theſaurus Lector permaximus eſto
Ille tuo vigilet dormiat inqꝫ ſinu,
Hic tibi ſi placeat, Chriſto mihi crede placebis,
Et Chriſto ſapies: ſi ſapit ille tibi,

τέλοσ.

REVERENDO AC NOBILI DOMINO, D. Erneſto de Schleynitz, Sanctę Pragen̄. & Ingenuę Miſnen̄. Eccleſiarum Præpoſito digniſſimo, Hieronymus Emſer ſe cōmendat.

MErebat̃ iampridem, tam paterna erga me beneficentia, q̄ȝ tua ipſius virtus ac dignitas, Erneſte nobiliſſime, quatenus meā erga vtrūqȝ obſeruantiā, publico aliq̄ Ingenij mūere declaraſſem. Verꝫ cum timerem Magnificentiā tuam politioribus olim ſtudijs Bonōnię ſub Philippo ac Camillo præceptorib⁹ pulcherrime inſtitutam, meis me potius ineptijs offenſurū q̄ȝ oblectaturū, Atqȝ aliquādiu in eodē, vt aiunt, luto heſitaſſem. Opportune tandē in manus venit Eraſmi Roterodami Germani de milite Chriſtiano Enchiridion, omnib⁹ numeris modiſqȝ abſolutum. Ita em̄ totius Chriſtianiſſimi rationē, in vnā adegit ſummam, vt quicquid ei⁹ rei, tam apud ſingulos ethnicos, q̄ȝ eccleſiaſticos ſcriptores, immenſo prius voluminū pelago, hinc inde diffuſum cōtinebat̃, breui hic noſter dogmate, & vno (vt aiunt) faſce cōplexus ſit. Inſtruit̃ autē Chriſtianus miles, qua nam arte, quibuſve telis, cum hoſte, cominus, æminuſqȝ pugnandū, & noua quædam ꝓponunt̃ ſtratagemata, vniuerſaqȝ rei militaris diſciplina tanq̄ȝ in tabula depingitur, non ea tamen quā Flauius, Aelianus, Frontinus, Curtius, aut Xenophon tradiderūt, Sed qualem ille ſuis reliquit auctoratis, qui dixit, Eſtote fortes in bello, & pugnate cū antiquo ſerpente, & accipietis regnū æternum. Cum autē idem libellus & ętati tuæ & perſonę (qui poſthabita principum aula in qua facile atqȝ hereditaria quadam viciſſitudine primus eſſe poteras, vni Chriſto te deuouiſti) ita quadret, ita conueniat ac ſi ab Eraſmo ipſo nūcupatim nomini tuo fuiſſet adſcriptus. Iccirco ego eundem eum pleriſqȝ locis, quibus Calcographorū ſcatebat erroribus reſtitutū, nouoqȝ Indice, & reconditiorū rerū annotatiūcula (ꝓpter cōmunē legentiū fauorem) elucidatum

Magnificentię tuę optimo iure dedico, quatenꝰ, te veluti duce Impatoreqꝫ exercitus, reliqua Tyronũ turma, & gregarius quiſqꝫ miles, veram Chriſtianæ militiæ diſciplinã auſpicentur, tibiqꝫ ac parenti tuo nobiliſſimo acceptũ referant, ſi quid meꝰ in hoc labor aut induſtria illis profuerit. Tuæ humanitatis erit & Eraſmũ comiter admittere, & ad præcepta ipſius animum intendere. Ita enim Chriſto, cui te ſemel dediſti, vehementer placebis. fœliciter Vale ex arce tua Honſteyn, pridie Kalẽ. Septẽbres. Anno eiuſdem Milleſimo quingenteſimo decimo quinto.

¶ Ad eundem.

Sępe tuas volui numeris includere laudes.
Nec numeros patitur, nec tua fama modũ
Nam genus vt taceam, titulis inſigne Baronũ,
Vt ſint maiorum fortia facta nihil,
Vt taceã patrijs plenũ virtutibus orbem,
Teqꝫ tuo ipſius metiar ingenio,
Ipſe bonas artes doctus, Sacramqꝫ Mineruã.
Idem tergemino doctus es æloquio,
E quibus Auſoniæ maior tibi gratia linguæ,
Plurima dicendi copia, mixta ſale,
Nec probitas gemina deeſt, pietaſqꝫ deorum,
Vtqꝫ vno referam carmine cuncta breui.
Filius vt ſapiens, honor es, patris ſapientis,
Ore refers Iuuenem, more animoqꝫ ſenem,

τελοσ

¶ Ad eundem.

Sunt quibus eſt celſi ſtudiũ, & pius ardor olympi,
Sed velut amuſis non ſapit iſte liber,
Sunt quibus eſt locuples rerum doctrina: ſed illis
Tanqꝫ indeuotis non ſapit iſte liber,
At tibi patrono pariter doctoqꝫ pioqꝫ,
Dispeream, ſi non mel ſapit iſte liber,

τελοσ

INDEX,

Aaron orationis typum gerit Fol.v
Abrahã myſtice, in ſenectute ratiõis typũ gerit. xiiij
Abuſus bonorum tpalium. xxxix
Abyſag myſtica.l. Adam myſtice quid. i &.xiiij.
Adraſti numẽ.xviij. Alæ amoris Platonicæ. xxxij
Agonothetes.ij. Ambitionis remedia. lij
Amor verus quid xxxv.
Aniæ mors q̃bus ſignis dep̄hẽdit. & q̃ p̄iculoſa ſit iij
Anima iuxta Platonẽ duplex xi
Angelus ſpectator operũ noſtrorũ xlix
Animi motus poſſunt ratione cõpeſci. xij
Animã bonã ſeu malã ſortit⁹ q̃liter ſe habere debet xij
Animus hominis q̃ difficile domatur xiij
Anima mediũ quoddã eſt inter corpus & ſpiritũ. xv,
Animæ cũ corpore differẽtia practica xvi
Aqua ſcripturæ diuinæ typum gerit v,
Aqua de petra myſtice v.&.xxxij
Aqua in vinũ myſtice. xxv. Aqua benedicta.xxvi.
Ars v̄tutis & bene viuẽdi.xvij. Aranearũ cõpatio. xlij
Arma militis Chriſtiani.iiij.&.viij Auaritiæ remedia.li
Auctarium quotidie bonis operibus adijciendũ xlv,
Aulicæ vitæ incomoda.xix. Auguſtini laus.xxxiiij
Auguſtinus monachos nõ inſtituit. xxx.
Aurum ſapientiam ſignificat

B

Babylon fugienda xviij
Baptiſmus non facit Chriſtianum xxvi.
Bellũ chriſtiani militis, nõ a fortuna ſed a deo pẽdet. iiij
Boemorũ error vnde p̄ueniat xxiiij
Boni & mali mercedẽ ſuã hic etiã recipiũt xlvij
Boni & mali ſuos dños habẽt, ſed inęquales xlvij

C

Charitas vera a falſa qualiter diſcernit.xxx. Caro vxor.i
Caro præcipuũ hominis malum xvij
Carnẽ legis q̃liter Chriſtus cõtempſit præ ſpũ xxv
Carnis vocabulũ qualiter in ſcriptura accipit. xxviij

Carnis opera qualia ſint xxviij,&,xxix,
Carnis rebellio vnde ſit orta x
Crates aurum in mare xxi
Catonis locus vulgo non ſane intellectus xxxi
Cęcitas præcipuũ hominis malum xvij
Cœlum quid myſtice xxviij
Cęrimoniæ eccl'iæ corp̃ales q̃ten⁹ obſeruãdæ. xxvij,et,xxxi
Cęrimonijs nimiũ cõfidentes quantũ errant xxvij,
Cęrimoniæ confutant̃, niſi eis recte vtamur xxx
Cęrimoniæ ſuperſtitioſę xxviij
Cęrimoniæ non faciunt religioſum xxix
Celebrare quotidie xxv,
Charitas noui & veteris teſtamẽti maximũ pręceptũ xxix
Craſſus auaritiæ notatus xlij
Chriſtianorum duplex perfidia ij
Chriſtianorum nemo alienus eſt alteri xxxvij,et,xxxviij,
Chriſtianorũ omnia debẽt eſſe cõmunia xxxvij
Chriſtian⁹ debet Chriſti imaginẽ in morib⁹ rep̃ſentare,xxvij
Chriſtiani veri qualiter cõtempnunt̃ xxxiiij
Chriſtianorũ puſillus numerus eſt xxxiij,
Chriſtus etiam chriſtianis ipſis cõtemptui eſt xl
Chriſtus ad ſe appropinquãti vltro fit obuiam xxxij,
Chriſtianiſm⁹ nõ tã i cęrimonijs q̃ꝫ charitate ꝓximi ſitã ẽ, 31,
Chriſtianiſmi decretum. xxxix
Chriſtianis ſola voluntas deeſt bene agendi xiij
Chriſtianis vt nihil fortius ita nihil imbecillius xij,
Chriſtianorũ cõmunis ꝓfeſſio xix
Chriſti vita omnibus collata præſtantior eſt xix
Chriſtus ſcopus noſter ad quẽ omnia referẽda ſunt xx,
Chriſtus qualiter honorãdus.xxvi. Corpis cõditio.xv
Cõfutatio argumẽtorũ mũdi cõtra pie viuẽtes xx
Correctio debet eſſe lenis xliij
Correctio nimis exaſperans duo mala opatur ibidem
Conſcientiæ vermis xlvij
Conſperſo viuere quid ſit vi
Corpus Chriſti nec Marię ſine ſpũ nihil ꝓdeſt. xxv,et,xxvi
Corporis Chriſti præſentia non ſaluat xxvij,

Crux chriſti qualiter imitanda. xxxiij
Crux chriſti qualiter veneranda xxvi
Crucis myſteriū, virtus & efficacia. xxiij. &. xlvi
Crucis fructus. xlvi. Cupido duplex. xlix
D
Damnum chriſtianorum vnicum. xxxv
Dauid cōtra Goliam prelium & arma myſtice viij.
Diabolus ſemel fortiter repulſus non reuertitur. xlv.
Diris deuouere ij
Diuitias gētiles magis cōtēpſerūt q̄ chriſtiani. xxx. &. xxxiiij
Diuitiæ verę. xxxv. Diuitijs qualiter vtendū. li.
Diuitiæ inter bona poſtremū locū obtinent. li.
E
Egyptus myſtica i.
Egypt⁹ relinquēda ſic vt reuertamur ad ollas carniū. xviij.
Eſaię locus. xxxij. Eua myſtica. i et. xiiij
Ethnici qualiter legēdi. vi. Excuſatio in pctīs xlij
Excuſatio antiquorū patrū & quorundā lapſorū xlij
F
Ferię celebrandæ bello confecto i.
Fides ſine moribus inutilis xxxiiij
Fides vera nō patit̄ hominē eſſe malum xviij
Fomes ad quid relictus. xvij. Fortitudo vera xxvi
Flere irridendos & irridere flendos. xxxvij
G
Gallus cur Aeſculapio votiuus xxij
Gratia dei luti cōparat̄ xxiij
Gratia dei ſola homini non ſufficit iiij
Gentiliū literæ quatenus legendę. vi. et xxi
Gentiles qualiter deum adorauerunt xxxi
Gentilium virtus ac probitas xliij
Geſta antiquorū Regū ac Ducū quaten⁹ imitāda xii
Gloria vera & falſa quæ. xxxvi
H
Hominis deſcriptio x
Hominis dignitas xlvij
Honor huius ſæculi falſus lij.

Herculi decimæ votiuæ xxiij
Heſiodi cumulus xlv

I

Iacob & Eſau odium myſticum xiij
Iacob luctamen cum angelo xv
Iacob quando fit Iſrael xv
Ieiuniũ quomodo deo placet xxx
Indulgentiæ quomodo proſint xxxiij
Infirmitas præcipuum hominis malum xvij
Inimici qualiter diligendi xxxix
Iniuriã pati q̃ facere Chriſtiano pręſtat xxxix
Iniuriam leniter ferre quid docet liiij
Iniuria an propulſanda liiij
Inſignia chriſtianorum xxxv
Ira breuis inſania lv
Iracundiæ remedia liij
Iraſci qualiter licet lv
Iraſcibilis potentiæ ſedes xi
Iſaac cum Hyſmaele colluſio xiiij
Iſrael videns deum xv

L

Laboris difficultas qualiter lenienda xlv
Lapſis q̃ citiſſime reuertendum xlvi
Legis errorẽ qualiter chriſtus cõtempſit præ ſpũ xxv
Lex duplex xxviij
Leditur nemo niſi a ſeipſo xxxvi
Libidinis remedia xlviij
Literæ ex ſimplici ſenſu & myſterio tanq̃ ex corpore & anima conſtant xxiiij
Lucrum chriſtianorum xxxv
Ludus chriſtianis prohibitus xxxix
Lr̃as bõas ignorare qdã fatui ſummã religionẽ exiſtimãt. 57

M

Magiſtratus qualiter debet eſſe diſpoſitus xl
Magiſtratu indignus eſt qui libenter gerit eum xl
Mala tria hominis præcipua xvij
Manna typum gerit ſacræ ſcripturæ v

Manna, quid eſt hoc v
Meretrix xv
Mercator verus pecuniã in loco negligit xxxvij,
Membrorũ varia officia xxxviij,
Membra infirmiora neceſſariora ſunt xxxviij,
Membrũ chriſti nõ eſt qui nõ ſequit̃ veſtigia chriſti liiij,
Miſſæ qualiter audiendæ xxvi
Miſſam nõ quotidie ſed debite legens meret̃ xxv,
Miles criſtian⁹ parti diuiæ grẽ parti ꝓprie v̄tuti inniti debꝫ 4
Militis chriſtiani idem ſpectator qui & munerator ij,
Moſes chriſti typum gerit i
Moſes ſcientiæ typum habet v
Monachi faſtigiũ religiõis in ſolis cerimonijs ponũt xxix
Monachorũ vita q̃ꝫ ſit corrupta xxx
Monachi vocabulũ laicis probroſum xl
Monachatus nõ eſt pietas nec facile ſuadendus lv, et, lvi
Mors animæ q̃to grauior corporis interitu iij
Mori peccato pauciſſimis cognitum xix
Mortis meditatio xxiij
Mortem quid faciat faciliorem xxiiij
Mors noſtri ſæculi omniũ corruptiſſimi xxxiiij
Mundus quid xix, et melius, xli
Mundus præſtigiator i,
Mundus tripliciter nos fallit i,
Mundi. xxiij
Mundana qualiter ad cœleſtia referenda. xiij,

N

Naturæ circa animos ſolers cõpenſatio xij,
Neptuno cur thaurus ſacrificabat̃ xxij
Nequicq̃ꝫ ſapit qui ſibi nil ſapit xxxvij,
Nobilitas vera xxxiiij
Nouitatum ſtudioſi xxxvij

O

Obſeruãtia cerimoniarꝫ carnaliũ nõ facit hoiem ſpiritalẽ. xxix
Odium Iacob & Eſau. xiij
Odia hominũ & cõtrarietas ex nihili rebus xxxviij
Oratio quorundam cur non audiatur xxij

Oratio qualis eſſe debet. v,
Orandi modus. v
Orandi abuſus. vi. &. xiij
Orandum quid ſit xxij
Oratio non intellecta quid proſit. vij.
Origenica ſimilitudo. vij
Origenis diuiſio circa hominem. xv
Ornatus regius. xi
Opera etiã bona qua cautela dijudicanda xvi
Opera corporis qualiter ad animã referenda. xxij
Opera ſingula qualiter ad Chriſtũ referenda. xxij
Operũ bonorũ vanitas niſi recte fiant xxxi
Opera omnia ex carne conſtant ac ſpiritu. xxxij
Obtrectatores non audiendi xxxix
Optima ab initio præponenda xliij
Opus omne ex carne conſtat & ſpũ xxxij

P

Panoplia quid. vij
Pacis cõmendatio. viij
Pax falſa. ij. &. xiij
Panes ordeaceos frangere xxxij
Platonis de turpi & honeſto ſententia xxxij
Platonis philoſophia Chriſtianis magis quadrat. vi
Pandore pixis. xxi
Paulus legum conſultus. xxxix
Paulus ſemp in manu habendus lvij
Pauli cũ philoſophis concordantia xiij,
Pauli ſtimulus ad quid nobis prodeſt xiiij
Pauli & Platonis cõcordantia xiij
Peccata vnde eueniant xxxiij.
Peccati vtilitas xlij
Peccatũ cauſa leuior magis aggrauat. xxix
Peccata quamobrem maxime vitanda xlij
Pecunia qualiter vtenda xxi
Pecunia q̃ꝫ deſpecta olim fuit xxxiiij
Pœnæ inferorũ apud poetas quid ſignificant xx
Prædicatorum ſtultitia & Hypocriſis xxvij

Peregrinari xxvi
Philautia q̄ꝫ nociua xxxiij
Principatus qualiter gerendus xl.&.xli
Principes q̄liter ſe regēt ac quid aniaduertere debēt xl
Philoſophia quomō mortis meditatio xij
Philoſophi ſectas ſuas fortius tuent̄ q̄ꝫ Chriſtiani xxxvij
Platonici imitandi. vi
Poetę non ſunt aſpernendi eodem
Poetæ deorum figuli. viij
Potentia vera quid ſit xxxvi
Promethæ⁹ hoiem finxit ſingulorū aialiū partē addidit x
Prothæus ſenſualitatis typum gerit xiiij
Pronūciatio maximā vim habet. xxxiij
Proſperis rebus non eſſe confidendum xliiij.
Prudentia vera & falſa xxxvi
Pueri centum annorum xxix
Pueri Chriſtianorū qualiter ſtatim inſtituēdi xxxiij

R

Rationis ſedes xi
Religio quibus ex cauſis quotidie deficiat vij
Religionis habitus qualiter proſit xxvi
Religionis habitū induere in morte eodē
Reliquiæ ſanctorū quatenus venerandæ. eodē
Reliquiæ veræ quæ ſint eodē
Reliquias crucis aut alias ſecū portare quid valeat. eodē
Regū & Principū ꝓprietas & officiū. xi.& melius.xl.
Regū vna gloria ſi Chriſti veſtigia ſequant̄ xli
Reipu. cū homine pulchra cōparatio xi
Rerum triplex differentia xxi
Reſpublica qualiter conſtitui debet. x.
Regū & Ducū antiquorū geſta quatenus imitāda xli

S

Sacerdotis vocabulū quomō laici cōtemptui habēt xl
Sancti qualiter vere colendi. xxvi
Sapientiæ Chriſti & mundanæ differentia ix
Sapientia huius mundi q̄ꝫ ſtulta ſit. eodem
Sapientia mundi vniuerſi mali mater. eodem.

Sapientia Chriſti quomodo cōparat̃. eodem
Sapientia carnis qualiter intelligenda. xxviij.
Sapientiæ gradus. xij
Sapientię caput ſeipſum noſſe. x
Sapientē aliter Stoici, aliter Peripathetici diffiniunt. xij
Sapientia quæ ſibi non ſapit fruſtra eſt xxxvij
Sacrar umliterarū laudes v
Sacra myſtice caro dominica xiiij
Sepulchra dealbata iij.
Specus Platonicus. xxxiij
Senſus pedagogi ad virtutem. xi
Simonia in vtroq; foro qualiter cōmittit̃ xl
Scripturæ ſacræ firmiter oportet credi. xvij
Scripturæ ſacræ ſtudiū q̄ ſit neceſſariū v
Scientia primū locum tenet inter media xxi
Scriptura ſacra ab impuris tractari non debet. xi
Sema & Sima quid. iij
Solertia vera xxxvij
Spiritus eſt qui viuificat. xxv.
Spiritus natura xv
Spū de⁹ adorād⁹ ē. canōe q̄nto p̄ totū. fol. xxiij. & ſeq̄ntibus.
Stationarij & mendicantes taxant̃ xxij
Stoicorū & Peripatheticoꝝ differentia xij
Stultitia Stoicis, a Chriſtianis malicia dicit̃ viij
Superbiæ remedia liij
Superſtitio vulgi in colendis ſanctis xxij. & xxv
T
Theologi qui potiſſimū ad bonā mentē conducāt vi.
Theologi veteres q̄ſtum neotericis præſtant. vij. & xxv
Theologiæ ſtudiū cur hodie contemnit̃ xxv
Theologia qualiter exponenda xxiiij
Theologorū modernorū adultera doctrina. eodem
Theologorū ac religioſorū laus egregia xxvij
Tentatus ad orationem confugiat. v
Tentatio frequens qualiter ſuſtinenda xliiij
Tentatio ſiue tentator qualiter repellendus. eodem
Tentatione imminente quid cogitandum xlvij

INDEX.

Terra quid myſtice xxviij.
Titulorum magnorum vanitas. xli

V

Vana gloria hydræ cõparat̃ xiiij
Veneres & cupidines duæ Platonicæ xlix
Vita vera ad beatitudinẽ noſſe ſeipſum xij,
Vitiorum variæ ſpecies & differentiæ. eodem
Vitia aliqñ cũ virtutibꝰ a natura cõpenſant̃ eodem
Vitia qualiter ad virtutem flectenda eodem
Vitia odienda ſunt non homines xxxvij
Vitia etiam leuiſſima nõ ſunt cõtemnenda. xlv
Vitijs ſuis quiſq; libenter ignoſcit eodem
Victoria parta maius periculum imminet xliiij,
Vim vi repellere an liceat Chriſtiano xxxix
Vigilandum qualiter nobis ſit i.
Virtus ardua in principio xiij
Virtus quomõ a Socrate diffinit̃. xxxiij
Vita chriſtiana nõ tã in cerimonijs q̃ in charitate ſita eſt. xxxi
Vitæ breuitas xlix
Vnum qualiter omnes ſumus in domino xxxviij
Voluptas vera xxxv
Vulgus peſſimus iudex xxxiij
Vulgus qui dicant̃ eodem
Vulgus Chriſtianorũ peſſimũ. eodem

Z

Zelotypus eſt deus animarum amator. xviij,
Zodomam relinquens non debet retroſpicere Fol.xviij

ENCHIRIDION MILITIS CHRISTIANI,

Eraſmus Canonicus ordinis ſancti Auguſtini: aulico cuidã amico, S, D,

EFflagitaſti non mediocri ſtudio frater in dño dilectiſſime: vt tibi cõpendiariã quandã viuẽdi rationẽ præſcriberem, qua inſtruct⁹ poſſes ad mentẽ chriſto dignã ꝑuenire. Ais em̃ te iampridem aulicæ vitæ ꝑteſum/ hoc tecũ agitare quo pacto queas ægyptũ vna cũ ſuis & vicijs & delicijs effugere/ac Moſe duce/ad ꝟtutũ iter fœliciter accingi. Quo mihi charior es: hoc impẽſius gratulor tuo tã ſalutari ꝓpoſito: q̃d ſpero: vel citra noſtrã opam fortunabit ꝓuehetq; ipſe: q̃ dignat⁹ eſt excitare. Ego tñ nimiſq; libẽs parui: vel homini tam amico: vl' tã pia poſtulãti. Tu modo annitere: ne vel ipſe noſtrũ officiũ ſine cauſa videare flagitaſſe: vel ego ſine fructu tuæ morem geſſiſſe voluntati. Imo votis cõmunibus benignũ illum Ieſu ſpiritũ imploremus: vt & mihi ſcribenti ſuggerat ſalutaria: & tibi ea reddat efficacia.

Moſes typum gerit Chriſti.

Aegypt⁹ vitæ ſceleratæ.

¶ Vigilandum eſſe in vita.

Iob. 7. Principio etiã atq; etiã memineris oportet: nil aliud eſſe vitã mortaliũ: niſi ꝑpetuã quandã militiã, teſte Iob: milite longe tũ exercitatiſſimo: tum inuictiſſimo, nimiſq; falli vulgus hoĩm: quorũ animos mũdus hic præſtigiator/blandiſſimis ludibrijs tenet occupatos: qui ꝑinde ac ſi iam debellatũ ſit: intẽpeſtiuas agunt ferias: neq; prorſus aliter/q̃ in certiſſima pace, mirum quãta viuãt ſæcuritate: quãq; ocio ſi in vtrãq; dormiãt aurem/ quũ ſine fine tot ferratis viciorũ copijs oppugnemur: tot taptemur artib⁹: tot appetamur inſidijs. Ecce tibi ſuperne in tuũ exitiũ ꝑuigiles excubãt nequiſſimi dæmões: mille dolis: mille nocẽdi artibus: in nos armati: qui mẽtes nr̃as telis igniferis lethaliq; tinctis veneno moliunt̃ e ſublimi cõfigere: quib⁹ quidẽ

Mundus pſtigiator

Feriæ celebrãde bello confecto.

De Herculis ſagittis lege apud Bocaciũ.

De Cephalo apud Ouidiū. 7.metha.

neq̧ Herculi neq̧ Cephalo fuit vllum iaculū certius: niſi im- penetrabili fidei ſcuto excipiant. Tum rurſus a dextra leuaq̧, a frōte pariter atq̧ a tergo/mūdus hic nos oppugnat, q̄ iuxta Ioannis vocē, totus in vicijs eſt cōſtitutus: ideoq̧ Chriſto: tū infeſtus, tum etiam inuiſus. Neq̧ vero ſimplex oppugnandi ratio. Interim eīm rebus aduerſis/velut aperto Marte ſeuiens animi mœnia graui quatit ariete: interim ingētibus quidē ſed vaniſſimis ꝓmiſſis/ad ꝑditionē ſollicitat/interim actis obliq̄ cuniculis/inexpectatus adrepit/vt inter oſcitantes ac ſecuros opprimat. Poſtremo inferne quoq̧ lubricus ille anguis, pri- mus pacis noſtræ proditor nunc in virenti gramine concolor abditus, nūc in cauernis illis ſuis deliteſcens, centenis contor- tus voluminibus nō deſinit/mulieris noſtræ, ſemel corruptæ calcaneis inſidiari. Mulierē aūt carnalem hominis partē intel- lige. Hæc eſt eīm Aeua noſtra, per quā verſutiſſimus ſerpens ad mortiferas voluptates mentē noſtrā illectat. Porro autem quaſi parum ſit, ſic vndiq̧ tantū hoſtium imminere, intus de- niq̧ in ipſis animi penetralibus/hoſtem ferimus pluſq̧ fami- liarem, pluſq̧ domeſticū, quo vt nihil interius, ita nihil pōt eſſe periculoſius. Hic hic eſt vetus ille & terrenus Adam, conſue- tudine pluſq̧ ciuis, ſtudio pluſq̧ hoſtis quē neq̧ arcere vallo licet, neq̧ caſtris exigere fas eſt. Hic nobis centenis eſt obſer- uandus oculis/ne forte dei p̄ſidiū aperiat demonibus. Ergo quum tam formidabili tamq̧ difficili bello diſtringamur oēs/ quumq̧ nobis res ſit cum hoſtibus tam multis, tam in noſtrā ꝑniciē iuratis atq̧ deuotis, tam vigilantibus, tam armatis, tam ꝑfidis, tam exercitatis, nos male ſani, cōtra nō arma capimus? nō excubias agimus? nō oīa ſuſpecta habem⁹? ſed ꝑinde, vt in reb⁹ bene pacatꝭ ſupini ſtertim⁹, ceſſam⁹, voluptamur, atq̧ cu- ticulā (vt aiūt) curam⁹ ocioſi. Neq̧ om̄ino ſecus/q̄ſi vita nr̄a græca ſit cōpotatio, nō bellū, ita ꝓ caſtris & pellibus, in cubi- libus volutamur, ꝓ ſcutis & armis, roſis & Adonidis delicijs redimimur, ꝓ militaribus ſtudijs, luxu & ocio indulgemus: Pro martijs telis, citharam imbellem tractam⁹. Quaſi vero nō iſta pax/bellum ſit omnium teterrimū, Etenī qui cū vicijs pa-

Mūdus tripl'r nos fallit

Caro vxor. Aeua

Adam.

De Adonide. Ouidius. 10. Methamor.

.1. Ioan. 5.

cem inijt, cũ deo in baptiſmate ꝑcuſſum fœdus violauit. Et tu
veſane clamas pax pax, quũ deũ habeas inimicũ, qui ſolus & — *Pax falſa cum hoc mũdo.*
Eſa. 68. pax eſt, & pacis author. Clareq; reclamat ipſe ꝑ os ꝓphetę, nõ
eſt inquiẽs pax impijs. Neq; em̃ prorſus alia eſt cum illo pacis
conditio niſi dum in hoc præſidio corporis militam⁹, odio ca
pitali ſummaq; vi, cũ vicijs belligeremus. Alioqui ſi cũ ijs no
bis cõueniet, eũ q̃ ſolus põt, amicus beare, inimicus ꝑdere, bis
hoſtẽ ſum⁹ habituri, ſimul, qđ ab illis ſtam⁹, cũ qb⁹ ſolis nihil
cõuenit deo (quid em̃ cõueniat luci cũ tenebris) ſimul quod in
gratiſſimi pactã illi fidẽ nõ præſtamus, & ſanctiſſimis cerimo-
nijs ictum fœdus nepharie ſoluimus. An neſcis o Chriſtiane
miles, iam tum quũ viuifici lauachri myſterijs initiabaris, no-
mẽ dediſſe te duci Chriſto, cui bis vitã debebas, pariter & do
natã & reſtitutã, cui pluſq; teipſum debebas? Non ſuccurrit
te, verbis cõceptis, in tam benigni ĩꝑatoris iuraſſe ſententiã,
eius ſacramẽtis veluti donarijs authoratũ, tuumq; ipſius diris — *Authoratum hoc ẽ obligatũ*
deuouiſſe caput, ſi minus pacto ſtares? Quorſum attinebat
crucis characterẽ imprimi fronti tuæ, niſi vt quoad viueres/ — *Diris deuoue-re.*
ſub illius ſignis militares. Quorſum ꝑtinebat ſacro illius per- — *In baptiſmo votũ*
ungi ceromate, niſi vt cũ vicijs æternũ luctamẽ ingredereris?
Quãtus pudor, quãta pene publica humani generis execra- — *Crux vnctio.*
tio, quũ a duce principe deficit homo? Tu quur ludibrio ha- — *Ceroma ꝓprie*
bes Chriſtũ ducem tuũ? neq; metu illius coercitus quũ ſit de⁹, — *eſt oleũ cũ luto*
neq; amore ꝓhibitus, quũ tua cauſa ſit hõ? Cuius etiã vocabu — *ſeu terra, hic ca*
lum præ te ferẽs, admoneri debebas, quid illi ꝓmiſeris. Quur — *piẽ ꝓ chriſmate*
ad hoſtẽ/vnde te ſemel præcio ſanguinis ſui redemit, perfidus
deſciſcis? Quur bis tranſfuga ĩ hoſtilibus caſtris meres? Qua — *Chriſtianorũ*
fronte audes cõtra tuũ regẽ ſigna infeſta tollere, qui ꝓ te vitã — *duplex ꝑfidia.*
Luce. II impẽdit? Nam qui ꝓ illo nõ ſtat, vt dixit ipſe, cõtra illũ ſtat, &
qui cũ illo nõ colligit, diſpergit. Meres aũt nõ ſolũ fœdo titulo
ſed etiã infœliciſſimo ſtipẽdio. Vis audire ſtipẽdiũ tuũ, tu quiſ
Ad ro. 6. quis mũdo militas? En tibi Paulus Chriſtianæ militiæ ſignifer
reſpondet. Stipendiũ inquiẽs peccati mors. Quis vel ſpecio-
ſam militiã ſuſcipiat, ſi mors ꝓpoſita ſit corporis? Tu ỽo tam
fœdam toleras, animæ mortem mercedis loco reportaturus?

in bellis iſtis inſanis: quæ cū hominib⁹ hoīes: vel ferina rabie: vel certe miſera neceſſitate gerūt, nōne vides ſi qñ militū aīos, vel prædæ ꝓmiſſæ magnitudo, vel formidata victoris crudelitas, vel opprobratæ pudor ignauiæ, vl' laudū deniq; cupido ſtimulauit, q̄ alacribus ſtudijs, quicquid eſt laboris exhauriāt, q̄ vilem habeant vitā, quāto ardore certatim in hoſtem aduerſum rapiantur? Et quantula quæſo te merces miſeris tāto diſcrimine tantoq; ſtudio petitur? Nempe vt ab homūculo imperatore collaudati militari fremitu/caſtrenſiq; atq; incondita cantiūcula celebrent, vt corolla graminea aut quernis frōdibus cingant, vt peculij pluſculū domū referant. Nos contra, neq; pudore, neq; præmio accendimur, quū eundē habeam⁹ noſtri certaminis ſpectatorē, quē habituri ſumus & remuneratorē.

Agonothetes propoſitor certaminū ſeu ſpectaculorū

Home. 23. Iliados. Virg. in 5. aeneidos. Paul⁹. I. ad cori. 2.

Quæ vero victori præmia ꝓpoſuit noſter Agonothetes? Profecto nō tripodas, aut mulos, qualia apud Homerū Achilles, apud Maronē Aeneas. ſed quæ neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis aſcēderūt, & hęc quidē interim veluti laborū ſolatia impartit adhuc dimicātib⁹. Quid deinde? fœlicē īmortalitatē. Sed in ludicris illis certaminib⁹, in quibus potiſſima præmij pars gloria eſt, & victi ſua munera ſortiunt. Nobis ſummo atq; ancipiti periculo res gerit, neq; de laude/ſed de capite certatur. Et vt ſumma merces ꝓpoſita gnauiter operam nauanti, ita ſumma decreta pœna deſertori. Cœlum ꝓmittit ſtrennue pugnāti, & non incaleſcit generoſæ mentis viuida virtus, tam fœlicis præmij ſpe? Præſertim promiſſi authore illo qui tam fallere nō poteſt, q̄ non eſſe nequit.

Milit] chriſtiāi. idem ſpectator qui & munerator.

Geruntur omnia ſub oculis cuncta continentis dei, habemus vniuerſum cœli cœtum noſtri conflictus ſpectatorem, & nō vel pudore accēdimur? Collaudabit ille virtutē noſtrā, a quo ꝓbari, ſuprema fœlicitas eſt. Quin hanc gloriā vel vitæ diſpēdio petimus? Ignauum pectus eſt, quod nullis præmijs excitatur; at ſolent & ignauiſſimi malorum metu expergefieri. At illic quidē hoſtis/vt ſit violētiſſimus, in fortunas atq; in corp⁹ ſæuit. Quid autē amplius in Hectorem potuit, crudeliſſimus victor Achilles? At hic ſæuitur in immortalem tui partem.

Neqꝫ cadauer tuũ circũ ſepulchrũ trahit, ſed corpus pariterqꝫ
ãia ad inferos demergit. Illic extrema calamitas, vt animã a
corpore victor gladius auferat, hic ipſi animæ ſua vita eripit
deus. Naturę eſt interire corpus, quod etiam ſi nullus occidat,
tamẽ nõ emori nõ põt. At animã mori, infœlicitatis extremę
eſt. Corpuſculi vulnera, quãta cautela depellimus, quãta ſol=
licitudine medemur? & animę vulnera negligim⁹? Corporis
interitũ, immane, quãtum horremus, ꝓpterea quod oculis vi
deatur corporeis. Animã vero morientẽ quoniã nemo videt
pauci credunt, pauciſſimi formidant, quum ſit hęc mors illa
morte tanto atrocior, quanto corpore pręſtat anima, quanto
animę deus. Vis tibi cõiecturas quaſdã cõmonſtrem, quibus
animę depręhendas vel morbũ, vel interitũ? Male cõcoquit
ſtomachus, cibum non continet. Corporis morbũ intelligis.
Non tam panis cibus eſt corporis, qꝫ animę cibus verbũ dei.
Id ſi tibi amarũ eſt: ſi nauſeam ſapit: quid adhuc dubitas quin
animæ tuæ palatum morbo ſit infectum? Si non continet, ſi
non concoctum in viſcera traijcit, euidens habes argumentũ
valetudinariã eſſe animã. Quum genua labant, & mẽbra vix
egra trahunt, corpus male habere cognoſcis, & non colligis
animi morbum, quum ad omnia pietatis officia languet, nau=
ſeatqꝫ, quum ne leui quidem contumeliæ ferendę robur ſup=
petit, quum paululo pecuniollæ diſpendio frãgitur? poſteaqꝫ
oculos deſtituit viſus, vbi deſierunt audire aures, poſteaqꝫ cõ
ſtupuit omne corpus, neqꝫ dubitat, quin emigrarit anima. Tu
quum habes cordis oculos obſcuratos, vt euidẽtiſſimũ lumẽ
quod eſt, veritas, non videas, quum vocem diuinam internis
auribus non percipias, quum omni prorſus ſenſu careas, vi=
uere credis animã? Vides fratrem indigna patientem, nihil cõ
mouetur animus, modo tua res ſit incolumis. Quur nihil hic
ſentit anima? Nempe quia mortua. Quare mortua? Quia nõ
adeſt illius vita/deus. Siquidem vbi deus, ibi charitas. Deus
enim charitas eſt. Alioqui ſi viuum es membrum, quur vlla
pars corporis dolet, te non modo non dolente, verum ne ſen

Animæ mors quãto grauior eſt corporis interitu

Anię mors qꝫbus ſignis cognoſcitur

tiente quidem? Accipe ſignum, non paulo etiam certius. Defraudaſti amicum, cõmiſiſti adulterium, capitale vulnus accepit anima, & tamen adeo tibi non dolet, vt etiam quaſi de lucro gaudeas, iacteſq; quod turpiter admiſiſti. Certũ habe mortuam iacere animã. Non viuit corpus, ſi punctionem aciculæ nõ ſentiat, & viuet anima, quæ tanti vulneris ſenſu vacat. Audis quempiam ſermones impios, tumidos, maledicos, impudicos, obſcœnos, proferẽtem, verbis rabioſis in proximũ debachantem, caue putes iſti homini viuam eſſe animam? Iacet in ſepulchro pectoris putre cadauer, vnde eiuſmodi fetores exhalantur, & proximum quęq; inficiunt. Chriſtus phariſeos ſepulchra dealbata, vocat. Quid ita? Nempe: quia mortuam animam ſecum circumferebant. Et regius ille propheta, ſepulchrum inquit patens guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant. Piorum corpora templa ſunt ſpiritusſancti, impiorum ſepulchra cadauerum, vt potiſſimum in eos quadret illa grammaticorum ethymologia σωμα, quaſi σημα. Sepulchrũ pectus guttur & os hiatus ſepulchri. Neq; vllum corpus tam mortuum eſt deſtitutum anima, quam mortua eſt anima relicta a deo. Neq; vllum corporeum cadauer, ſic obolet naribus hominũ, vt fœtor animæ ſepultæ iam quadriduum/ offendit nares diuinas omniumq; cœlitum. Ergo cum verba mortua proficiſcuntur e pectore, cadauer intus cubet neceſſe eſt. Nam quũ iuxta vocem euangelicam, ex abundantia cordis os loquatur: nimirum viua verba dei loqueretur, ſi illic adeſſet vitæ deus. Contra euangelicis literis Chriſto dicunt diſcipuli. Domine quo ibimus. Verba vitæ habes. Quur ita tãdem verba vitæ? Nempe quod ab ea manarẽt anima a qua nunq; vel momẽto diſceſſerat diuinitas, quæ & nos vitæ reſtituit immortali. Sed egrotãti corpori Paulo ſuccurrit medicus. Corpus exanime non raro reuocarunt ad vitam & homines pij. Animã vero mortuam/ non niſi ſingulari gratuitaq; virtute reſuſcitat deus: ac ne reſuſcitat quidẽ ſi mortua corpus reliquerit. Tum corporeæ mortis aut nullus, aut certe breuiſſimus eſt ſenſus, animæ

Sepulchra dealbata

Mathei 23

Pſal. 5.

¶Soma grece corpus. Sima vero ſepulchrum ſignificat.

Mathei 12.

Io. 6.

ſempiternus. Et quũ alioqui pluſq̃ mortua ſit, tamen ad mortis ſenſum quodãmodo eſt immortalis. Proinde quum tam nouo periculo nobis ſit dimicãdum, quis ille ſtupor, quæ ſæcuritas, quæ ſupinitas animi noſtri; quem tanti mali metus nõ acuit? At ediuerſo nihil eſt quod te vel periculi magnitudo; vel hoſtium copię, vires, artes, conſternent animo. Succurrit q̃ grauem habeas aduerſarium, ſuccurrat e regione, q̃ præſentem habeas opitulatorẽ. Innumerabiles aduerſum te, ſed qui pro te ſtat, vnus plus poteſt omnibus, Si deus pro nobis: quis contra nos? Si ille ſuſtinet, quis deijciet. Tu modo victoriæ votum toto pectore concipe, In mentem veniat, non tibi cum integro hoſte rem eſſe, ſed cum eo, qui iam olim fractus, fuſus, exutus atq̧ a deo triũphatus ſit a nobis, ſed in Chriſto capite noſtro, a quo proculdubio viciſſim vincetur, & in nobis. Tu modo cura vt ſis in corpore, & omnia poteris in capite / In teipſo quidem nimis es imbecillis, in illo nihil non vales. Proinde ne anceps quidẽ eſt noſtri Martis exitus, propterea quod neutiq̃ a fortuna pẽdeat victoria, ſed ea omnis in manu ſita ſit dei, ac per eum noſtris quoq̧ in manibus. Nemo hic nõ vicit, niſi qui vincere noluit. Auxiliatoris benignitas nulli defuit vnq̃, ſi caueris, ne benignitati illius deſis ipſe; viciſti. Pro te pugnabit, & liberalitatem ſuam tibi pro merito imputabit. Victoriam omnem illi feras acceptam oportet, qui primus & ſolus a peccato immunis, peccati tyrannidem oppreſſit, verũ ea tibi non ſine tua continget induſtria. Nam qui dixit, confidite, quia ego vici mũdum magno te vult animo eſſe, non ſecuro. Ita demum per illum vincem⁹, ſi illius exemplo pugnabimus. Quare ſic inter Scyllam Charybdimq̧ medius quidã curſus eſt obtinendus, vt neq̧ diuina gratia fretus, ſecurius agas atq̧ ſolutius, neq̧ belli difficultatibus exanimatus, animũ ſimul cum armis abijcias.

Ad Romañ. 8

Io. 16.

Bellũ Chriſtiani militis non a fortuna pẽdet ſed a deo,

Scylla

Charybdis

Miles Chriſtianus parti diuię gr̃ę partim ꝓprię v̾tuti īniti debꝫ nec alterꝫ ſine altero ſuffi cere.

❡ De armis militiæ Chriſtianæ.

Atq̧ illud in primis arbitror ad huius militiæ diſciplinã perti-

nere, vt q̃ maxime cognitum meditatumq; habeas, quo po-
tiſſimũ armorum genere/quibus cum hoſtibus oporteat con
gredi. Tum vt ea ſemper in expedito habeas ne quãdo poſſit
inſidiator ille verſutiſſimus, inermem opprimere, atq; inopi-
nantem. In veſtris bellis, non raro licet interquieſcere, vel quũ
hybernat hoſtis, vel quum intercedũt induciæ. Nobis donec
in hoc corpore militamus, ne digitũ quidem tranſuerſum (vt
aiunt) licet ab armis diſcedere. Nunq̃ non ſtandũ pro caſtris,
nunq̃ non excubãdum, quia nunq̃ ceſſat hoſtis noſter. Imo
quum tranquillus eſt, quũ fugam, aut inducias ſimulat, tum
vel maxime molit̃ inſidias, neq; vnq̃ cautius excubias opor-
tet agere, q̃ quũ pacis ſpeciem exhibet: nũq̃ minus trepidan-
dum, q̃ aperto Marte nos adoritur. Ergo prima cura ſit, ne
inermis ſit animus. Armamus corpuſculũ hoc, ne timeamus
ſicam latronis, non armabimus mentem vt in tuto ſit? Armati
ſunt hoſtes vt perdant, nos piget arma capere, ne pereamus?
Vigilant illi vt perimant nos non vigilamus/quo ſimus inco-
lumes? Sed de armatura Chriſtiana ſpeciatim ſuo loco dicet̃.
Interim vt ſummatim dicam duo præcipue paranda ſunt ar-
ma, (ei cui ſit cum ſeptem illis gentibus Chanabeo, Cetheo,
Amorreo, Pherezeo, Gergezeo, Eueo, Lebuſeo, hoc eſt cũ
vniuerſa vitiorum cohorte pugnandum: quorum ſeptem ca   Ioſue. 9
pitalia potiſſimum numerãtur) præcatio & ſcientia. Semper   11. et. 12
armatos eſſe vult Paulus: qui ſine intermiſſione iubet orare.
Pręcatio pura in cœlum ſubducit affectũ, arcẽ videlicet hoſti   1. teſſa. v
bus inacceſſam, Sciẽtia ſalutaribus opinionibꝰ cõmunit intel-
lectũ, ita vt neutrã alteri deeſſe oporteat. Alteriꝰ ſic altera po-
ſcit opẽ res, & cõiurat amicæ, illa quidẽ exorat, ſed hec ſugge-
rit quid ſit orandũ, vt ardẽter ores, & iuxta Iacobũ nihil heſi-
tãs, fides ſpeſq; pręſtẽt, vt in noĩe Ieſu, i. ſalutaria petas, ſcientia   Iacobi, 1
cõmonſtrat. Audierũt & filij Zebedei, a Chriſto, neſcitis quid
petatis. Sed oratio quidẽ potior, vt quæ cũ deo ſermones mi-   Mathei.
ſceat, a ſciẽtia nõ minꝰ neceſſaria tamẽ. Aegypto, ꝓfuſus, neſcio   20.
an ſatis tuto te tam longo tãq; difficili itineri commiſſurus ſis:

Duo præcipua chriſtianorũ arma.

Oratio.
Scientia.

niſi duobus his ducib⁹: Moſe: & Aaron, Aaron ſacris p̄fect⁹, Oratiōis typū.
oratiōis gerit typū. Moſes legis cognitionē ſignificat. Sed vt Aaron
ſcientiā oportet nō eſſe mancam, ita orationē nō cōuenit eſſe Scientię typū
Exo.17 ignauā. Oratiōis armis pugnat cū hoſtibus Moyſes, ſed ma- Moſes gerit
nibus in altum ſublatis. Quas ſimul atq; demiſerat: fit inferior
iſrael. Tu fortaſſe cū oras, hoc modo ſpectas, quantū pſalmo-
rū p̄murmuraris: & multiloquiū orandi virtutem arbitraris.
Quod vitiū potiſſimū eſt eorū, qui adhuc in litera ſunt infan-
tes, neq; ad ſpūs maturitatē adoleuerunt. Sed audi quid apud
Capi. 6 Matheū nos doceat Chriſtus. Orantes autē/inquiens/ nolite Orādi modus
multū loqui ſicut ethnici faciūt, putāt em̄ quod in multiloquio
ſuo exaudiāť. Nolite ergo aſſimulari eis. Scit em̄ pater veſter
I. ad co- quid opus ſit vobis, anteq; petatis eum. Et Paulus decē milia
rin.14 verborū in ſpiritu, hoc eſt oretenus, p̄nuncianda contēnit, præ
Ad ro. quinq; in ſenſu p̄ferendis. Moyſes nullam ædebat vocem, &
14. tamen audiebat, quid clamas ad me: Non ſtrepitus ille labioꝝ
ſed ardens animi votum tanq; intentiſſima quępiam vox ferit
aures diuinas. Tu igitur hoc tibi familiare facias, ſimul atq; in-
gruerit hoſtis/vbi te relicta vitia ſollicitāt, vt ſtatim mentē cū Tētat⁹ ad ora-
certa fiducia ad cœlum erigas, vnde veniet auxilium tibi, ſed tionē cōfugiat,
eodem tollantur & manus. Tutiſſimū eſt pietatis officijs oc-
cupari, vt opera tua nō ad terrena ſtudia, ſed ad Chriſtū refe-
rantur. Sed ne ſciētiæ ſubſidia cōtemnas, illud cōſydera. An- Scientia diuinę
tea ſatis erat iſrahel hoſtem effugere, at non prius ſibi fidit, vt ſcripturæ q̄ ſit
Amalechiten prouocet vt cominus experiatur, q̄ eſſet māna neceſſaria.
Exo.16 cœleſti, & aqua de petra ſcatente refectus. His epulis confir- Manna
et.17. matus, egregius ille bellator Dauid, vniuerſam hoſtiū cohor Aqua de petra
Pſal 22 tem cōtemnit. Paraſti inquiens in cōſpectu meo menſam, ad- Scientia ſacra-
uerſus oēs qui tribulant nos. Crede mihi frater anio meo cha rū ſcripturarū.
riſſime, nulla tam vehemēs hoſtiū impreſſio, id eſt nulla tam
valida tentatio, quā ardens ſacrarū literarū ſtudiū nō facile re-
tundat, nulla tam triſtis aduerſitas, quā nō reddat tolerabilem.
Atqui ne videar audaculus interpres (quanq; poſſem me ma-
gnis authoribus tueri) quid aptius arcanæ legis ſcientiam ad- Mānæ cū theo
umbrare queat, q̄ manna: principio em̄ qđ non e terra pro- logia ꝯpatio.

Manna etiã nõ oib⁹ palatis idẽ ſapit hoc ẽ qđ iuxta Iob multiplex ẽ ſermo dei, hĩc ꝓprietatẽ author tãgit aduerſus Coletũ ſcribens

uenit, ſed cœlitus depluit, diſcrimẽ vides, inter humanas & di-
uinas literas: omnis eñ ſcriptura ſancta, diuinitus eſt inſpirata 2. thi. 3.
atq; a deo authore ꝑfecta. Quod minutũ, ſermonis eſt humi
litas, ſub verbis pene ſordidis ingentia myſteria claudentis.
Quod cãdidũ: Nulla mortaliũ doctrina eſt, quæ nõ ſit aliquo
nigrore erroris vitiata. Sola Chriſti doctrina tota niuea, tota
cãdida, tota ſyncera eſt. Quod rigidulũ eſt atq; ſubaſperũ, my
ſteriũ litera obtectũ exprimit. Superficiẽ & quaſi ſiliquã ſi q̃s
attrectet, quid durius atq; inſuauius? Non niſi tunicã Manna
guſtauerãt, qui dicebãt. Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eũ Io. 6.
audire? Erue ſenſum ſpiritalẽ iam nihil ſuauius, nihil ſucculen

Manna. i. quid eſt hoc

Apex

tius. Deniq; manna Hebreis ſonat, quid eſt hoc qđ & ipſum
pulchre quadrat in diuinã ſcripturã, quæ nihil habʒ ocioſum,
ſed ne apicem quidẽ, non dignũ veſtigatiõe, non dignũ admi
ratione, non dignũ hac voce quid eſt hoc? Aquarũ v̄o noĩe

Aqua ſcripturam ſacram ſignificat.

Vado

ſcientiã diuinæ legis ſignificare, familiare eſt ſpirituiſancto, le
gis aquas refectionis, ſuper quas ſe gloriatur educatũ Dauid. pſal. 22
legis aquas: quas ſapientia deriuat in capita viarũ omniũ, legis Eccleſi.
flumẽ illud myſticũ / in quod ingreſſus eſt Ezechiel vado trã- 24.
ſire nõ poterat, legis puteos quos foderat Abrahã, quos terra Ezechie
oppletos a philiſteis denuo reſtituit Iſaac, legis fontes duode- 47
cim, ad quos pagratis quadraginta manſionib⁹ / iam fatiſcẽtes Gene.
inſpirãt iſrahelitæ, legis & in euangelio puteum ſupra quẽ iti- 26.
nere feſſus aſſedit Ieſus. Legis aquas ſyloe ad quas idẽ mittit Exo. 15.
cæcum vt viſum recipiat. Legis aquam in peluim miſſam ab- Io. 4.
luendis apl'orꝝ pedibus. Et ne ſingula recenſeam, hoc ſignifi- Io. 9
catu, frequẽs mentio eſt in arcanis literis: puteorũ: fontium flu Io. 13
minũ, qua nobis nihil aliud, q̃ꝫ myſticæ ſcripturæ diligẽs veſti-
gatio cõmendat. Quid eñ aqua in terræ vænis abdita niſi my

Scatebra

ſteriũ obductũ litera? Quid eadẽ ad ſcatebrã elicita? niſi myſte
rium erutũ atq; explanatũ? Quod vbi ad auditorũ edificatio-
nem, lõge lateq; ꝓpagat̃, quid iam ꝓhibet flumen appellare?
Ergo ſi te totũ ſtudio ſcripturarũ dedicabis, ſi in lege domini
meditaberis die ac nocte, non timebis a timore nocturno ſiue pſal. 18.
diurno, ſed ad omnem hoſtium inſultum munitus atq; exer-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0024-8

Quaten9 cōueniat exerceri in literis gentiliū.

Poetæ Theologi nō aſpernendi ſunt

citatus eris. Neq; equidē vſq;quaq; improbauerim ad hãc militiã/velut tyrocinio quodã præludere in l'ris poetarū & philoſophorū gentiliū, modo modice ac p ætatē quis eas attingat, & quaſi in tranſcurſu arripiat, nō aūt immoretur, & veluti ad ſcopulos ſyrenæos cōſeneſcat. Nam ad hæc quoq; ſtudia vocat diuus Baſilius adoleſcentulos, quos ad Chriſtianos mores inſtituit, & ad muſas reuocat Licentiū ſuū noſter Auguſtin9. Neq; pœnitet adamatæ captiuæ Hieronymū. Laudatur Cyprianus. quod ægyptijs ſpolijs templū dñi locupletarit, verū nolim te cū gentiliū literis, gentiliū & mores haurire. Alioqui pmulta reperies & illic ad recte viuendum conducibilia, neq; aſpernandū, qđ etiam ethnicus author bene monet, qñquidē

Exo. 18

nec Moyſes Iethro ſoceri ſui cōſilium eſt aſpernatus. Fingūt illę literæ vegetantq; puerile ingeniū atq; ad diuinarū ſcripturarū cognitionē mire præparant, ad quas ilico pedibus manibuſq; illotis irrumpere, pene ſacrilegij genus eſt. Hieronym9 eorū impudentiã taxat, qui modo a ſecularibus ſtudijs ꝓfecti, audent diuinas tractare ſcripturas, at quãto faciunt impudentius, qui ne guſtatis quidem illis, iſtuc ipſum audent. Sed vti diuina ſcriptura/nō multū habet fructus ſi in litera perſiſtas hereaſq;, ita non parū vtilis eſt Homerica Virgilianaq; poeſis, ſi memineris eam totã eſſe allegoricã, Id quod nemo negabit, qui modo veterum eruditionē vel ſummis labijs deguſtarit. Obſcenos autem poetas, ſuaſerim omnino nō attingere, aut certe nō introſpicere penitius, niſi forte noueris deſcripta magis horrere vitia, & contentione turpium, vehemētius amare honeſta.

Platonici imitandi.

E philoſophis autem Platonicos te ſequi malim. Propterea, quod quum plæriſq; ſententijs, tum ipſo dicendi charactere ꝙ proxime ad propheticam euãgelicamq; figurã accedūt.

Epilog9 qualr legēdi ethnici

Breuiter omnem ethnicam literaturam delibare, ꝓfuerit, ſi quidē id fiat, vt dixi, & annis idoneis, & modice, tum cautim & cum delectu. Deinde curſim & peregrinantis non habitantis more: poſtremo: qđ eſt præcipuum: ſi omnia ad Chriſtum referantur.

ad Ti. 1.

Sic enim mūdis omnia mūda ſunt, quū immundis contra nihil ſit mundum. Neq; vicio tibi vertetur

ſi Salomonis exēplo ſexaginta reginas, octoginta cōcubinas, Can. 6.
& innumerabiles ſæcularis ſapiētiæ puellas domi alas: modo
diuina ſapientia/præter cæteras ſit vnica tua, formoſa tua, co-
lumba tua. Et iſrahelites amat alienigenā barbarāqꝫ forma ca- Deutro
ptus, ſed capillis deraſis vnguibus præſectis, ex allophila facit z1
iſrahelitidē: Et Ozee fornicariā dicit, verꝫ ex ea liberos tollit Oſee. 1.
nō ſibi, ſed dn̄o Sabaoth, ſanctūqꝫ ꝓphetæ ſtuprū, dominicam

Quid ſit conſperſo viuere.

auget familiā. Hebrei poſtea ꝙ Aegyptū relinquerēt, aliquā- Exo. 12
diu cōſperſo viuebāt, ſed hic cibus temporarius erat, neqꝫ ad
tantā ꝑfectionē poterat ſuppetere. Ergo eo mox faſtidito, ad
manna quantū poteſt/ ꝓperandum cœleſtis ſapientiæ, quæ te Exo. 16
affatim alet animabitqꝫ, donec ꝓpoſiti victor ꝑuenias ad pal-

Sacra ſcriptura non debet a peccatorib⁹ tractari.

mas illas, præmij/ nunqꝫ deſituri. Sed interim etiam atqꝫ etiam
memineris, nō oportere niſi lotis manibus. i. ſumma animi pu
ritate tractari diuinas lr̄as: ne tibi antidotus tuo vicio vertatur
in venenū: & manna tibi putreſcat. niſi in viſcera affectus tra-
ieceris. eueniat aūt quod illi Ozee qui nō veritus eſt arcæ nu- 2 reg. 6
māti ꝓphanas admoliri man⁹, & improbū officiū ſubita morte
luit. Primū eſt, vt de eis literis digna ſentias. Oracula mera (vt
ſunt) eſſe puta de diuinæ mentis adyto ꝑfecta. Afflari te nu-
mine, affici, rapi, tranſfigurari ineffabili modo ſenties, ſi religi-
oſe, ſi cū veneratione, ſi humiliter adieris. Videbis ſponſi beati
delicias, videbis opes ditiſſimi Salomonis, videbis abditos the
ſauros æterne ſapientiæ/ſed caue improbe irrumpas in con-
claue, humile eſt oſtiū, vide ne capite impingas ac reſilias. Sic
porro exiſtima, nihil tam verum eſſe, eorum quæ vides ocu-
lis, quæ manibus contrectas: ꝙ quæ ibi legis. Vt cœlum, vt Mat. 5.
terra intereant, certe de verbis diuinis ne vnum quidem Iota
aut apiculus interiturus eſt, quin omnia fiant: Vt mentiantur/
vt errent homines, veritas dei, neqꝫ fallit, neqꝫ fallit̄. Ex inter-
pretibus diuinæ ſcripturæ eos potiſſimum delige: qui a litera

Qui potiſſimū theologi ad bonam mentē cōducant.

ꝙ maxime recedunt. Cuiuſmodi ſunt imprimis poſt Paulum
Origenes: Ambroſius: Hieronymus: Auguſtinus. Video
enim neotericos Theologos literæ nimium libenter inhære-
re: & captioſis quibuſdam argutijs magis: ꝙ eruendis myſte-

ad Ro. 7. rijs operā dare: quaſi vero nō vere dixerit Paulus/legē nr̄am
ſpiritalē eſſe. Audiui nōnullos: q ſibi vſqꝫ adeo hūanis illis cō-
iſra. 26 mentaciūculis placebāt: vt veterū interp̄tamēta pene ꝓ ſom-
nijs cōtēnerēt: tantūqꝫ illis fiduciæ Scotus faciebat: vt ne lectis Theologi ve-
quidē vnqꝫ ſacris lr̄is: ſe tn̄ abſolutos theologos putarēt. Qui teres neoterici
etiā ſi argutiſſima dicāt: an ſpūſancto digna dixerint alioꝝ eſto p̄ferendi.
iudiciū: Tu ſi mauis ſpū eſſe vegetior: ꝙ ad cōtentionē inſtru
ctior: ſi ſaginā anime queris: magis ꝙ ingenij pruritū, veteres
potiſſimū euolue, quorū & pietas ſpectatior: & eruditio vbe-
rior: antiquiorqꝫ: & oratio/neqꝫ ieiunia/neqꝫ ſordida: & iter-
p̄tatio ſacris myſterijs accōmodatior. Neqꝫ vero hoc dixerim
qđ neotericos contemnā: ſed qđ vtiliora p̄feram: tuoqꝫ ꝓpo
ſito cōducibiliora. Habet aūt ſpūs ille diuinus ſuā quandā lin-
guā: ſuaſqꝫ figuras: quę tibi ſunt in primis diligēti obſeruatiōe
cognoſcendę. Balbutit nobis diuina ſapientia: & veluti mater
1. cori. 3 quæpiā officioſa ad noſtrā infantiā voces accōmodat. Lac por
Ro. 14. rigit infantulis in Chriſto: bolus infirmis: tu vero feſtina adole-
ſcere & ad ſolidū ꝓpera cibū. Demittit illa ſeſe ad tuā humili-
tatē: at tu cōtra ad illius ſublimitatē aſſurge. Monſtri ſimile eſt
ſemp infantē eſſe: nimis ignauū: non deſinere infirmū. Magis
ſapiet magis paſcet: vnius verſiculi meditatio: ſi rupta ſiliqua Orādi abuſus.
medullam erueris, ꝙ vniuerſum pſalteriū ad literā tantū decā
tatū. Quod quidē ego hoc diligētius admoneo: quod re ipſa
cognitū habeā: errorē hunc non vulgi modo animos paſſim
occupaſſe: ſed & eorū qui veſtitu & nomine pfectā religionē
ꝓfitent: vt putent ſummā pietatē hac vna in re ſitā: ſi ꝙ pluri-
mū pſalmoꝝ vix etiā ad literā intellectorū quotidie pcenſeāt,
neqꝫ aliud in cauſa eſſe iudico: monaſticā pietatē ſic vbiqꝫ fri- Religionis in-
Io. 6. gere: languere: euaneſcere: ꝙ quod in litera cōſeneſcunt: neqꝫ clinatio vnde ꝓ
2. ad co ad ſpiritalē ſcripturarū cognitionem elaborant. Neqꝫ audiunt uenit.
rin. 3. Chriſtum in euangelio clamantē. Caro non ꝓdeſt quicqꝫ ſpi-
ad Ro. ritus eſt: qui viuificat: non Paulum magiſtro aſtruentē: litera
8. occidit: ſpiritus eſt qui viuificat. Et ſcimus quoniam lex ſpiri-
Io. 4. talis: non carnalis. Et ſpiritalibus ſpiritalia comparanda. Olim
in monte: nunc in ſpiritu vult adorari pater ſpirituū. Quanqꝫ

Orantes & nõ intelligentes
haud aſpernor eoꝝ imbecillitatẽ, qui mẽtis inopia (quod vnũ
poſſunt) faciũt, myſticos pſalmos ſimplici puraqꝫ fide ꝓnun-
ciantes. Imo queãdmodũ in ꝑcaminibꝰ magicis voces quædã
Origenica ſiliſtudo
ne ab ijs quidẽ qui eas ꝓnũciant intellectæ, efficaces tamẽ eſſe
credunt̃, ita diuina verba, quanq̃ꝫ parũ cognita, tamẽ ꝓdeſſe
credendũ eſt ijs/a quibus ſyncera fide puroqꝫ affectu vel di-
cunt̃, vel audiunt̃. Angeloſqꝫ qui adſunt atqꝫ intelligunt, ad *1. ad corin. 13.*
opem ferendã inuitari. Neqꝫ vero Paulus cõtemnit eos q̃ ſpũ
pſallunt, vel qui linguis loquunt̃, ſed ad ſectanda chariſmata
meliora hortat̃. Ad quæ ſi cui nõ cõtigit eniti, vicio nõ animi
ſed naturæ, certe non obſtrepat ijs, qui potiora conantur. Et
iuxta Pauli vocẽ/qui manducat, nõ manducantẽ nõ ſpernat,
& qui nõ manducat, manducantẽ nõ iudicet. Te vero qui in- *ad Ro. 14*
genio tam fœlici preditus es, omnino nolo in ſterili lr̃a lentum
eſſe, ſed ad recõditiora myſteria feſtinare, & in ꝓbũ conatum
induſtriæ, crebris precibus adiuuare, donec aperiat tibi librũ
ſeptẽ ſignaculis obſignatũ, is qui habet clauẽ Dauid, q̃ clau- *Apoc. 3*
dit, & nemo aperit, arcana patris, quæ nemo nouit niſi filius, *Apoc. 5*
& cui voluerit filius reuelare. Sed quo nam noſtra delabitur *Mat. 11.*
oratio? Propoſitũ erat, vt tibi vitæ nõ ſtudij formã ꝑſcribere-
mus. Verũ huc defluximꝰ, dum tibi conamur officinã idoneã
cõmonſtrare, vnde debeas/nouæ militiæ tuæ noua arma pe-
tere. Ergo vt ad inſtitutum reuertamur, ſi ex libris gentilium
Epilogus de legendis gẽtiliũ libris.
optima quæqꝫ decerpſeris, atqꝫ apiculæ exemplo ꝑ oẽs veteꝝ
hortulos circũuolitans, præteritis venenis/ ſuccũ modo ſalu-
tarẽ ac generoſum exſuxeris, animũ tuũ/ad cõmunẽ quidem
[Etica] vitam, quã Eticã vocant, reddideris nõ ꝑaulo armatiorẽ. Sũt
enim ꝑfecto & illorũ Palladi ſua quædã arma neutiqꝫ contẽ-
[Pallas] nenda Chriſti aũt eſſe puta, ꝗcquid vſqꝫ veri offenderis Veꝝ
diuina illa & (vt poete loquunt̃) Vulcania panoplia, nll'o telo
Panoplia græce latine dr̃ Armatura.
violabilis, non niſi ex arcanarũ literarũ armamẽtario depro-
mitur. In quo Dauid noſter imperator, vniuerſum belli appa
ratũ ſuis militibꝰ repoſuit, quibus cominus æminuſqꝫ pugnẽt
cũ præpuciatis Philiſteis. His armis neqꝫ Achilles Homericꝰ
tectus erat, & ſi fingit̃, neqꝫ Aeneas Virgilianus, quorũ alter

ira,alter amore,tam turpiter vincebaẗ. Neq; abſurde dictum,
qđ ea nõ in humanis officinis excuduntẗ,ſed in ea q̃ Vulcano
eſt cũ Minerua cõmunis. Nã Mineruã artibus atq; ingenijs
Vulcanũ igni pręficiũt deorũ figuli poetę. Id qđ ego tũ demũ Poetę deorũ figuli
vere fieri exiſtimo,quũ videlicet honeſtis artib⁹ excultũ inge-
niũ,ſic diuini amoris ignis cõmunit,vt etiã ſi fractus illabatur
orbis:impauidũ feriãt ruinæ Sed añ ſuperbi Saulis arma re- Arma. Saulis.
1.Regũ 17 ijcias oportet,quæ magis oneri ſunt q̃ vſui,& cũ Goliad con
greſſurũ Dauid/grauãt nõ iuuãt Deinde de ripa torrẽtis my Dauidis cõtra Goliam preliũ myſticum
ſticæ ſcripturæ,qnq; colligas lapillulos(quæ forte quinq; ſũt
ỽba Pauli,q̃ loquiẗ in ſenſu)poſtremo fundibula dextrã ar-
1.ad corin.14. mes. His demũ armis ꝓſterniẗ vnicus ille nr̃ hoſtis ſupbiæ pr̃ Quĩq; lapilli.
Sathanas. Quẽ & caput noſtrũ Chriſtus ieſus,qũo tandẽ de-
uicit? Nõne quũ tẽtanti diuinæ ſcripturæ ỽbis reſpõdet,quaſi
Mat. 4. petitis de torrẽte lapillis frontẽ inimici pcuſſit? Vis aũt audire
Sapiẽ.5 Chriſtianæ Palladis arma? Et accipiet(inquit)armaturã zelus Pallas
illius,& armabit creaturã ad vltionẽ inimicoꝝ. Induet ꝓ tho-
Eſa.59 race iuſtitiã,& accipiet ꝓ galea iudiciũ certũ: Sumet ſcutũ in-
expugnabile æquitatẽ,acuet aũt diram irã in lanceã. Legis &
2.ad corin.10. apud Eſaiã: Indutus eſt iuſtitia vt lorica:& galea ſalutis in ca- Armaturę diuinę enumeratio
pite eius. Indut⁹ eſt veſtimẽtis vltiõis,& opert⁹ eſt quaſi pal-
lio zeli. Iam ſi libet Pauli nõ inſtrẽnui ducis adire promptariũ
nimirũ inuenies & illic arma noſtræ militiæ nõ carnalia, ſ; po
adephe,6. tẽtia deo,ad deſtructionẽ munitionũ,cogitatiões deſtruẽtes,
& oẽm altitudinẽ extollentẽ ſe aduerſus ſcientiã dei. Inuenies
armaturã dei,q̃ poſſis reſiſtere ĩ die malo:inuenies arma iuſti-
cie a dextris & a ſiniſtris,ĩuenies lateꝝ munimẽtũ ỽitatẽ,& lo
ricã iuſtitiæ,ſcutũ fidei,in q̃ poſſis vniuerſa maligni tela ignea
extiguere. Inuenies & galeã ſalutꝭ & gladiũ ſpũs, qđ eſt ỽbũ
dei. Quib⁹ oĩbus ſi quis erit diligẽter tectus atq; munitus, is
deinde poterit animoſam illã Pauli vocẽ intrepidus emittere.
Quis ergo nos ſepabit a charitate Chriſti? Tribulatio, an an-
adro.8. guſtia,an fames,an nuditas,an periculum,an pſecutio,an gla-
dius? vide quãtos hoſtes/q̃ oĩbus formidatos, ipſe ꝓ nihilo
ducat. Sed audi quiddã etiã fortius. Nã ſequiẗ. S; in his oĩbus

ſuperam⁹: ꝓpter eũ qui dilexit nos. Cert⁹ ſum em̃: quia neq; mors: neq; vita: neq; angeli: neq; principat⁹: neq; v̓tutes: neq; inſtantia: neq; fortitudo neq; altitudo: neq; ꝓfundũ: neq; creatura alia: poterit nos ſeparare a charitate dei: q̄ eſt in Chriſto Ieſu. O fœlicē fiduciā: quā p̄ſtāt Paulo. i. puſillo homini arma lucis: qui ſe etiā ꝓiectamentũ huius mũdi appellat. Talis igit̃ armaturæ vim, ſacræ literæ tibi ſuppeditabũt, ſi toto pectore in eis verſaberis: ita vt nr̄is monitis nihil ſit opus futurũ. Sed quoniā tu ita vis: ne tibi non morigeri fuiſſe videamur: enchiridion hoc eſt pugiunculũ modo quendā excudimus: quem nunq̄ de manu deponas: ne in cõuiuio quidē, aut in cubiculo vt etiā ſi qn̄ cogeris in hui⁹ mũdi negotijs peregrinari, iuſtāq; iſtā armaturā grauaberi circũferre: nō cōmittas tñ: vt vllo momento inſidiator ille opprimat te prorſus exarmatũ: ſaltēq; nō pigeat hũc gladiolũ tecũ habere: q̄ neq; oneroſus erit geſtatu: neq; inutilis ad tutelā. Eſt em̃ ꝑpuſillus: quo tñ ſi adhibita fidei parmula, ſcite vteri: facile ſuſtinebis tumultuariũ hoſtis aſſultũ ne qd' lethale vulnus accipias. Sed iam tempus eſt: vt vtēdi rationē quandā experiamur tradere: quā ſi tu diligēter ad exercitationē accōmodabis, fore confido: vt te victorē impator nr̄ Chriſtus ex hoc preſidio in ſuā ciuitatē Hieruſalem transferat ouantē: vbi nullus omnino belli tumultus: ſed pax īmortalis: ac pfecta trāquillitas: quũ interim oīs ſpes ſalutis ī ferro ſita ſit.

1. ad corin. 4

Parma ſcutũ ē peditũ hic parmula diminutiuum.

¶ Caput eſſe ſapientiæ: vt temetipſum noris: deq; duplici ſapientia falſa & vera.

Pacis cōmendatio.

¶ Pax igit̃ ſummũ illud eſt bonũ: ad quā oīa ſua ſtudia/ mũdi quoq; amatores referũt: ſed falſam/ vt dictũ eſt. Eandē & philoſophi ſuorũ dogmatũ ſectatorib⁹ falſo pollicebant̃. Chriſt⁹ enim vnus eam donat: quā mundus nō pōt dare. Ad hanc ꝑueniēdi vna ratio eſt: ſi cũ nobis ipſis bellũ geram⁹, ſi cũ vicijs noſtris acriter depugnemus. Cum his enim hoſtibus implacabili odio diſſidet de⁹ pax noſtra: quũ natura ſit virtus pſai: virtutũq; oīm parēs & author. Atq; ex oīm viciorꝝ genere contracta colluuies: a Stoicis fortiſſimis aſſertorib⁹ v̓tutis: Stultitia vocat̃: in noſtris literis malicia dicit̃. Itidē vt omnibus ſuis

Io. 14.

Stultitia colluuies viciorũ. a chriſtiāis malicia dicit̃

Sapiē 7 numeris abſoluta ꝓbitas/vtriſqꝫ ſapientia noīat̄. Malitiā aūt/
nōne iuxta ſapiētis oraculū vincit ſapiētia? Maliciæ pater atqꝫ
princeps eſt rector ille tenebrarū Belial, cuius ductū quiſquis
ſequit̄, in nocte ambulans ad noctē ꝑperat æternā. Cōtra ſa-
piētiæ author, atqꝫ ipſa adeo ſapiētia Chriſtus Ieſus, qui verū
eſt lumē, ſtultitiæ mūdanæ noctē ſolus diſcutiēs, ſplēdor pa-
ternæ gloriæ, q nobis in ſe renatis/vti factus eſt redēptio atqꝫ
iuſtificatio, teſte Paulo, ita factus eſt & ſapiētia, Nos inquit p̄-
dicamus Chriſtū crucifixū, Iudeis quidē ſcādalū, gētibus autē
1. ad co- ſtultitiā, ipſis aūt vocatis Iudæis atqꝫ Grecis Chriſtū dei vꝛtutē
rin. 1. ac dei ſapientiā. Per quā ipſius exēplo, nos quoqꝫ de hoſte ma
liciæ, triumphū referre queam⁹, ſi modo in eo ſapuerimus in
quo & vincem⁹. Hāc tu cōtempta ſæculi ſapiētia amplectere,
quæ mēdaciſſimo titulo ſeſe vendicat ſtultis, quū iuxta Paulū
nulla verior ſit ſtultitia apud deū, qꝫ terrena ſapiētia, dediſcēda
ei q vere cupiat ſapere. Si quis videt̄ inquiēs inter vos ſapiens Sapiētia huius
eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiēs. Sapientia em̄ huius muudi ſtulta.
1. ad co- mūdi ſtultitia eſt apud deū. Et paulo ſuperius. Scriptū eſt em̄,
3. perdā ſapientiā ſapientiū, & prudentiā prudentiū reprobabo.
1. adco- Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſæculi? Nonne
rin. 1. ſtultā fecit deus ſapientiā huius mundi? Nec dubito quin iam
nūc odioſe tibi obſtrepāt, ſtulti iſti ſapiētes, & cæci cæcoꝝ du-
ces, delirare te: deſipere: inſanire: clamitātes: quod ad Chriſtū
pares deſciſcere. Hij ſunt noīe dūtaxat Chriſtiani, cæteꝝ do-
ctrine Chriſti, tum irriſores, tum oppugnatores. Vide ne qđ
iſtorū blaterametā te ꝑmoueāt, quorū miſeranda cæcitas, de-
ploranda potius, qꝫ imitanda. Quod eſt em̄ iſtud prępoſterū
ſapientie gen⁹, in reb⁹ nugatorijs nihilqꝫ, imo ad turpitudinē
tantū eſſe catū & callidū, in ijs vero, quæ ſola ad ſalutē noſtrā
Ad ro- pertinent, non ita multo plus pecude ſapere? Paulus vult nos
91. eſſe ſapientes, ſed in bono, ſimplices autē in malo. Sapiunt iſti
Heſio- vt inique agant, bene aūt facere neſciunt. Et quū facundus ille
dus. poeta Græcus: ad nihil vtilem hominē cenſeat, qui neqꝫ ipſe ꝑ
ſe ſapiat, neqꝫ bene monenti obtemperet, qua tandem in claſſe
ponent̄ iſti, qui quū turpiſſime deſipiant, tamē non deſinunt

obturbare, ridere, deterrere eos qui iam reſipuerunt. Verum
irriſor nõne irridebit? Qui habitat in cœlis, viciſſim irridebit Pſ. 2
eos, & dñs ſubſãnabit eos. Legis in libro ſapientiæ. Videbunt Sapiẽ, 4
em̃: & cõtemnent eum, illos aũt deus irridebit. Ab improbis
rideri pene laudari eſt, certe glorioſuꝫ capitis noſtri, & aplorꝫ
æmulos fieri. At horrendũ ꝓfecto a deo irrideri. Ego quoqꝫ Prouer
inquit ſapientia/in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo quũ biorꝫ. 1.
vobis id quod timebatis aduenerit, videlicet, quum ſero iam
experrecti dicent. Hij ſunt quos aliqñ habuimus in deriſum,
& in ſimilitudinẽ improperij. Nos inſenſati vitã illorꝫ æſtima- Sapiẽ 5
bamus inſaniã, & finẽ ſine honore. Animalis iſta, & vt Iacobꝰ Iacobi 3
ait, diabolica eſt ſapiẽtia, ac deo inimica, cuius finis interitus,
quippe quã ſemꝑ aſſectat pediſſequa peſtilens arrogãtia, arro
gantiã em̃ cæcitas, cæcitatẽ affectuũ tyrãnis, affectuũ tyrãnidẽ
vniuerſa viciorꝫ ſeges, & licentia quiduis peccãdi. Licentiam
Sapiẽtia mũdi iſtam ſequit̃ ꝯſuetudo, cõſuetudinẽ infœliciſſimus animi ſtu-
huius vniuerſi por, quo fit, vt & mali ſenſu careant. Stupẽtes mors occupat
mali mater eſt. corpis, quã mors excipit ſecũda. Vides vt ſummi mali mater
Sapiẽtia chri- eſt mũdi ſapiẽtia. De Chriſti vero ſapientia, quã mũdus ſtultitiã
ſti cũ mũdana putat, ita legis. Venerũt aũt mihi pariter omnia bona cum illa, Sapiẽ. 7.
differentia. & innumerabilis honeſtas ꝑ manꝰ illius, & letatus ſum in om
nibꝰ, quoniã antecedebat me iſta ſapiẽtia, & ignorabã, quoniã
bonorũ omniũ mater eſt. Hæc em̃ modeſtiã/& mãſuetudinẽ
comitem ducit. Manſuetudo nos diuini ſpũs reddit capaces. Iudit. 9.
Suꝑ humilem em̃ & manſuetũ, gaudet requieſcere, qui ſimul
atqꝫ ſepteno illo chriſmate mentẽ noſtrã imbuerit, tum demũ
pullulaſcit fœlix illa ſeges virtutũ omniũ, cũ fructibus illis bea
tis, quorũ præcipuus/gaudiũ internũ, gaudiũ arcanũ, gaudiũ
ſolis ijs cognitũ, quibus cõtigit, quod deniqꝫ cũ mũdi gaudijs
nec euaneſcit, nec aufert̃, ſed cumulat̃ in gaudiũ æternũ. Eam Iacobi. 1
mi frater, & iuxta Iacobi monita, ardentiſſimis votis oportet
Sapiẽtia chriſti a deo poſtulare, & iuxta ſapientẽ quendã: e diuinæ ſcripturæ
vnde cõparet̃. uænis veluti theſauros effodere. Caput autẽ huius ſapientiæ, Prouer
eſſe puta, vt temetipſum noris, quod verbi, e cœlo ꝓfectum biorũ 2
credidit antiquitas, & magnis authoribus vſqꝫ adeo placuit,

vt in eo oēm ſapiētiæ vim, ſummatim contineri iudicauerint. Sapiētię caput
Sed leue pondus huius dogmatis/ apud nos ſit, niſi congruit ſeipſum noſſe
cum literis noſtris. Minatur ſponſæ ſuæ myſticus ille amator
Can. 1. in Cāticis, ac foras abire iubet, niſi ſemet cognorit. Si ignoras
te o pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gre
gum tuorū. Proinde ne quiuis ſibi temere rem tantā arroget,
vt ipſi ſibi ſatis ſit cognitus. Corpus ſuum haud ſcio/ an quiſq̃
plenum norit, & mentis habitum cognoſcet quilibet? Paulus,
2. corintheo. 12 cui contigerat/ vel tertij cœli myſteria diſcere, ſemetipſum tū
nō audet iudicare, auſurus vtiq̃, ſi ſibi ſat eſſet notus. Si homo
1. ad corin. 4. tam ſpiritalis, qui oīa dijudicat, iudicādus a nemine, ſibi ad-
huc parum perſpicuus erat, nos carnales quid confidimus?
Porro miles nimis inutilis videatur, cui neq̃ ſuæ copiæ, neq̃
hoſtium cohortes ſatis habeantur cognitæ. At homini nō cū
homine, verum ſecum ipſi bellum eſt, atq̃ adeo ex ipſis viſce-
ribus hoſtilis acies nobis vltro ſuppullulat, quēadmodum de
terrigenis fratrib⁹ poetæ fabulant̄. Vſq̃ adeo aūt tenui diſcri
mine/ ab hoſte diſtat amicus, vt ingens periculū ſit, ne parum
cauti, vl' inimicū ꝓ amico tueamur, vel amicū ꝓ hoſte ledam⁹
2. ad corin. 11 Heret etiā in angelo lucis: dux ille egregi⁹. Noſter es inquiēs
an aduerſariorū? Ergo quoniā tecū ipſe bellū ſuſcepiſti: & in
hoc prima victoriæ ſpes ſita eſt: ſi tute tibi ſis q̃ maxime cogni
tus, ſimulachrū quoddā tui tibi velut in tabula ꝓponā, vt quid
intus: quid in cute ſis: plane pernoſcas.

¶ De homine exteriore & interiore.

EST igitur homo ꝓdigioſum quoddā aīal, ex duab⁹: Hominis diffinitio
tribuſue partibus multo diuerſiſſimis cōpactū: ex
anima/ veluti numine quodam: & corpore, tanq̃
muta pecude. Si quidē corpore vſq̃ adeo reliquo brutorꝫ ge
neri nō præſtamus: vt omnibus eius dotibus inueniamur in-
feriores: Sc̄d'm animā ꝟo: adeo diuinitatis ſumus capaces: vt
ipſas etiā angelicas mentes liceat præteruolare: & vnū cū deo
fieri. Si tibi corpus additū nō fuiſſet: numē eras: ſi mens iſta nō
fuiſſet indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter ſe diuer-
ſas: ſummus ille opifex fœlici cōcordia colligarat: at ſerpēs pa

eis inimicus, infœlici rurſus diſcordia diſſecuit, vt iam neqꝫ di-
rimi queāt, ſine maximo cruciatu: neqꝫ cōiunctim viuere, ſine
aſſiduo bello, planeqꝫ (quod dici ſolet) vtrūqꝫ in altero auribus
lupū tenet: poſſetqꝫ mutuo cōpetere, verſiculus ille lepidiſſi-
mus: nec tecum poſſum viuere: nec ſine te. Adeo ꝑplexa ſedi
tione inter ſeſe tumultuant̃, veluti diuerſa, q̃ vnū ſunt. Corpꝰ
em̄ vt eſt ipſum viſibile, rebus viſibilibus delectat̃, vt eſt mor
tale, tꝑalia ſequitur, vt eſt graue, deorſum ſidit. Contra anima
generis ætherei memor, ſumma vi ſurſum mittit̃, & cum ter-
reſtri mole luctat̃, cōtemnit ea quæ vident̃, ſcit em̄ eſſe caduca
quærit quæ vere, quæ ſemꝑ ſunt. Immortalis amat immorta-
lia, cœleſtis cœleſtia, ſimilis ſimilibus capitur: niſi penitus fuerit
corporis immerſa ſordibus, atqꝫ a natiua generoſitate eius cō

Prometheꝰ hominē de t̃ra finxit cui de omnibus aīalibus ꝑticulā addidit

tagio degenerarit. Neqꝫ vero hanc diſcordiam, vel fabuloſus
ille Prometheus inſeuit: admixta mēti noſtræ, de quoqꝫ ani-
māte particula, neqꝫ primitiua cōditio indidit: ſed peccatū qđ
bene cōditū erat, male deprauauit: inter bene cōcordes, diſſen
ſionis virus ſerens. Antea em̄ & mens corpori ſine negocio
imperabat, & corpus animo lubēs volēſqꝫ parebat, nūc cōtra

Carnis rebellio vn̄ orta ſit

Reſpublica q̃liter reſtitui debet.

ꝑturbato rerū ordine: affectus corꝑis: rōni præire certāt, cogi
turqꝫ illa in corporis ſententiā, pedibꝰ diſcedere. Quare non
abſurde pectus hoīs, cū ſeditioſa quapiā rep. cōponas licebit:
quā qm̄ ex varijs hominū generibꝰ cōſtat, ꝓpter diſſenſionē
ſtudiorū, oportet crebris motibꝰ, & factiōibꝰ collidi, ni penes
vnum ſit imperij ſumma: iſqꝫ ſit eiuſmodi, vt nihil imperet, niſi
reip. ſalutaria. Quare neceſſe eſt, vt plus in ea valeat. qui plus
ſapit, pareat, qui minꝰ. Nihil eſt aūt infima plebe vecordius:
eoqꝫ magiſtratibꝰ obtēperare debet: nullū ipſa gerere magi-
ſtratū. Qui v̄o optimates ſunt, aut natu maiores: audiēdi ſunt
illi quidē in cōſultatiōibus, at ita ſi ſtatuēdi arbitriū penes vnū
maneat regem: quem admoneri quidem oportet nonnunqꝫ,
cogi vero aut præiri non conuenit. Porro rex ipſe nulli pa-
ret, niſi legi: lex reſpondet honeſtatis Ideæ: Quod ſi prępo-
ſteris vicibus vulgus indomitū, & fex illa ciuitatis tumultuo-
ſa, natu maioribus præire contendit: aut ſi primates Regis

imperiũ neglĩgũt: coorit̃ in Repu. noſtra periculoſa ſeditio, & niſi diuina dictatura ſuccurrit: ad extremã pnitiẽ res oĩs ſpectat. In hoĩe vero/ratio regis vice fungit̃. Optimates accipias licet: affectus quoſdã, corporeos quidẽ illos: ſed tñ nõ perinde brutos: qd' genꝰ ſunt: genuina pietas erga parẽtes: charitas in fratres: beneuolẽtia in amicos: miſericordia in afflictos. Metꝰ infamiæ, Cupido honeſtæ opinionis: & ſi quę ſunt cõſimilia.

Reipu. cũ hoĩe cõparatio

Eos porro motus animorũ: quia rationis decretis q̃ maxime diſſident, ſuntqꝫ infimę ad pecorum humilitatẽ abiecti: plebis quaſi vltimã fecem eſſe puta. cuiuſmodi ſunt libido: luxus: inuidentia: hijſqꝫ cõſimiles animi morbi: qui ad vnũ oẽs, veluti ſerui ſordidi, & improbi ergaſtulis ſunt coercẽdi: vt ſi queãt, penſum operãqꝫ a dño pſcriptã, præſtent Sin minꝰ, nihil certe damni dent. Quę oĩa Plato diuinitus intelligẽs: ſcripſit in Timæo filios deorũ, ad ſui ſimilitudinẽ, duplex animę genus in hoĩe fabricatos fuiſſe, alterũ diuinũ & immortale: alterũ quaſi mortale, & varijs pturbationibus obnoxiũ: quarũ prima ſit voluptas: eſca maloꝝ (vt ait), pxima dolor, fuga, ĩpedimentũqꝫ bonorũ. Deinde metus atqꝫ audacia, conſultores amantes. Quibus accidit & implacabilis iracũdia. Pręterea ſpes blanda: cũ irrationabili ſenſu: amoreqꝫ oĩm inuaſore. Hæc ẽm ferme verba Platonis. Nec ignorauit, in hmõi pturbationibus coercendis, vitę beatitudinẽ cõſiſtere. Scribit enim eodẽ in opere: eos qui iſta ſuperaſſent, iuſte victuros: iniuſte autẽ, qui ab his victi fuiſſent. Et diuinæ quidẽ animæ. i. rationi, tãqꝫ regi in cerebro, velut in arce ciuitatis noſtræ/ſedẽ ſtatuit: corpis videlicet parte editiſſima, cœloqꝫ proxima: tũ minime bruta: qppe quæ & oſſe ſit ptenui: neqꝫ neruis: neqꝫ carne onerata, ſed ſenſibus intus foriſqꝫ longe munitiſſima vt illis quaſi renũciantibus, nihil tumultus in Repu. cooriret̃: qd' nõ, ptinus ille pſentiſceret. At mortalis aĩę partes. i. affectus, vt quæ ratiõi vl' morigera eſt: vel obſtrepera: ita ab ea ſemouit. Nã inter ceruicẽ & diaphragma, partẽ animæ ꝯſtituit, fortitudinis atqꝫ iræ participẽ: affectũ videlicet, ſeditioſum quidẽ illũ, & cohibendum: at non pinde brutũ: eoqꝫ mediocri interuallo, a ſummis imiſqꝫ

Duplex anima iuxta Platonẽ.

Ratio
Ira.
Concupiſcẽtia

ſemouit, ne vel nimia vicinitate regis ociũ ꝑturbet, vel infimę plebis cõtagio corrupta ſimul, in eũ cõiuret. Vim porro cõcupiſcibilẽ, quę eſculenta, & poculẽta appetit: quaq; in Venerẽ impellimur: porro infra ꝑcordia, ꝓcul a regia/in iecur & aluũ relegauit, vt quaſi ferũ quoddã, & indomitũ anĩal, illic ad pręſepe habitaret, ꝓpterea quod ea violẽtiſſimos excitare motus cõſueuit, minimeq; præſidis imperijs, audiẽs eſſe. Huius infima pars, quæ pecorina ſit, quæq; rebellis, vel illa pudẽda corporis portio, in qua potiſſimũ tyrannidẽ obtinet, documẽto poteſt eſſe, quæ mẽbris ex omnibus vna/fruſtra reclamãte rege, obſcænis motibꝰ, ſubinde rebelliões parat. Vides nimirũ vt hac,

Ornatꝰ regius

ſupne diuinũ aĩal homo, plene in pecudẽ deſinat. At cõſultor ille diuinus, ſublimi in arce ꝓſidens memor, originis ſue, nihil ſordidũ, nihil humile cogitat. Sceptro aũt inſignis eburno, ꝓpterea quod nihil nõ rectũ imperet, in cuius faſtigio aquilam inſidere ſcripſit Homerus, qđ ad celeſtia ſubuolãs, quæ humi ſunt, aquilinis oculis deſpicit. Poſtremo aurea redimitus corona.

Aurum ſapientiam ſignificat.

Aurũ eñ in myſticis literis ſapientiã fere ſignificat, circulus aũt ꝑfectã, & oĩbus nũeris abſolutã. Hæ ſunt eñ propriæ regũ dotes. Primũ, vt quã plurimũ ſapiãt, ne quid peccent ꝑ errorẽ, tum vti quæ recta ſunt, ea modo velint, ne quid contra animi iudiciũ ꝑperã corrupteq; faciãt. Quarũ altera q careat, eum non regẽ, ſed latronem exiſtimato.

Regũ ac principũ ꝓpria officia

De varietate affectuum.

Noſter aũt rex ꝓpter æternã legẽ, ſibi diuinitus inſculptã, opprimi quidẽ põt, corrũpi nõ põt quin reclamet, quin reuocet. Cui ſi reliq̃ plebs parebit, nihil ille vnq̃ neq; penitendũ, neq; ꝑniciosũ cõmittet, ſed ſumma moderatiõe, ſummaq; tranquillitate gerent vniuerſa. Ac de affectibꝰ quidẽ Stoici, peripateticiq; nõ nihil diuerſa ſentiunt, quãq; illud cõuenit inter oẽs, ratiõe viuendũ nõ affectu. Sed illis placet, vbi affectibus, qui a ſenſibꝰ ꝓxime excitant, tãq; pedagogis/vſus ad iudiciũ verũq; diſcrimẽ expetẽdorũ, fugiẽdorũq; ꝓueneris, tum eos prorſus eſſe relinquẽdos. Iam niſi nõ ſolũ vtiles nõ eſſe/ad ſapientiã, verũ etiã pernicioſos. Atq; ob id ꝑfectũ illũ ſapientẽ

Senſus & affectus pedagogi ad virtutem.

ſuũ oĩbus huiꝰmoĩ motibus, tãq̃ morbis animi, vacare volũt vixq̃ humaniores quidã primos illos impetus, rationẽ ꝑuer-tentes, ſapiẽti cõcedũt, quas illi phantaſias appellãt. At peripa-thetici nõ extirpãdos affectus, ſed coercẽdos docẽt. Eſſe enim nõnullũ eorũ vſum, ꝑpterea quod hos a natura additos opi-nent̃, vti quædã ad ꝟtutẽ incitabula, atq̃ exhortamenta, ſicuti fortitudinis irã, induſtriæ inuidiã, & item de reliquis. Socrates aũt in Phedone Platonis, quum nihil aliud putat eſſe philoſo-phiã, q̃ mortis meditationẽ, hoc eſt. vt animꝰ quantũ põt, ab-ducat ſeſe a rebꝰ corporeis & ſenſibilibꝰ, transferat ad ea quæ rõne nõ ſenſibꝰ ꝑcipiant, cũ Stoicꝭ nimirũ ſentire videt̃. Opor tet igit̃ primũ oẽs animi cognitos habere motus, deinde ſcire nullos eſſe tam violẽtos, quin a rõne. vel cõpeſci, vel ad ꝟtutẽ deflecti queant. Audio ẽm vulgo hanc peſtiferã opinionẽ, vt ſe dicãt ad vicia cogi. Alij cõtra imperiti ſui, motus huiuſmõi, ꝓ ratiõis dictamine ſequunt̃, atq̃ adeo, quod ſuaſit ira, aut in-uidia, id zelũ dei vocant. Atq̃ vt eſt alia reſp. alia faſtidioſior, ita alius alio ad virtutẽ ꝓpenſior, quæ differentia, non ex ani-morũ diſcrimine, ſed vl' ex influxu cœleſtiũ corporũ, vl' ꝓgeni toribus, vel ex educatiõe, vel ex ipſo corporis habitu ꝓficiſcit̃ Nõ anilis eſt illa Socratis fabula, de aurigis & equis, bonis ac malis. Videas enim nõnullos, ita moderato ingenio natos, ita tractabiles ac faciles, vt ſine vllo negotio ad virtutẽ inſtituant̃ ac ſine calcaribus vltro ꝓcurrãt. Alijs contra corpus rebelle, tanq̃ equũ indomitũ, & ſcalcitroſum ꝯtigiſſe, vt multũ ſudãs domitor ille, vix tamẽ aſperrimo freno, vix fuſte calcaribuſq̃ ſubigat ferocientẽ. Qualis ſi tibi forte obtigit, ne ꝓtinꝰ abijcias animũ, imo tanto acrius enitere, ſic exiſtimans, non tibi inter-cluſam ad virtutem viam, ſed vberiorẽ virtutis materiã ob-latã eſſe. Quod ſi bonã mentẽ nactus es. non hoc ꝓtinus alio melior es, ſed fœlicior, at rurſum ita fœlicior, vt obligatior. Quãq̃ quis eſt ingenio vſq̃adeo fœlici, vt nõ abunde multa ſint, in quibus luctari oporteat? Ergo q̃ maxime turbari ſen-tiet, hac q̃ maxime aduigilet rex oportet. Sunt vicia quædam pene gentilia, quemadmodum gentibus nonnullis perfidiam

Peripateticorũ ac ſtoicorũ differentia

Incitabula

Philoſophia quõ mortis meditatio

Animi omnis motus ratione compeſci põt.

Fabulam hanc reperies ĩ Phedro Platõis circa finem.

Animã bonã ſiue malã ſortitus qualẽ ſe habere debet.

ſcalcitroſum

Variæ ſpecies viciorũ tanq̃ naturalium

aiũt eſſe familiarẽ: alijs luxum: alijs libidinẽ. Quædã corporis habitũ comitant̃: ſicut ſanguineos mulieroſitas: & voluptatũ amor. Colericũ ira: ferocitas: maledicentia. Phlegmaticũ inertia: ſomnolentia. Melancholicũ: inuidia: triſticia: amaritudo. Nõnulla cũ etate, aut remittunt̃: aut inualeſcunt: quẽadmodũ libido in iuuẽta: item ꝓfuſio temeritas: in ſenecta tenacitas moroſitas: auaritia. Sunt & quę ſexui videant̃ adnata, vt in viro ferocitas: in muliere vanitas & vindicte cupido. Fit interim vt natura veluti paria faciens: morbũ animi dote quapiam diuerſa cõpenſet. Eſt hic quidẽ ꝓpenſior ad voluptatẽ: ſed neutiq̃ꝫ iracũdus neutiq̃ꝫ inuidus. Eſt alius incorrupta pudicitia, ſed elatior: ſed iracũdior: ſed attentior ad rem. Neqꝫ deſunt/ q ꝓdigioſis quibuſdã ac fatalibus vicijs ſollicitent̃, furto, ſacrilegio: homicidio: quibus quidẽ omni conatu obuiã eſt eundũ. cõtraqꝫ eorũ inſultũ, certi ꝓpoſiti, murus quidã aheneus obijciẽdus. Ediuerſo ſunt nõnulli affectus: ita vicini virtutibꝰ vt periculũ ſit, ne ambiguo diſcrimine fallamur. Erũt hij corrigẽdi: & ad ꝓximã ṽtutẽ cõmode deflectẽdi. Exẽpli grã/ eſt qſpiã excãdeſcẽtior: inijciat aĩo frenũ: & erit alacrior, erit erectꝰ: mĩmeqꝫ lãguidꝰ. Erit liber ac ſimplex. Eſt aliꝰ paulo tenacior: adhibeat rationẽ: & fuerit frugalis. Qui blãdior eſt: fiet comis & cõmodus. Qui ꝑfractꝰ: cõſtãs. Qui triſtior eſt: ſeuerꝰ Qui ineptior; morigerꝰ. atqꝫ ad eundẽ modũ de reliqs animi leuioribꝰ morbis. Hoc mõ cauendũ: ne naturæ viciũ, ṽtutis noĩe palliemꝰ: triſtitiã grauitatẽ: aſperitatẽ ſeueritatẽ: inuidiã zelũ: ſordes frugalitatẽ: aſſentationẽ comitatẽ: ſcurrilitatẽ vrbanitatem appellãtes. Hæc igit̃ eſt vna ad beatitudinẽ via: primũ, vt te noris. Deinde, vt ne quid ꝓ affectibꝰ. ſed oĩa ꝓ iudicio rõnis agas. Sana ſit aũt & ſapiat ratio, hoc eſt tm̃ honeſta ſpectet. At difficile eſt (inqes) quod præcipis. Quis negat? Atq̃ verũ eſt illud apud Platonẽ adagiũ, quæ pulchra ſũt: eadẽ eſſe difficilia Nihil fortiꝰ: q̃ꝫ vt q̃s ſeipm vincat. ſꝫ nullũ maiꝰ præmiũ: q̃ꝫ btitudo. ¶ Præclare illud Hieronymꝰ vt cætera oĩa. Nihil Chriſtiano fœliciꝰ: cui ꝓmittit̃ regnũ cœloꝝ. Nihil laborioſiꝰ qui q̃tidie de vita periclitat̃ Nihil fortiꝰ: q vincit diabolũ. Nihil im

Naturæ circa aĩos ſolers cõpenſatio

De deflectẽdis ad ṽtutẽ vicijs leuioribus.

Sapiẽtiæ gradꝰ

Via vera ad beatitudinẽ ſeipſum noſſe.

¶ Chriſtião vt nihil fortius ita nihil imbecilliꝰ

becilliꝰ q̃ a carne ſupat̃. Si tuas ꝓpẽderis vires, nihil difficiliꝰ, q̃ꝫ carnẽ ſubigere ſpũi, ſi deũ auxiliatorẽ reſpexerꝭ, nihil faciliꝰ. Tu mõ ingẽti aĩo, ꝑfectæ vitæ ꝓpoſitũ ꝯcipe, cõceptũ vrge. Nihil vnq̃ vehemẽter ĩpauit ſibi hũanꝰ animꝰ, qđ nõ effecerit Magna pars Chriſtianiſmi eſt, toto pectore velle fieri Chriſtianũ, Qđ aditu videbit̃ ĩexpgunabile, id fiet ſucceſſu molliꝰ vſu facile, cõſuetudine demũ etiã iucundũ. Scitũ eſt illud Heſiodũ, arduã initio eſſe ꝟtutis viã, verũ vbi ad cacumẽ erepſeris, tutiſſimũ ociũ te manet. Nullũ aĩal tam ferũ, qđ non manſueſcat hũana cura, & animi dormitoris oĩm nulla erit domãdi ratio? Vt corpore valeas, potes in annos aliquod imꝑare tibi, vt abſthemius ſis, vt a venere tẽperes, quæ præſcripſit homo medicus, & vt oẽm vitã trãquille trãſigas, nõ potes vel mẽſes pauculos imꝑare affectibus, qđ conditor præcipit deus. Vt corpus morbo ſubducas, oĩa facis, vt corpꝰ & animã ab æterna morte ſubtrahas, non illa facis, quæ fecerũt & ethnici?

Chriſtiãis ſola voluntas deeſt

Nota.

Virtutis via ardua in ꝑncipio

Animus qualr̃ domandus

¶ De homine interiore & exteriore. Et de duabꝰ partibꝰ hoĩs ex lrĩs ſacris.

Pudet me ꝑfecto Chriſtianoꝝ noĩe, quorũ maxima pars veluti muta pecora, ſeruit affectibus ſuis, adeoqꝫ in hac dimicatione nõ ſunt exerciti, vt ne norint quidẽ rõnis atqꝫ ꝑturbationũ diſcrimẽ. Hoc tm̃ hoĩem eſſe putãt, qđ vidẽt, qđ ſentiunt. Imo nihil eſſe putãt, niſi qđ ſub ſenſum cadat, quũ nihil ſit minus. Quicqd impẽſe cupiũt, id rectũ exiſtimãt. Pacẽ appellãt certã cõploratãqꝫ ſeruitutẽ, dum obruta ratio, quocũqꝫ vocat affectus, nihil renitẽs ſequitur. Hæc pax eſt illa miſera, quam Chriſtꝰ veræ pacis author, qui fecit vtraqꝫ vnũ, venit dirimere bellũ ſalutare excitaturus, inter patrẽ & filiũ, inter maritum & vxorẽ, inter ea quæ turpis cõcordia male cõciliauit. Iam ꝟo phõꝝ leuis ſit authoritas, niſi eadẽ oĩa, tametſi ꝟbis nõ iiſdẽ, ſacris in lrĩs ꝑcipiunt̃. Qđ philoſophi rationẽ, id Paulus modo ſpm̃, mõ interiorẽ hoĩem, mõ legẽ mẽtis vocat. Quod illi affectum, hic interim carnẽ, interim corpus, interim exteriorẽ hominẽ, interim legẽ mẽbroꝝ appellat. Spũ inquit ambulate, & deſyderia carnis nõ ꝑficietis, Caro eñ ꝯcupiſcit aduerſus ſpm̃

Pax falſa quã deus odio habet.

Mathei, 10.

Pauli cũ philoſophis concordantia.

Ad Galat, 5.

& ſpũs aduerſus carnem, vt nõ quæcunq; vultis, illa faciatis. Et alibi. Quod ſi ſcd'm carnem vixeritis, moriemini. Si ſpũ facta carnis mortificaueritis, viuetis. Noua ꝓfecto rerũ cõmutatio vt in bello pax quærat̃, ĩ pace bellũ, in morte vita, ĩ vita mors, in ſeruitute libertas, in libertate ſeruitꝰ. Scribit em̃ alibi Paulꝰ. Caſtigo corpꝰ meũ, et ĩ ſeruitutẽ redigo. Libertatẽ audi. Qđ ſi ſpũ ducimini, nõ eſtis ſub lege. Et. nõ iterũ cõcepimus ſpm̃ ſeruitutis in timore, ſed ſpm̃ adoptiõis filiorꝝ dei. Idẽ alibi. Video aliã legẽ in mẽbris meis, repugnantẽ legi mentis meæ / & captiuantẽ me in lege pcti, q̃ eſt in membris meis. Legis apud eundẽ, de exteriore hoĩe, qui corrũpit̃, & interiore, q renouat̃ de die in diẽ. Plato duas vno in hoĩe aĩas cõſtituit. Paulꝰ eodẽ in hoĩe duos hoĩes facit, adeo cõglutinatos, vt neuter ſine altero, necq; in gloria, necq; in gehẽna, ſit futurus, adeo rurſum diſiunctos, vt vniꝰ mors, vita ſit alteriꝰ. Eodẽ opinor ꝑtinet, quæ ſcribit Corinthijs. Factus eſt primꝰ homo in animã viuentẽ, nouiſſimꝰ Adam in aĩam viuificantẽ. Sed nõ priꝰ qd ſpiritale eſt / ſed quid aĩale, deide qd ſpũale. Primꝰ hõ de terra terrenꝰ / Scd'us hõ de cœlo cœleſtis. Atq; vt euidẽtiꝰ eſſet, iſta nõ ſolũ ad Chriſtũ & Adam, ſed ad nos oẽs ꝑtinere ſubiecit. Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Igit̃ ſi portauimꝰ imaginẽ terreni, portemꝰ & imaginẽ cœleſtis. Hoc aũt dico fratres, quia caro & ſanguis regnũ dei non poſſidebũt, necq; corruptio, incorruptelã poſſidebit. Vides liquere, quod alibi carnẽ, & exteriorẽ, qui corrũpit̃, hominem dixit, hic terrenũ Adam nominaſſe. Hoc ipſum nimirũ eſt, & corpus illud mortis, quo grauatꝰ exclamabat Paulus. Infœlix ego hõ, qs me liberabit de corpore mort) huiꝰ? Porro fructũ lõge diuerſiſſimũ carnis, & ſpũs aperiẽs, alibi ſcripſit. Qui ſeminat (inquit) in carne ſua, de carne & metet corruptionẽ, qui aũt ſeminat ĩ ſpũ, de ſpũ metet vitã æternã. Hoc igitur illud eſt vetꝰ diſſidiũ geminorũ Iacob & Eſau, q & ancq; in lucẽ æderent̃, iã ĩtra materni vẽtris clauſtra luctabant̃. At Eſau quidẽ præoccupauit exortũ, ſed Iacob p̃ripuit benedictionẽ. Prius em̃ carnale, ſed qđ ſpiritale potius eſt. Alter erat rufus & pi-

Ad Romañ. 8.

1. ad Corin. 9

Ad galat. 5.

Ad Romañ. 7.

2. ad corin. 4.

Platonis & Pauli concordantia

1. ad Corin. 15.

Ad Roma. 7.

Ad gal. 6

Odium Iacob & Eſau.

geñ 25 & 26.

geñ. 27.

ſis obſitus, alter lenis. Alter inquietus, & venator. Alter do-
meſtico gaudēs ocio. Et ille quidē famelic⁹, ius vēdidit p̄mo-
genitorū, dum vili voluptatis authoramēto illectus, a natiua
libertate excidit, in ſeruitutem peccatorum. hic quod iure non
habebatur, arte gratiæ ſibi vendicat. Inter hos fratres quanq̄
vterinos, quāq̄ gemellos, nunq̄ perfecta coit concordia, odit
enim Eſau Iacob. Iacob contra, & ſi non reſpondet odio mu-
tuo, fugit tamen, ſuſpectumq́ ſemper habet Eſau, neq́ ſeſe illi
credit. Tibi quoq́ quicquid ſuaſerit affectus, ſuſpectum ſit,
geñ. 32 propter dubiam authoris fidem. Iacob ſolus vidit dn̄m. Eſau
vt ſanguinarius, gladio viuit. Poſtremo dominus a matre cō-
geñ. 25 ſultus reſpōdit. Maior ſeruiet minori. Pater vero adiecit. Fra-
tri tuo ſerui es. Tempuſq́ veniet, cū excucias & ſoluas iugū
eius de ceruicibus tuis. Dominus de pijs vaticinatur, pater de
ad ephe reprobis, ille quid ab omnibus oporteat fieri cōmonſtrat, hic
ſios. 5 quid pleriq́ facturi ſint prædicit. Paulus vult mulierem ſub-
Ecclias. ditam eſſe viro ſuo. Melior enim eſt iniquitas viri, q̄ mulier
42 benefaciens. Eua noſtra carnalis eſt affectus, cuius oculos cal Eua myſtica
lidus ille coluber quottidie ſollicitat. Ea corrupta, pergit &
virum ad communionem mali ſolicitare. Sed quid legis de
Geñ. 3. muliere noua id eſt ea quæ viro ſuo morigera eſt? Inimicitias
ponam inter te (nempe ſerpentem) & mulierem, et ſemē tuū,
et ſemen illius. Ipſa conteret caput tuum, et tu inſidiaberis cal-
caneo illius. Deiectus eſt coluber in pectus, impetum eius fre
git mors Chriſti. Tantum calcaneo inſidiatur clancularius.
Cæterum gratia fidei, tanq̄ in viraginem verſa mulier, ve-
Geñ. 18 nenatum caput animoſa conterit. Aucta eſt gratia, imminuta Abraā auctus
carnis tyrannis. Sara imminuta, authore deo, creuit Abrahā, ratio.
iamq́ illa non maritum, ſed dominum vocat. Neq́ prius ta- Sara minuta
men illa partū meretur, q̄ illi deſijſſent muliebria. Quid v̄o caro
geñ. 21. tandem peperit domino ſuo Abrahæ, iam anus, iam effœta?
Nempe Iſaac. i. gaudium Simul atq́ in homine cōſenuerunt
affectus, tum demum exoritur fœlix illa tranquillitas inno-
centis animi, et mentis ſæcuritas quaſi iuge conuiuium. Et
vt pater ipſe non indulſit vxori: ita in liberis ſuſpectam

Iſaac cũ Hiſmaele myſtice. habet colluſionẽ Iſaac cũ Hiſmaele. In ea ætate nõ vult cõuenire filiũ ancillæ, cũ filio liberæ. Dũ adhuc feruet adoleſcentia, ꝓcul ab oculis ablegetᷣ Hiſmael: ne ſub blãdimẽti ſpecie puerꝫ adhuc Iſaac ad ſuos mores pelliciat. Iam ſenuerat Abrahã, iam anus erat Sara: iam ediderat Iſaac: adhuc diffidit: niſi vxoris cõſiliũ: diuinũ oraculũ cõprobaſſet. Non eſt ſecurus de muliere donec audit a dño. Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. O fœlicẽ ſenectam eorũ: in quibus ſic præmortuus eſt ille terrenꝰ homo, vt nullũ negociũ exhibeat ſpiritui. Qui cõſenſus/an ꝑ oĩa ꝑfectus/homini cõtingat in hac vita, haud equidẽ affirmauerim. Fortaſſe ne expediat quidẽ. Nã & Paulo datꝰ eſt ſtimulus carnis, angelus Satanæ, qui illũ colaphizaret, ac iam tertiũ/dñm rogãs; vt a ſe tolleretᷣ: hoc tantum audiuit. Paule ſufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate ꝑficitᷣ. Nouũ ꝓfecto remedij genus. Paulus ne ſuperbiret, tẽtatura ſupbia. vt ſolidus ſit in Chriſto: in ſe cogitᷣ eſſe infirmus. Portabat eñ theſaurũ reuelationũ cœleſtiũ in vaſe fictili: vt ſublimitas eſſet virtutis dei: & nõ ex ipſo. Quod vnũ exemplum apſt: multorũ pariter nos admonet. Primũ quũ a vicijs ſollicitamur: mox iteratis præcibus implorandũ eſſe auxiliũ diuinũ Deinde tentationes viris ꝑfectis interdũ non ſolũ periculoſas nõ eſſe: verũ etiam ad cuſtodiã virtutis neceſſarias. Poſtremo reliquis omnibus ꝑdomitis ſolũ inanis gloriæ viciũ in medijs etiam virtutibus inſidiari: & hanc eſſe velut hydrã illam Herculanã. monſtrũ viuax: & ſuis vulneribus fœcundum quod omnibus exanclatis laboribus/ſupremo fine vix demũ queat cõfici. Verũ labor omnia vincit improbus: Interim dum vehemẽtibus ꝑturbationibus æſtuat animus tu modis omnibus preme: vrge: immine: ac Proteũ iſtum tuum: vinclis ſtringe tenacibus: dum oĩa transformat ſeſe in miracula rerũ ignẽqꝫ horribilẽqꝫ feram: fluuiũqꝫ liquentẽ: donec in natiuã ſpeciem redeat. Quid aũt tam Proteus: q̃ affectus & cupiditates ſtultorum: quæ quum eos nunc in beluinam libidinem nũc in irã ferinam: nunc in venenatam inuidiam: nũc in alia atqꝫ alia viciorũ portẽta trahũt: nõne pulchre quadrat; quod eruditiſſi-

Marginal notes (left): Pauli ſtimulus ad quid nobis ꝓdeſt. — Nota diligẽter — Vana gloria hydrę cõꝑatᷣ — Proteus, — Proteꝰ ſenſualitatis typũ geſſit.

Marginal notes (right): 2. ad corin. 12 — 2 cor. 4

Manuscript marginalia: Colluſio — Ablego — pelliceat — Negocium — Exanclare

4 Georgicorū. mus poeta dixit. Tum variæ eludēt ſpecies atq; ora ferarum, Fiet em̄ ſubito ſus horridus, atraq; tygris. Squamoſuſq; draco, & fulua ceruice leena. Aut acrē flāmæ ſonitū dabit. Hic ꝓ o memēto/quod ſequit̄. Sed quāto ille magis formas ſe vertet in omnes, Tanto nate magis contende tenacia vincla. Imo ne rurſum ad fabulas reuoluamur poetarū, exemplo ſancti patriarchæ Iacob, luctamen nocturnum cōſtanter vrge, donec illuceſcat aurora opis diuinæ, dicitoq;, nō dimittā te, niſi benedixeris mihi. Quod aūt virtutis ſuæ præmiū tulerit, fortiſſim⁹ ille paleſtrites, operæ preciū eſt audire. Primū benedixit ei in eodem loco. Semp em̄ poſt ſuparatā tentationē præcipuum quoddā auctariū diuinæ gratiæ adijcit̄ homini, qua ſit ad futurū hoſtis aſſultū multo q̄ fuerat munitior. Deinde tacto femore emarcuit neru⁹ victoris, & cœpit altero claudicare pede

Iacob luctatus cum angelo — Gen̄, 32

3. Regū 18 Execrat̄ per os ꝓphetæ deus, eos qui vtroq; claudicant pede .i. qui ſimul & in carne eſſe, & deo volunt placere, & dum vtrūq; male conantur, in vtroq; claudicant. Fœlices aūt illi, in quib⁹ ſic affectus carnis emortuus eſt, cōtingente deo, vt dextro pedi potiſſimū. i. ſpiritui innitant̄. Poſtremo nomen illi cōmutatū. Ex Iacob em̄ fit iſrael. Ex luctatore quietus. Vbi caſtigaris carnē tuā, & eam crucifixeris cū vicijs & cōcupiſcētijs, iam nullo obſtrepēte cōtinget tibi tranquillitas & ocium vt vaces & videas dominū, vt guſtes & videas quoniā ſuauis eſt dn̄s. Hoc em̄ ſonat Iſrael. Videt̄ aūt nō in igni non in turbine ac tumultu tentationū, verū tempeſtatē diaboli, ſi modo pſeueraris, cōſequit̄ ſibilus auræ tenuis conſolationis ſpūalis. Ea ſimul atq; leniter aſpirauerit, tum intende acriter internos oculos, & eris Iſrahel, diceſq; cum eodem: Vidi dn̄m: & ſalua facta eſt anima. Videbis eum qui dixit. Non videbit me om̄is caro. Excute te ipſum. Si caro es, nō videbis dn̄m ſi nō videris non ſaluabitur anima tua. Cura igitur vt ſis ſpiritus.

Gen̄, 32 — Ex Iacob Iſrael. — Gal. 5. — Ps. 33. — Iſrahel videns deum — Gen̄, 33

¶ De tribus hominis partibus. ſpiritu anima & carne.

¶ Erant hæc vel nimio plus ſatis, verū vt fias tibi paulo etiā ꝑſpectior atq; excuſſior. libet & origenicā hominis ſectionē

Origenes q̄lit̄ hoiem diuiſit.

breuiter referre. Is em̄ Paulum ſequutus tres partes facit, ſpm̄
animā & carnē, quas omnes cōiunxit apl'us ſcribēs Theſſalo- (1. ad theſ ſal. 5)
nicenſibus vt integer (inquit) corpus veſtrū & anima, & ſpūs
in die dn̄i nr̄i Ieſu Chriſti ſeruet̃. Eſaias aūt: omiſſa parte infi-
ma, duarū meminit. Anima (inquit) mea deſyderabit te in no- (Eſa. 26)
cte, ſed & ſpū meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te (daniel. 3)
Daniel item. Laudate (inquit) ſpiritus & animæ iuſtorum
dn̄m. Quibus ex locis nō abſurde colligit, triplicem hominis

Corpis ꝯditio

portionē. Corpus ſiue carnē infimā noſtri partē, cui per ge-
nitalē culpā legē inſcripſit peccati / ſerpēs ille veterator, quaqꝫ
ad turpia ꝓuocamur, ac victi diabolo cōnectimur. Spiritum

Spūs natura.

vero qua diuinæ naturæ ſimilitudinē exprimimus, in qua cō-
ditor optimus, de ſue mētis archetypo eternā illā honeſti legē
inſculpſit digito. i. ſpū ſuo Hac deo cōglutinamur, vnūqꝫ cum

Anima media inter corpus & ſpiritum

eo efficimur. Porro tertiā & inter iſta mediā animā conſtituit,
quæ ſenſuū ac motuū naturaliū ſit capax. Ea velut in factioſa
rep. nō pōt nō alterutri partiū accedere. Hinc atqꝫ hinc ſollici-
tatur: liberū habet / vtro velit inclinare. Si carni renuncians, ad
ſpūs partes ſeſe traduxerit, fiet & ipſa ſpiritalis. ſin ad carnis cu-
piditates ſemet abiecerit, degenerabit & ipſa in corpus. Hoc
enim eſt / quod ſenſit Paulus ſcribens Corinthijs. An neſcitis, (1. ad Corin. 6)
quoniā qui adheret meretrici, vnū corpus efficitur? Qui autē
adheret dn̄o, vnus ſpūs eſt. Meretricē lubricā hominis partē
appellat. Hæc eſt illa illex & blanda mulier, de qua legis pro-
uerbiorū capite ſecūdo. Vt eruaris a muliere aliena, & ab ex-
tranea, quæ mollit ſermones ſuos, & relinquit ducē puberta-
tis ſuæ, & pacta dei ſui oblita eſt. Inclinata eſt em̄ ad mortem
domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius. Omnes qui ingre-
dient̃ ad eā nō reuertent̃, nec apprehēdēt ſemitas vitæ. Et ca-
pite ſexto. Vt cuſtodiant te a muliere mala & a blanda lingua
extraneæ. Nō cōcupiſcat pulchritudinē eiꝰ cor tuū, ne capia-
ris nutibus illius. Pręciū em̄ ſcorti vix vnius eſt panis, mulier
aūt viri pręcioſam animā rapit. Nōne quum de ſcorto, corde
& anima meminit, nominatim tres hominis partes expreſſit?
Rurſum capite nono, Mulier ſtulta & clamoſa, plenaqꝫ illece

bris, & nihil omnino ſciēs. Sedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellā, i excelſo vrbis loco, vt vocaret trāſeūtes p viā & gētes in itinere ſuo. Quis eſt paruulus declinet ad me. Et vecordi locuta eſt. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſcōditus ſuauior. Et ignorauit ꝙ ibi ſint gigātes, & in ꝓfundis inferni cō uiuæ ei⁹. Qui em̄ applicabit̄ illi, deſcēdet ad inferos. Nam qui abſceſſerit ab ea ſaluabit̄. Queſo te quib⁹ colorib⁹ magis graphice depingi fucarive poterāt vel venenatæ carnis illecebræ ad turpitudinē ſollicitātis animā, vel improbitas ſpiritui reclamātis, vel exit⁹ infœlix ſuperātis? Ergo ſpūs deos nos reddit. Caro pecora aīa cōſtituit hoīes. Spūs pios Caro īpios, anima neutros. Spūs quærit cœleſtia, caro dulcia, aīa neceſſaria, ſpūs euehit in cœlū. Caro deprimit ad inferos, Aīę nihil imputat̄ Quicquid carnale, turpe eſt, Quicq̄d ſpiritale/pfectū: quicq̄d aīale mediū & indifferēs. Vis ne pinguiore (quod aiūt) Minerua tāq̄ digito tibi demōſtrari, partiū iſtarū diſcrimē? Equi dem experiar. Vereris parentes. Amas fratrē, Amas liberos. Diligis amicū. Nō tam virtutis eſt iſta facere, quā ſceleratū nō facere. Quur em̄ nō facias Chriſtianus, quod naturæ inſtinctu faciūt & gētes, imo quod faciunt & pecora? Quod naturæ eſt, non imputatur ad meritū. Sed incidiſti in eum locū, vt aut patris cōtemnenda pietas, vincenda charitas liberorū, beniuolētia negligēda amici, aut offendendus deus. Quid facis, In biuio ſtat anima? Sollicitat hinc caro illinc ſpūs: Dicit ſpūs: Potior eſt parēte deus. illi corpus modo debes: huic oīa. Suggerit caro. Niſi pares: exheredat te pater, vulgo diceris impi⁹. Conſule rei: cōſule famæ. Deus aut nō videt, aut cōniuet, aut certe facile placabit̄. Iam heret, iam nutat anima. Vtrocūq̄ ſe flexerit hoc erit: qđ eſt/ cui aſſerit. Si cōtempto ſpū, meretricē carnem audierit, vnum corpus eſt/ ſin ſpreta carne ad ſpiritum erigatur, tranſfiguratur in ſpiritum. Ad hunc modum cō ſueſce temetipſum ſollerter excutere. Ingens enim hominum error, qui non raro abſolutam pietatem putant, quod eſt naturæ. Imponunt incautis affectus quidam in ſpeciē honeſtiores, & quaſi virtutum laruis perſonati. Sæuit iudex in ſontem,

Differentia Carnis. Animæ Spiritus

Horatius
Maxima pars vatum decipimur ſpecie recti.

ſeuerus & incorruptus ſibi videt̃. Vis & hũc diſcuti? Si animo indulget ſuo, ſeruitq; rigori cuidã genuino, nullo animi dolore, nonnulla fortaſſis cũ voluptate, nihil tñ a iudicis officio diuaricãs, ne ſibi ꝓtinꝰ placeat. Mediũ eſt quod facit. Qđ ſi lege vel ad odiũ priuatũ, vel ad cupiditatẽ abutitur, iam carnale eſt quod gerit, & homicidiũ ꝯmittit, ſin ingentẽ aĩo ꝑcipit dolorẽ quod eum cogit̃ perdere, quẽ mallet emendatũ & incolumẽ, & pœnam cõmeritã irrogat eo pectoris ſenſu, quo pater filiũ chariſſimũ ſecari vrię iubet, ita demũ ſpiritale erit, qđ agit. Plærięq; ꝓpenſione naturæ, atq; ingenij ꝓprietate, rebus nonnullis vel gaudent vel abhorrent. Sunt quos nihil titillet venerea voluptas. Ne ꝓtinus ſibi ad virtutẽ arrogent quod eſt indifferẽs. Non carere libidine, ſed vincere libidinem virtutis eſt. Aliꝰ gaudet ieiunare, gaudet adeſſe ſacris, gaudet frequẽs eſſe in templis, gaudet ꝙ plurimũ pſalmorũ dicere, ſed in ſpũ. Exige ad hanc regulã quod facit. Si ad famã, ſi ad emolumentũ ſpectat / carnem ſapit / nõ ſpiritũ. Si tantũ ingenio indulget ſuo, facit em̃ qđ animo lubet. non habet quur ſibi magnopere placeat, imo quod timeat habet. En tibi periculũ. Oras & nõ orantẽ iudicas. Ieiunas: & fratrem manducantem cõdemnas. Quiſquis non facit, quod tu, eo te meliorẽ iudicas. Vide ne ad carnem pertineat ieiuniũ tuũ. Eget frater ope tua, tu interim prçculis tuis deo obmurmuras, fratris egeſtatẽ diſſimulans. auerſabit̃ iſtas præces deus. Quomodo em̃ te orantẽ audiet deus, quum tu non audias homo hominẽ? Accipe & illud. Amas vxorem, hoc tantũ nomine, quod vxor eſt. Nihil magni facis. Nam iſtud quidem eſt tibi cum ethnicis commune. At amas, non ob aliud, niſi quia tibi voluptati eſt. Ad carnem tendit amor tuus. Sed amas ob hoc potiſſimum, qđ in ea perſpexeris imaginẽ Chriſti, puta pietatem, modeſtiã, ſobrietatẽ, pudicitiam, iamq; non illam in ipſa, ſed in Chriſto, imo in ea Chriſtum amas, ita demum ſpiritaliter amas. Verũ his de rebus plura, ſed ſuo loco.

Opa etiã bona qua cautela diſcutienda ſint.

¶ Regulæ quædã generales veri Chriſtianiſmi.

Nũc quoniam ad id, quod ꝓpoſitũ eſt, vtcũq; viam aperuiſ-

ſe, & quaſi ſyluã quandã cõparaſſe videmur, ad reliqua ꝑpe-
randũ, ne nõ enchiridion, ſed ingẽs fiat volumẽ, Conabimur
aũt breuiter regulas quaſdã, quaſi nexus quoſdam paleſtricos
Metha- tradere, quarũ ductu, tanꝗ̃ fili Dedalei facile queas e mundi
mor. 8. huius erroribus/ velut e labyrintho quodã inextricabili emer
gere, atq; ad purã lucẽ vitæ ſpiritalis ꝑtingere. Nulli diſciplinæ Ars bñ viuẽdi
ſui canones deſunt, & ſola beate viuẽdi ratio, nullis præceptis
adiuuabit? Eſt autẽ omnino virtutis ars quædã & diſciplina,
Iob. 21. in qua qui ſe grauiter exercẽt, ijs deniq; aſpirat ille ſanctoꝝ co
natuũ ꝓuector ſpũs. Qui vero dicũt, recede a nobis, ſcientiã
viarũ tuarũ nolum⁹, hos reijciet miſericordia diuina, ꝓpterea
quod ipſi reiecerũt ſcientiã. Sumenť aũt hi canones, partim a
perſona dei, diaboli, & noſtra. Partim a rebus. i. virtutibus ac
vicijs, & quæ ſunt his coniuncta. Partim a materia virtutũ &
viciorum. Conducent potiſſimũ aduerſus tria mala, reliquias
culpæ genitalis. Nam & ſi labem abſterſit baptiſmus, tamen
hæret adhuc quiddam veteris morbi, relictum in nobis, tum Fomes ad qd
ad cuſtodiã humilitatis, tum materiam ſegetemq; virtutis. Ea nobis relict⁹ ſit
ſunt cæcitas, caro, & infirmitas. Cæcitas ignorãtię nebula/ ra-
tionis obſcurat iudiciũ. Lumẽ eñ illud puriſſimũ diuini vult⁹ Tria præcipua
quod cõditor infuderat ſup nos, quũ nõ nihil offuſcauit culpa hoim mala
primorũ parentũ, tum corrupta educatio: improb⁹ cõuictus, Cæcitas
peruerſi affectus, viciorũ tenebræ, cõſuetudo peccandi, tanta
obduxit rubigine, vt diuinitus inſculptæ legis vix veſtigia q̃-
dam appareãt. Ergo (vt cœperam) cæcitas facit vt in delectu
rerũ fere cæcutiamus, ꝓ optimis peſſima ſequẽtes, potiora mi
nus vtilibus poſthabẽtes. Caro ſollicitat affectũ, vt etiã ſi quid Caro,
ſit optimũ intelligam⁹, diuerſa tamẽ amemus. Infirmitas facit Infirmitas.
vt virtutem ſemel arreptam, vel tædio, vel tentatione victi, de
ſeramus. Cæcitas officit iudicio. Caro deprauat voluntatem.
Infirmitas frangit conſtantiam. Primũ igiť eſt, vt fugiẽda dig- Intelligere
noſcas ab expetẽdis, atq; ideo tollenda cæcitas, ne in rerũ de- Velle.
lectu hallucinemur. Proximum vt malum cognitum oderis, Perſeuerare.
bonum ames, & in hoc vincenda caro, ne contra mentis iudi-
cium dulcia ꝓ ſalutaribus amemus. Tertiũ vt in bene cœptis

perſeueres, atq; idcirco fulcienda infirmitas, ne turpius virtutis viam deſeramus, quam fueramus non ingreſſuri. Ignorātiæ medendum, vt videas qua ſit eundum. Caro domanda, ne a cognita via ſeducat in deuia. Infirmitas animanda: ne viam artā ingreſſus, vel vacilles, vel reſiſtas, vel deflectas, neue ſemel aratro manum admolitus, reſpicias, ſed exultes vt gygas ad currendam viam. Semper in ea quæ ſunt ante temet extendens, eorum quæ retro ſunt oblitus, donec apprehendas brauiū & coronam promiſſam perſeuerantibus. Ad hęc itaq; tria Canones quoſdam pro noſtra virili accōmodabimus. Luce. 9 Pſ. 18 Phili. 3.

Contra malum ignorantiæ.

Canon Primus.

Quoniam vero fides vnica eſt ad Chriſtum ianua, primam oportebit eſſe regulam, vt de ipſo atq; illius ſpiritu traditis ſcripturis quam optime ſentias. Credaſq; non oretenus, non frigide, non obſtinanter, non heſitanter, quemadmodū vulgus facit Chriſtianorum, ſed toto pectore penitus infixum immotūq; ſedeat, ne vnum quidem in eis Iota contineri, quod non magnopere ad tuam ſalutem pertineat. Nihil quicq; te moueat quod bonam hominum partem, ſic vides viuere, quaſi cœlū & inferi, fabulę quæpiam eſſent aniles, terricula aut illectamēta puerorum. Tu vero credens, ne feſtinaueris. Et ſi ad vnum vniuerſus inſaniat mundus, vertantur elementa, deſciſcant angeli, non poteſt mentiri veritas, non poteſt nō euenire, quod deus euenturum eſſe prædixit. Si deum eſſe credis, veracem credas oportet. Sic prorſus habeto, nihil tam verum eſſe, nihil tam certum atq; indubitatum eorū, quæ auribus hauris, oculis coram intueris, manibus tenes, quam quæ legis in his lrīs quas cœleſte numen, i. veritas inſpirauit, ſancti prophetæ prodiderunt, tot martyrum ſanguis cōprobauit, quibus tot iam ſæculis piorum hominum cōſenſus ſubſcripſit, quas Chriſtus ipſe in carne, & ſermone tradidit, & moribus expreſſit, teſtantur miracula, confitentur & demones, adeoq; credunt, vt & con-

Scripturis diuinis firmiter credendum.

Ne feſtinauer] Si non cōtinue preces tuę exaudiunt aut aliud quiddā tradat a deo, promiſſum ſiue prædictū.

Iaco.2. tremiſcant. Denicꝫ quæ ſic conſentaneæ ſunt æquitati naturæ
quæ ſic inter ſe conſtant, ſic rapiunt attentos, ſic mouent atcꝫ
transformant. Si hæc tanta argumẽta in eas ſolas competunt,
quæ, malum, veſania eſt, in fide heſitare? Vel ex preteritis fu-
turorum cõiecturam facito. Quanta, q̃ incredibilia dictu de
Chriſto prædixerant prophetæ. Quid horum non euenit?
Qui in illis non fefellit, in alijs fallet? Poſtremo non mẽtiti ſũt
prophetæ, & mentietur Chriſtus prophetarũ dominus? His
atcꝫ huiuſmodi cogitationibus ſi ſubinde flammam excitaris — Fides vera nõ patitur hoĩem eſſe malum
Lu.17. fidei, tum ardenter rogaueris deum, vt adaugeat tibi fidẽ mi-
rabor, ſi diu malus eſſe poteris. Quis enim vſcꝫ adeo ſceleſtus
vt non reſiliat a vicijs, ſi modo penitus credat, momentaneis
his voluptatibus, præter infœlicem illum conſciæ mentis cru
Mathei, 19 ciatũ, æternos quocꝫ emi cruciatus? Pijs contra pro tempo-
raria ac leui vexatiuncula, centuplum gaudium puræ cõſciẽ-
tiæ, ac vitam denicꝫ reddi immortalem?

¶ Canon Secundus.

Primum igitur eſto nihil heſitare de promiſſis diuinis, ꝓximũ
autem, vt viam ſalutis, non contanter, nõ timide, ſed certo ꝓ-
poſito, toto corpore, animo fidenti atcꝫ (vt ita dixerim) gla-
diatorio captes paratus vel rei vel vitæ diſpendium ꝑ Chriſto
Mathei. 11. ſubire. Piger vult & non vult. Non oſcitantibus cõtingit re-
gnum celorum, ſed plane vim pati gaudet, & violẽti rapeunt
illud. Huc feſtinantem, non te charorum affectus retardet, nõ
reuocent illecebræ mundi, non remorentur curæ domeſticæ
Exo,16 Incidenda eſt ſæcularium negociorum cathena, quãdoquidẽ
explicari nõ põt. Sic deſerẽda Aegyptus, ne qñ redeas animo — Aegyptus deſerenda
ad ollas carniũ. Raptim ac ſemel tota deſerẽda Zodoma, non
Geñ,19 eſt fas reſpicere. Reſpexit mulier, & verſa eſt in ſimulacrũ ſa- — Zodoma
xeum. Viro nõ vacat, vlla vſcꝫ in regiõe morari, ſed iubetur
properare in montem, niſi malit perire. Clamat propheta, vt
Hier 51 fugiamus de medio Babylonis. Exitus ab Aegypto fuga vo- — Babylon
cat: E babylone fugere iubemur, nõ ſenſim atcꝫ cõtãter emi-

Comperendino

grare. Videas plæroſq; cōperendinantes, & conſimilis nimirū lentis molientis fugam viciorum. Vbi his me curis inquiunt extricauero, vbi illud atq; illud negocij cōfecero Stulte, quid ſi hodie a te repetant animam tuam? An neſcis negotium e negocio ſeri. Vicium vicio inuitari. Quin hodie potius facis, qđ quo maturius feceris, hoc factu fuerit facilius: Alibi diligens eſto, hic vtiliſſima præcipitatio. Ne reputa, ne penſiculare, quantū relinquas: certus Chriſtum vnum tibi ſatis futurū pro omnibus. Aude modo te illi toto pectore credere, Aude tibi diffidere, aude omnem tui curam in illum transferre: Deſine inniti tibi, & plena fiducia abijce te in eum: & excipiet te. Iacta cogitatum tuum in domino: & ipſe te enutriet: vt canas illud eiuſdem prophetæ. Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco paſcue, ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me, animam meam conuertit. Ne velis temetipſum partiri duobus, mundo & Chriſto. Non potes duobus dominis ſeruire. Nulla ſocietas deo cum Belial. Non fert eos qui vtroq; genu claudicant. Euomit eos, qui neq; frigidi ſunt, neq; calidi, ſed tepidi. Nimiſq; zelotypus animarū amator deus eſt, ſolus ac totum poſſidere vult, quod ſanguine ſuo redemit. Non patitur conſortium diaboli, quem ſemel morte ſua deuicit. Duæ tantum viæ ſunt, altera quæ per obſequium affectuum ducit in exitium, altera quæ per mortificationē carnis ducit ad vitā. Quid tecum heres? Tertia nulla eſt. Harum alteram velis nolis ad eas oportet. Quiſqs es, hæc arta tibi ineunda ſemita eſt, per quam pauci mortalium ambulant. Sed hanc ipſe calcauit Chriſtus, calcarunt ab orbe condito, quicūq; deo placuerūt. Hæc eſt profectio Adraſtei numinis ineuitabilis neceſſitas. Cum Chriſto/mundo crucifigaris neceſſe eſt, ſi voles cum Chriſto viuere. Quid inepti nobis ipſi blandimur? Quid tāta in re nobis ipſis imponimus? Hic dicit nō ſum clericus. Mundanus ſum. Non poſſum non vti mundo. Alius cogitat, & ſi ſacerdos ſum monachus non ſum, viderit ille. Inuenit & monachus, quo ſibi palpetur. Non tam inquit monachus ſum, q̄ illi aut illi. Alius dicit. Adoleſcens ſum, generoſus diues,

Penſiculare

Luce. 12

Ps. 54.

Ps. 22.

Math. 6

3. reg. 8

2 cor. 6

Apoc. 3

Deus Zelotypus amator.

Per Adraſti numē Nemeſim itelligo cui ille prim⁹ aram poſuit. Eſt aūt remūeratrix bonoꝝ & maloꝝ adeo ptinax vt ſi etiā lēta veniat nihil tn̄ inultū patiaꝛ aut irremūeratū. Ceteꝝ de fato Adraſti lege Bocium

Scortum

aulicus, deniq; princeps. Ad me nihil attinēt, quæ dicta ſunt aplis. Miſer, ergo ad te nihil attinet, vt viuas in Chriſto, Si in mūdo es, in Chriſto nō es. Si mundū appellas cœlū, terram mare & hūc cōmunē aerē, nemo nō eſt in mūdo, ſin ambitionē, delicias, cupiditatē, libidinē, mundū dicis, pfecto ſi mūdanꝰ es Chriſtianus nō es. Omnibꝰ dixit Chriſtus, qui crucē ſuam nō tolleret, ac ſua veſtigia ſequeret, nō eſſe ſe dignū. Mori carni cum Chriſto, nihil ad te, ſi viuere illius ſpū nihil ad te ptinet. Crucifigi mūdo nihil ad te, ſi viuere deo nihil ad te. Cōſepeliri cū Chriſto nihil ad te, ſi reſurgere ī gloriā nihil ad te Chriſti humilitas, pauptas, tribulatio, cōtemptus, labores, agones, dolores, nihil ad te, ſi regnū illius nihil ad te. Quid autē improbius, q̄ præmiū tibi cū alijs cōmune ducere, at labores quibꝰ paratur præmiū, in paucos quoſdam reijcere? Quid aūt delicacius, q̄ cū capite cōregnare velle, quo quū nolis compati? Noli igit mi frater circūſpicere, quid alij faciāt, & eorū collatione tibi blādiri. Ardua quædā, & pauciſſimis etiā monachis cognita res eſt, mori pctō, mori deſiderijs carnalibꝰ, mori mūdo. Et hæc eſt cōmunis oīm Chriſtianorū pfeſſio. Hoc iam olim in Baptiſmo deieraſti. Quo voto, q̄d poſſit accidere ſanctius aut religioſius? Aut pereundū, aut ſine exceptione hac via graſſandū ad ſalutē, ſiue reges ſiue inopes erimus coloni. Quod ſi nō omnibus cōtingit ad pfectā imitationē capitis ptingere, omnibus tamē huc manibꝰ pedibuſq; eſt enitendum. Bonā Chriſtianiſmi partē habet q certo animo decreuit fieri Chriſtianus.

Mundus quid.

Luce. 9

Mori peccato pauciſſimi ſciūt Chriſtianorū pfeſſio.

¶ Canon Tertius.

Verū ne te illud a vtutis via deterreat, qd' aſpera videatur ac triſtis, tū qd' cōmoditatibꝰ mūdi ſit renūciādū, tū qd' iugit cōfligere oporteat, cū tribꝰ improbiſſimis hoſtibꝰ, carne, diabolo & mūdo, hāc tertiā regulā tibi pponito. Vniuerſa terricula & phantaſmata, quæ tibi ſtatim velut in ipſis auerni faucibꝰ occurrūt, p nihilo ducēda eſſe, exemplo Aeneæ Vergiliani. Qd' ſi ludibrijs inanibꝰ cōtēptis rem ipam pſſiꝰ fixiuſq; inſpexeris, pfecto videbis, Chriſti via, pterq; qd' ſola ducit ad

Chriſti via alijs collata omnibus preſtat.

Aulicæ vitæ incomoda

fœlicitatẽ, etiã omiſſo præmij reſpectu, nullam tñ aliã eſſe cõmodiorẽ. Quod eñ (queſo te) vitæ genus iuxta mundũ tibi deliges, in quo nõ ſint abunde multa triſtia atq; aſpera ſubeunda tolerandaq;? Aulicã vitã quis neſcit eſſe erũnarũ plenã, niſi vel inexptus, vel certe ſtultiſſim⁹? Deũ immortalẽ, q̃ illic q̃ diutina, q̃ indigna ſeruitus pferẽda, quãta ſollicitudine ambienda principis gr̃a: Eblandiẽdus fauor eoꝝ, qui vel nocere poſſunt, vel ꝓdeſſe. Fingẽdi vultus ſubinde noui. Muſſitãda iniuria potentiorũ. Porro aũt quod tandẽ mali genus, quo nõ ſit referta militia? Vtriuſq; rei tu teſtis eſſe optimus potes, qui vtrũq; tuo periculo didiciſti. Iam vero quid nõ vel facit, vel patitur mercator, ꝑ mare pauperiẽ fugiẽs, ꝑ ſaxa ꝑ ignes? In cõiugio, quãta moles curarũ familiariũ, quã nõ ibi miſeriam vident qui experiunt̃? In publicis obeũdis muneribs, quantum ſollicitudinis, quãtũ laboris, quãtũ periculi? Quoq; verſum flexeris oculos, ingens turba incõmodorũ occurret? Ipſa ꝑ ſe vita mortaliũ mille erumnis obnoxia eſt? quæ ſunt improbis cũ ꝓbis cõmunes. Eæ oẽs tibi ceſſerint in cumulũ meritorũ, ſi te deprẹhẽderint in via Chriſti. Sin minus, quũ maiore moleſtia, tum nullo fructu ferendæ tamẽ. Qui mũdo militant, primũ q̃ multos annos anhelãt, ſudant, tumultuant̃? Deinde pro q̃ caducis nihiliq; rebus. Poſtremo q̃ ancipiti ſpe. Adde quod illic adeo nullus eſt miſeriarũ finis vt quo laboratum eſt diutius, hoc laboret̃ moleſtius. Finis deniq; tam anxiæ atq; laborioſæ vitæ qui tandẽ? Nempe cruciatus æternus. I nunc & cũ hac vita cõpone viã virtutis, quæ ſtatim deſinit eſſe aſpera, fit progreſſu mollior, fit iucunda, ꝑ quã certiſſima ſpe itur ad ſummũ bonũ. Nõne extremæ demẽtiæ ſit, malle pari labore parare mortẽ æternã, q̃ vitã immortalẽ? At iſti faciũt vel hoc inſanius qui prælegũt ſummis laborib⁹ ire ad labores ꝑhẽnes, q̃ mediocribus ad ociũ immortale? Ad hæc ſi maxime laborioſior eſſet pietatꝭ via q̃ mũdi. tñ hic laboris aſperitas præmij ſpe lenitur, nec deeſt vnctio diuina, quæ facit vt omne fel in mel vertat̃. Illic cura curã trahit, dolor ex dolore naſcit̃. Nec mora nec requies. Foris labor & afflictio, intus grauior egri

tudo. Ipſa lenimenta exaſperāt. Hæc itaq; habere, nec gētiles quidem poetas fugit, qui per Titij Ixionis, Tantali, Syſiphi, Pentheiq; ſuppliciū, improborū hominū erumnoſam vitam adumbrant. Quorū eſt & illa ſacra in libro ſapientiæ cōfeſſio,
Sapiē, 5 Laſſati ſumus in via iniquitatis, & pditionis, ambulauim⁹ vias difficiles, viā aūt dñi ignorauimus. Quid Aegyptia ſeruitute vel fœdius, vl' laborioſi⁹? Quid Babylonia captiuitate triſti⁹? Quid iugo Pharaonis & Nabugodonoſor intollerabilius?
Mat. 11. Chriſtus aūt q̄d dicit? Tollite iugū meū ſup vos, & inuenietſ requiē animabus veſtris: Iugū enim meum ſuaue eſt: & onus meū leue. In ſumma nlla d'eſt voluptas, vbi adeſt trāquilla cōſcientia. Nulla nō adeſt miſeria, vbi cruciat infœlix cōſciētia.

Ixion perfidiæ
Titius libidinis
Tātal⁹ auariciæ
Penthe⁹ ſupbię
Syſiph⁹ latrocinij pœnas luūt apud poetas.

Hæc iam pluſq̄ certa eſſe oportet. Quod ſi etiā dubitas, conſule eos, qui aliq̄n de medio Babylonis cōuerſi ſunt ad dñm, & vel illorum experimento crede, nihil eſſe vitijs turbulenti⁹ triſtiuſq;, nihil virtute expeditius atq; hilarius. Verū age, fingito paria ſtipendia, pares labores, at quāto tamen optabilius militare ſub ſignis Chriſti, q̄ ſub vexillis diaboli? Imo quāto optabilius affligi cū Chriſto, q̄ delicijs affluere cum diabolo? Iam vero nō erit vælis & equis fugiēdus dñs, non tantū turpiſſim⁹, verū etiam duriſſimus & fallaciſſimus? qui tā iniquū penſum exigit, qui tam futilia ꝓmittit, quibus ipſis non raro fruſtratur miſeros? Aut ſi præſtat rurſus vbi lubitū eſt tolli, vt maiore egritudine amittāt parta, q̄ labore pepererint. Mercator poſteaq̄ faſq; nefaſq; cumulandæ rei ſtudio miſcuit, famā, vitam, animā mille periculis obiecit, ſi quidē bene ceciderit fortunæ alea, quid tandē aliud ſibi parauit, q̄ miſeræ ſollicitudinis materiā, vt ſeruet, cruciatū, ſi perdat? Sin male, quid reliquū eſt, niſi vt bis fiat miſer, & quod re ſperata fruſtratus eſt, & quod tantū irriti laboris exhauſtū non ſine dolore meminit? Nemo ad bonā mentē certo animo contendit, qui non peruenerit. Chriſtus vt non irridet̄, ita nec irridet. Cogita & illud, quū a mūdo fugis ad Chriſtum, nō te relinquere, ſi quæ cōmoda mundus habet, ſed leuiora, cū potioribus cōmutare. Quis non oppido lubens argentū auro, ſilicē gemma cōmu

Confutatio argumētorū mūdi cōtra pie viuentes.

tauerit? Offendunt̄ amici, q̄d tum? inuenies iucūdiores. Carebis voluptatibus, ſed frueris internis, quæ ſunt vel ſuauiores, vel ſynceriores, vel certiores. Minuenda res? at creſcunt opes illæ, quas neq̨ tineæ demoliunt̄, neq̨ tollunt fures. Deſinis eſſe in precio apud mundū? At ꝓbaris authore Chriſto, places paucioribus, ſed melioribus. Macreſcit corpus, ſed ſaginat̄ animus. Marceſſit nitor cutis, ſed eniteſcit decus animi. At ſi per cætera eodem modo cucurreris, intelliges nihil vel falſi boni relinqui mundo, quod non longe preſtantiore compendio cōpenſet̄. Quod ſi quæ ſunt, quæ quāq̨ non poſſunt viciose deſyderari, ſine vicio tamen poſſideri poſſunt, quod gen9, opinio popularis, fauor vulgi, gratia, authoritas, amici honos virtuti habitus, fere fit, vt primū querentibus regnum dei, vltro hæc omnia adijciant̄, id quod & promiſit Chriſtus, & deus præſtitit Solomoni. Fortuna plærūq̨ ſequit̄ fugientes, fugit ſequētes. Certe quicquid acciderit diligentibus, nihil non eſſe proſperum poteſt, quibus diſpendia in cōpendium, flagella in ſolacium, opprobria in gloriā, cruciatus in voluptatem, triſtia in dulcia, mala vertuntur in bona. Hanc igit̄ viā dubitas capeſſere, & illam relinquere, quū tam iniqua ſit collatio, imo tam nulla, dei ad diabolum, ſpei ad ſpem, præmij ad præmium, laboris ad laborem, ſolatij ad ſolatium?

Mathei, 6.

Mathei, 6.

Ro. 8.

¶ Canon Quartus.

Chriſtus Scopus noſter

Sed vt certiore curſu queas ad fœlicitatem contendere, hæc tibi quarta ſit regula, vt totius vitæ tuæ Chriſtum velut vnicum ſcopum præfigas, ad quem vnum omnia ſtudia, omnes conatus, omne ocium ac negocium conferas. Chriſtum vero eſſe puta, non vocem inanem, ſed nihil aliud, q̨ charitatem, ſimplicitatem, patientiam, puritatem, breuiter quicquid ille docuit. Diabolum nihil aliud intellige, q̨ quicquid ab illis auocat. Ad Chriſtum tendit, qui ad ſolam virtutem fertur. Diabolo ſe mancipat, qui ſeruit vicijs. Simplex ergo ſit oculus tuus & totum corpus tuum lucidum erit. Ad ſolum Chriſtum, tanq̨ ad vnicum & ſummum bonum ſpectes, vt nihil ames, nihil mireris, nihil expetas, niſi aut Chriſtum

Mathei, 6.

aut ꝓpt̄ Chriſtū. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, p̄ter
vnā turpitudinē, aut propter turpitudinē. Ita fiet, vt quicquid
egeris, ſiue dormias, ſiue vigilas, ſiue edas aut bibas, ipſi deniq;
luſus tui, & ocia, dicam audacius, imo & vicia quædā leuiora,
in quæ nō nūq; ad virtutē ꝓperātes incidimus, omnia tibi ce-
Math. 6 dant in cumulum præmij. Quod ſi nequā erit oculus tuus, &
alio q̄ ad Chriſtū ſpectaris, etiā ſi quæ recta feceris, infrugife-
ra fuerint, aut etiā ꝑnicioſa, viciū em̄ eſt, rem bonam non bene
agere. Tum ad ſummi boni metam recta feſtināti, quæcunq;
obiter occurrunt, eatenus ſunt/aut reijcienda, aut aſſumenda,
quatenus curſum tuū, aut adiuuāt/aut impediūt. Earum rerū
ferme triplex eſt ordo. Quædā em̄ ita ſunt turpia, vt honeſta
eſſe nō poſſint, vt vlciſci iniuriā, male velle hōini. Hæc ſemp
aſpernenda, quātouis etiā emolumento ꝓpoſito, aut cruciatu.
Nihil em̄ eſt, quod bonū virū queat ledere præter vnā turpi-
tudinem. Quædā e regiōe ita ſunt honeſta, vt turpia eſſe non
poſſint. Quod genus ſunt, bene velle oībus, Iuuare honeſtis
rōnibꝰ amicos, odiſſe vicia, gaudere pijs ſermonibꝰ. Quædā
vero media veluti, valitudo, forma, vires, facūdia, eruditio, &
his ſimilia. Ex hoc igit̄ poſtremo genere rerum, nihil ꝓpter ſe
expetendū, neq; magis minuſue adhibendæ ſunt, niſi quatenꝰ
cōducunt in ſummā metā. Sunt em̄ et philoſophis quidā fines
impfecti ac medij/in quibus non oporteat cōſiſtere, quibuſq;
cōueniat vti nō frui. Verū quæ media ſunt, nō eodem modo
omnia/aut cōferūt/aut officiūt ad Chriſtū euntibꝰ. Proinde ꝓ
momēto quod habēt, ſunt aſſumēda, aut repudiāda. Scientia
plus adfert adiumenti ad pietatē q̄ forma, aut vires corporis,
aut opes. Et quanq; omnis eruditio poteſt ad Chriſtū referri,
alia tamē alia ꝓpiore via cōducit. Ab hoc fine / mediorū oīm
vtilitatē aut inutilitatē metire. Literas amas. Recte. Si propter
Chriſtum. Sin ideo tantū amas, vt ſcias, ibi conſiſtis, vnde gra
dum facere oportebat. Quod ſi literas expetis, vt illis adiutus
Chriſtum in arcanis literis latentem latius perſpicias, ꝑſpectū
ames, cognitum atq; amatum cōmunices, aut fruaris, accin-
gere ad ſtudia literarum. Verum non vltra q̄ ad bonā mentē

Rerum diffe-
rētia triplex.

Scientia primū
locū habꝫ inter
media.

Gentiliũ literę quaten⁹ legendæ.

arbitrere, ꝓfuturas. Si tibi cõfidis, & ingẽs in Chriſto lucrum ſperas, perge tanꝙ audax mercator/longius etiã in gentilium lr̃is peregrinari, atq; Aegyptias opes ad dñici tẽpli honeſtamentũ cõuertere Sin metuis plus diſpendij, ꝙ̃ ſperas cõpẽdij, ad primã illam regulã redi: noſce teipſum: & tuo te modulo metire. Satius eſt minus ſapere, & amare magis, ꝙ̃ magis ſapere, nõ amare. Ergo ſciẽtia in medijs principatũ obtinet, deinde ſunt valitudo, dotes ingenij, facũdia, forma, vires, dignitas, grã, authoritas, ꝓſperitas, fama, genus, amici, res familiaris Horũ vnũquodq; vt ꝓximo curſu ad virtutem cõducet, ita maxime erit adhibendũ, ſed ſi quidẽ currẽtib⁹ nobis offerant̃ Sin minus, nõ erit tamẽ horũ grã, a ꝓpoſito curſu deflectẽdũ

Pecunia qualr̃ vtendum.

Crates aurũ in mare proiecit.

Obuenit pecunia, ſi nihil obſtat ad bonã mentem, adminiſtra, para tibi amicos de mammona iniquitatis. Sin bonæ mentis times diſpendiũ, cõtemne damnoſum lucrũ, & vel Craten illũ Thebanũ imitare, moleſtã ſarcinã in mare potius præcipita, ꝙ̃ te retardet a Chriſto. Id erit tibi factu ꝓcliuius, ſi queadmodũ dixim⁹, aſſueris nihil mirari eorũ quæ ſunt extra te.i. quæ nõ ꝑtinẽt ad hominem interiorẽ. Ita em̃ fiet, vt neq; inſoleſcas, ſi hæc cõtingerint, neq; diſcrutieris animo, ſi vel negata fuerint, vel erepta, quippe qui fœlicitatẽ tuã vno Chriſto metirj. Qđ ſi citra tuũ ſtudiũ cõtingũt, ſollicitior eſto, nõ ſecurior, id cogitans, datã tibi diuinitus virtutis exercẽdæ materiã, ſed periculoſam.

Pandorę pixis

Quod ſi ſuſpectã habes fortunæ benignitatẽ, Prometheum imitare, ne receperis doloſam pixidẽ, & expeditus ac nudus ad vnicũ illud bonũ cõtende. Qui vero pecuniam vt rem magnã ingẽti ſollicitudine expetũt, & in ea ſtatuũt præcipuum vitæ pręſidium, qui ſe beatos putant ea incolumi, qui *miſeros clamitant, quum perijt, ij nimirum plures deos ſibi finxere.* Aequaſti Chriſto pecuniã ſi ea te poteſt fœlicem aut infœlicem reddere. Quod dixi de pecunia idem de honorib⁹, voluptatibus, valitudine, imo & de ipſa vita corporis accipe. Tanto ardore ad vnum Chriſtum ſcopum noſtrum oportet eniti, vt horum nihil vacet magnopere curare, ſiue quum dantur, ſiue quum tolluntur. Tempus enim breue eſt/ vt ait

1.ad corin.7.

Opera ſingula qualſ ad Chriſtum referēda.

Apoſtolus. reliquum eſt: vt qui vtunť hoc mūdo, ſint tā꜒ nō
vtentes. Hanc mentem ſcio mūdus vt ſtultam & male ſanam
ridet, verū per hanc vnā ſtulticiā placuit deo ſaluos facere cre
I. cori. I. dentes. Et quod ſtultum eſt dei, ſapientius eſt hominibus. Ad
hanc ita꜒ regulā, quicquid & agis exiges. Exerces artē recte,
ſi ſine fraude, verū quo ſpectas? Vt alas familiā. At quorſum
tibi familiā? Vt eam Chriſto lucrifacias. Bene curris. Ieiunas,
pium quidem opus, in ſpeciem. Sed quo refers tuum ieiuniū?
Vt parcas penui aut vt religioſior habearis. Nequā eſt ocul⁹
tuus: At ieiunas, ne in morbū incurras, quur morbū metuis.
Ne te priuet vſu voluptatū. Vicioſus eſt oculus tuus. Sed va-
lere vis, vt ſtudio ſufficias. Studiū vero, quo refers? Vt ſacer-
dotiū aliqd' tibi pares. Sacerdotiū quo animo ambis? Nempe
vt tibi viuas, nō Criſto. Aberraſti ſigno, qd' Chriſtianū opor
tet vbi꜒ præfixū habere. Sumis cibū, vt valeas corpore, Sed
ideo valere vis corpore, vt ſanctis ſtudijs, ſanctis vigilijs ſuffi-
cias. ſcopū attigiſti. Curas aūt valitudinē, ne fias deformior,
ne libidini nō ſufficias: a Chriſto excidiſti, aliū deū tibi faciens.
Sunt: qui certos diuos certis quibuſdā colūt cerimonijs. Ali⁹
Chriſtophorū ſingulis ſalutat dieb⁹, ſed non niſi cōſpecta eius
imagine. Quo tandē ſpectans? Nēpe huc, ꝙ ſibi pſuaſerit ſeſe
illo die a mala morte tutū fore. Alius Rochiū quendā adorat,
ſed quur? Quod illū credat peſtē a corpore depellere. Alius
Barbaræ, aut Georgio certas p̄culas admurmurat, ne ī man⁹
hoſtiū veniat. Hic ieiūat Appolloniæ, ne doleāt dētes. Ille viſit
diui Iob ſimulachra, vt ſcabie careat. Nōnulli de lucro certam
portionē pauperib⁹ nūcupāt, ne merces naufragio intercidāt
Hieroni cereolus accēdit, vt res quæ perijt recipiat. In ſūma
ad hūc modū, *quot res ſunt, quas vel timem⁹ vel cupim⁹*, to-
tidē ijs diuos præfecim⁹. Qui & ipſi diuerſis natiōib⁹ diuerſi
ſūt, vt id apud Gallos valeat Paulus, qd' apud nr̄ates Hieron,
ne꜒ paſſim id valet Iacobus, aut Iohannes quod illo at꜒ illo
loco. Quæ qdē pietas niſi a reſpectu cōmodorū at꜒ incōmo
dorū corporaliū ad Chriſtum referatur, adeo Chriſtiana nō
eſt, vt non ita multū abſit a ſuperſtitione eorum, qui quondā

Hercli decime quare vote ſint Aeſculapio gallus Neptuno thaurus.

Herculi decimã bonorũ partem vouebant, vt diteſcerent, aut
Aeſculapio gallũ, vt a morbo reualeſcerẽt, aut qui Neptuno
thaurũ cedebant, vt fœliciter nauigarẽt. Nomina quidẽ cõmu
tata ſunt, ſed finis vtriſq; cõmunis. Oras deũ, ne tibi mors acci
dat præmatura, & nõ oras potius vt tibi mentẽ meliorẽ lar-
giat̃, vt quocũq; loco te mors oppreſſerit, nõ offendat impa-
ratũ. Tu nõ cogitas de mutãda vita, & deũ rogas ne moriaris

Oratio quorũdam cur nõ auditur.

Quid igit̃ oras? Nimirũ, vt q̃ diutiſſime pecces. Oras diui-
tias, & neſcis vti diuitijs. Nõne tuã ipſius ꝑniciem oras? Oras
bonã valitudinẽ/ & abuteris ſanitate, nõne pietas tua ĩpia eſt?

Cõtra ſtationarios & Monachos mẽdicãtes.

Reclamabitur hoc loco ꝓtinus, a quibuſdam religioſulis, qui
queſtum exiſtimãt pietatẽ, & vt idem ait, ꝑdulces quaſdã be-
nedictiones seducũt corda innocentiũ, ventri ſuo ſeruientes/
nõ Ieſu Chriſto. Ergo ne inquiẽt tu vetas cultũ ſanctorũ, in
quibus deus honorat̃. Ego ꝟo non tam damno eos, qui hæc
ſimplici quadã ſupſtitione faciũt, q̃ qui emolumentũ ſuũ ſe-
quuti, ea quæ tolerabiliora fortaſſe ſunt, ꝓ ſumma & abſoluta
pietate efferũt, & ſuo cõmodo fouẽt imperitiã plebis, quã ne
ego quidẽ omnino cõtemno, verũ nõ ferã, vt media ꝓ ſũmis,
minima ꝓ maximis habeãt. Laudabo, qđ a Rocho ſuo petãt
incolumẽ vitã ſi eam vitã cõſecrãt Chriſto. Magis aũt lauda-
bo, ſi nihil aliud orent, q̃ vt cũ odio viciorũ augeat̃ amor vir-

Quid orandũ ſit.

tutũ. De moriẽdo ac viuẽdo deo in manũ dent, dicantq; cum
Paulo. Siue viuimus ſiue morimur dño viuim⁹ ac morimur
Perfectũ erit, ſi diſſolui cupiãt, & eſſe cũ Chriſto, ſi in morbis
damnis reliquiſq; fortunæ incõmodis gloriã & gaudiũ ſuũ cõ
ſtituãt, qđ digni habeant̃ qui vel hoc mõ capiti ſuo ꝯforment̃

Ad Roma. 14. Philip. 1

Ergo nõ tam reprehẽdendũ iſtiuſmodi facere, q̃ pernicioſum
in eis cõſiſtere, atq; inniti. Tolero infirmitatẽ, ſed cũ Paulo viã
demõſtro excellentiorẽ. Ad hãc regulã/ ſi ſtudia & actus oẽs
tuos excuſſeris, neq; vſq; cõſtiteris in medijs, donec ꝑueneris
vſq; ad Chriſtum, neq; aberrabis vnq̃ a via, neq; rem vllam
in vita, aut facies, aut patieris, quæ tibi non vertatur in materiã
pietatis.

❡ Canon Quintus.

Subſidiarum

Addamus & quintã regulã huic q̃ſi ſubſidiariã Vt in hoc vno
cõſtituas ꝑfectã pietatẽ, ſi coneris ſemꝑ a reb⁹ viſibilib⁹, quæ
fere vel impꝑfectæ, vel mediæ ſũt, ad inuiſibilia ꝓficere iuxta ſu
periorẽ hoĩs diuiſionẽ. Hoc p̄ceptũ adeo ad rẽ ꝑtinet, vt eius
ſiue neglectu, ſiue inſcitia, pleriq; Chriſtiani ꝓ pijs ſint ſuperſti
tioſi, & præter cognomẽ Chriſti, nõ admodũ abſint a ſupꝑſti-
tione gẽtiliũ. Duos igit̃ quoſdã mũdos imaginemur, alterũ
intelligibilẽ tm̃, alterũ viſibilẽ. Intelligibilẽ, quẽ & angelicũ li- Tres mundi
cebat appellare, in q̃ deus cũ beatis mẽtib⁹, viſibilem, cœleſtes
ſpheras, & qd' in his includit̃. Tũ hominẽ veluti tertiũ quẽdã
mundũ vtriuſq; participẽ, viſibilis ſcd'm corpus, inuiſibilis ſe-
cundũ aĩam. In mũdo viſibili qm̃ ꝑegrini ſum⁹, nuſq; oportet
cõquieſcere, ſed q̃cquid occurrit ſenſib⁹, id apta quadã colla-
tione vel ad mundũ angelicũ, vel (quod eſt vtili⁹) ad mores,
& ad illi r̃ndentẽ hoĩs partẽ referre. Quod ſol hic viſibilis in
mũdo viſibili, id diuina mens in mũdo intelligibili, & in ei co-
gnata tui ꝑte, puta ſpũ. Qd' illic luna, hoc in illo cæt⁹ angeloꝝ
& aĩaꝝ piarũ, quã vocãt eccleſiã triũphantẽ, hoc & in te ſpũs.
Quicq̃d agit mũdus ſupꝑior, in ſibi ſubiectã terrã, hoc agit de⁹
in tuã aĩam. Occidit ſol, orit̃, æſtuat, tẽperat̃, viuificat, ꝓducit,
maturat, attrahit, extenuat, purgat, durat, emollit, illuſtrat, ſere
nat, exhilarat. Ergo q̃cquid eo vides, imo q̃cquid in hoc craſ-
ſiore mũdo, q̃ cõſtat ex elemẽtis, quẽ nõnulli a reliquis diſtin-
xere, deniq; q̃cquid in craſſiore tui parte, id aſſueſcat ad deum
atq; inuiſibilẽ tui portionẽ referre. Ita fiet, vt quicquid vſq; ſe
ſe ſenſib⁹ obiecerit, id tibi fiat occaſio pietatis. Quum delectat
oculos corporeos, quotiens ſol hic viſibilis nouo lumine ſeſe
terris infundit, tu ꝓtin⁹ cogita q̃ ſit illa voluptas cœlitũ, q̃bus
ætern⁹ ille ſol ſemꝑ orit̃, nec vnq; occidit, quãtũ illud gaudiũ
2. ad co puræ mẽtis, cui diuinũ lumẽ irradiat. Atq; admonẽte creatu-
rin. 4. ra viſibili, ora ꝟbis Paulinis, vt qui dixit de tenebris lucẽ ſplẽ
deſcere, ipſe illuceſcat in corde tuo ad illuminationẽ ſciẽtiæ cla
ritatis dei in facie Chriſti ieſu. Repete cõſiles locos e ſacris li- Gratia dei lumini comparatur.
bris, in quibus paſſim gr̃a ſpũs diuini lumini cõparat̃. Triſtis
tibi nox ac tetra videt̃. Animã cogita diuino lumine deſtitutã

ac vitijs caligantē. Et ſi quid noctis intra te dephēderis, ora vt tibi exoriat̄ ſol iuſtitiæ. Sic aūt exiſtima adeo nlſas nō eſſe res inuiſibiles, vt eæ quæ vident̄, prę illis vix vmbræ quædā ſint, tenuē mō quandā imaginē illarū oculis repſentātes. Proinde quicquid in corporeis reb⁹ ſenſus aut appetūt, aut horrēt, idē

Opera corporis qualr ad animā referenda ſint.

cōueniet ī internis ſpm̄ lōge magis amare, aut odiſſe. Arridet oculis decora ſpecies corporis, cogita φ honeſta res ſit ſpecies aniæ. Inſuaue q̄ddā videt̄, deformis vult⁹, memēto q̄ odioſa res ſit mens vicijs deturpata. Atq; itē de reliq̄s facito. Eſt em̄ aniæ, vt ſua quædā venuſtas aut deformitas, qua viciſſim deo placet ac diabolo, ſimilis ſibi, ita eſt illi, & ſua quædā iuuēta, ſenecta, morbus, ſanitas, mors, vita, pauptas, opulētia, voluptas dolor, bellū, pax, frigus, calor, ſitis, pot⁹, fames, cib⁹, breuiter, quicquid ſentit̄ in corpore, id intelligendū eſt in ania. Ergo in hoc eſt iter ad vitā ſpiritalē ac pfectā, ſi ſenſim aſſueſcam⁹ abduci ab ijs, quæ vere nō ſunt, ſed partim apparēt eſſe quod non ſunt vt voluptas turpis, honor mūdi, parti fluūt, atq; ad nihilū redire feſtināt, rapiamurq; ad illa quæ vere ſunt, æterna, incōmutabilia, ſyncera. Id quod vidit & Socrates, vir nō tā lingua, q̄ vita philoſoph⁹. Ait em̄ ita demū animā fœliciter emigrare

Mortis meditatio.

e corpore, ſi prius p philoſophiā mortē fuerit diligēter meditata, & mlto ante p rerū corpaliū cōtemptū, & ſpūaliū amorē ac cōtēplationē, aſſueuerit tāq; a corpe abeſſe. Neq; aliud eſt crux illa, ad quā nos vocauit Chriſtus neq; aliud mors, q̄ nos

Luce.9 z. ad thimo.z. & ad roma.5. Pā. 43. ad col.3

Crux Chriſti

capiti cōmori vult Paulus, quēadmodū dicit & ppheta. Qm̄ ppter te mortificamur tota die: Eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Et quod alijs verbis ſcribit aplſus. Quæ ſurſum ſunt querite, nō quæ ſup terrā, quæ ſurſum ſunt ſapite, q̄ vt ad res corporeas obſtupeſcamus & tanq̄ inſenſibiles reddamur, vt tāto magis ſapiamus in his quæ ſunt ſpūs, quāto magis in illis deſipuerim⁹. Tāto veri⁹ intus incipiamus viuere, quāto min⁹ vixerimus foris. Deniq; vt dicā planius, eo minus nos moueant res caducæ quo magis cognitæ fuerint æternæ, hoc minus miremur vmbraticas, quo magis ſuſpicere cœperimus veras. Ergo hæc regula ſemp ad manū habēda, necubi in reb⁹

tēporarijs reſtitemus/ſed inde veluti gradu facto ad ſpiritalē amorē adhibita collatione aſſurgamꝰ, aut præ his quæ ſunt inuiſibilia, id qđ eſt viſibile cōtemnere incipiamꝰ. Tolerabilior erit morbꝰ corpis, ſi cogitaris eū remediū eſſe aniæ. Minꝰ eris ſollicitus de valitudine corpis, ſi totā curā ad tuendā ani valitudinē cōuerteris. Terret te mors corpis, multo magis formidanda mors aniæ. Horres venenū viſibile, qđ pnitiem adfert corpori, lōge magis horrendū virus, qđ interimit aniam Cicuta venenū corporis, at multo præſentius venenū voluptas. Horreſcis, exalbeſcis, metuēs, ne te fereat fulmē, qđ e nubibꝰ emicat, & quāto magis formidādū ne veniat in te fulmē inuiſibile iræ diuiæ. Ite maledicti i ignē æternū: Rapit te venuſtas corpis, quur nō magis ardes eā ſpeciē quæ latet. In eā transfer amorē tuū, quæ ꝑpetua eſt, quæ cœleſtis, quæ incorrupta, & moderatius amabis formā caducā & fugacem corpis. Oras vt cōpluat ager ne ſitiet, magis ora, vt deꝰ cōpluat mentē tuā ne a ꝟtutū fruge ſterileſcat. Magna cura reſarcis diſpēdiū rei pecuniariæ, maxima cura reſarcienda iactura mētis. Proſpicis in ſenectā, ne quid deſit corpori, & nō conſulendū ne quid deſit anio: Atq; hoc quidē faciendū in his rebus, quæ quotidie ſūt obuiæ ſenſibus nr̄is, atq; eos ꝓ varietate ſpeciei, varie afficiūt, ſpe, metu, amore, odio, dolore, voluptate: Idem obſeruandū in omnibus literis, quæ ex ſimplici ſenſu, & myſterio, tanq̄ a corpore atq; animo cōſtant, vt cōtempta litera, ad myſterium potiſſimū ſpectes. Cuiuſmodi ſunt literæ poætarū oim, & ex philoſophis Platonicorū. Maxime ꝟo ſcripturæ diuinæ, quæ fere Silenis illis Alcibiadeis ſilēs, ſub tectorio ſordido ac pene ridiculo, merū numen claudūt. Alioqui ſi ſine allegoria legeris: Adę ſimulachrū de argilla vda formatū, eiq; inſpiratam animā, Euam de coſta ſubductā, interdictū, ne de ligno ederent. Serpentē ſuaſorē, deū inambulantē ad aurā, cōſcios latitantes. Angelū cū rumphea verſatili foribus paradiſi additū, ne eiectis pateret reditus, breuiter totā orbis cōditi hyſtoriā, ſi nihil vltra ſuperficiē quæſieris, nō video quid ita multo maiꝰ operæpræciū ſis facturus, q̄ ſi cantaueris luteum ſimulachrū

Mathei. 25.

Voluptas venenum

Literæ ex ſimplici ſenſu et miſterio tanq̄ ex corpore & aīo conſtāt.

De Silenis Alcibiadis vide autorē in maioribus Adagijs.

Gen̄. 2. & 3

Silen

Alcibiades

Promethei, ignẽ dolo ſubductũ, eũ ſimulachro inditũ/lutum animaſſe Imo fortaſſe pluſculo fructu leget̃ fabula poetica cũ allegoria, q̃ narratio ſacrorũ librorũ, ſi cõſiſtas ĩ cortice. Si te legentẽ admonet fabula gigantũ, nõ eſſe pugnandũ cũ ſupis, aut abſtinẽdũ eſſe ab ijs ſtudijs a qb⁹ natura abhorret, adijciẽdum animũ ad ea (mõ honeſta ſint) ad q̃ natura ꝓpẽſior es, vti ne cõiugio te impedias, ſi tuis morib⁹ cœlibatus magis cõuenit, rurſum, ne cœlibatui te addicas, ſi cõiugio videris vtilior. Fere em̃ infœliciter euenire, quæ tentes inuita Minerua. Si te Circes pocula docẽt, hoĩes voluptatib⁹ tañq̃ veneficijs demẽtari, vertiq̃ prorſus ex hoĩbus in pecudes. Si Tãtalus ſitiens, miſerrimũ eſſe, opib⁹ cõgeſtis inhiãtẽ vti nõ audere, ſi Siſyphi ſaxũ, laborioſam & miſerã eſſe ambitionẽ, Si Herculis labores admonẽt, honeſtis ſtudijs & induſtria infatigata parari cœlũ, nõne hoc diſcis in fabula, qđ p̃cipiũt philoſophi & theologi vitæ magrĩ? At ſi citra allegoriã legeris, infantes ĩ vtero colluctãtes. Vẽdita pulmẽto primogenita, bñdictionẽ p̃ris dolo præreptã. Goliad funda Dauid ictũ, Sampſoni deraſum capillũ, nõ ita magni refert, q̃ ſi poeticũ legas figmẽtũ. Quid intereſt, regũ aut iudicũ libros legas an Liuianã hiſtoriã, mõ in neutra ſpectes allegoriã? Nã in illa multa inſunt q̃ mores cões emẽdent, in hac nõnulla etiã abſurda in ſpeciẽ, & quæ ſumma cute intellecta morib⁹ officiãt. Veluti latrociniũ Dauid. Adulteriũ homicidio emptũ. Sampſon ꝑdite amans Furtiu⁹ filiarũ cũ Loth cõcubit⁹ atq̃ id gen⁹ alia mille. Proinde vbiq̃ ꝯtẽpta carne ſcripturæ maxĩe veteris teſtamẽti, ſpũs myſticũ rimari cõueniet. Hoc tibi ſapiet mãna, qđ palato attuler]. Sꝫ in eruendis myſterijs, nõ oportet animi tui cõiecturas ſequi, verũ cognoſcẽdi rõ & velut ars quædã quã tradit Dionyſius quidã in lib. de diuinis noĩb⁹ & diuus Aug]. in ope de doctrina Chriſtiana. Paulus aũt aplſus poſt Chriſtũ fontes quoſdã aperuit allegoriarũ. Quẽ ſequut⁹ Origenes/in hac pte theologiæ facile principatũ obtinet. Eam vo nr̃i theologi, aut aſpernant̃ fere, aut oppido q̃ frigide tractãt, in acumĩe diſſerẽdi veterib⁹ vel pares, vel ſupiores, in hui⁹ mũeris tractatiõe ne cõferẽdi q̃dẽ

Hinc boemorũ error pullulat qui in ſola litera hęrent

Gñ. 25

Gñ. 27

Iudi. 16

1. Regum. 17.

Iudit. 16

2. Regum. 11.

Geneſis. 19

Theologia q̃liter exponi debeat

Theologi moderni quantũ a priſcis degenerent.

Theologiæ ſtudium cur hodie friget

cū illis,idq; duab⁹ potiſſimū(vt cōijcio) de cauſis,qđ nō p̄t nō
frigere myſteriū,qđ nō eloquētiæ virib⁹,ac dicēdi lepore q̄dā
cōdiat̃,q̄ in re p̄celluerūt veteres,nos ne attingim⁹ quidē. Al
tera,qđ vno Ariſtotele cōtēti,Platonicos & pythagoricos ar
cent e ludis. At hos poſteriores p̄fert Auguſtin⁹, nō ſolū qđ
plæraſq; ſentētias hn̄t admodū cōſentaneas nr̄æ religiōi,verū
etiā qđ ip̄m dictiōis gen⁹ figuratū,vt dixim⁹,& allegorijs fre
quēs ꝓpius accedit ad ſermonē ſacræ ſcripturæ. Nō igit̃ mirū
ſi cōmodius tractauerūt allegorias theologicas ꝗ dicēdi copia
rem quālibet etiā ieiunā ac frigidā,locupletare & cōueſtire po
terāt,tum qui oīs antiquitatis doctiſſimi qđ in myſterijs diui-
nis erat faciendū,id fuerāt olim in poætis, & Platonicis libris
meditati. Horū igit̃ cōmentatiōes te malo euoluere,vtpote ꝗ
nō ad ſcholaſticā cōcertationē,ſed ad bonā mentē te inſtituāt.
Quod ſi nō aſſequeris myſteriū,memineris tn̄ ſubeſſe, quod
quidē vel incognitū ſperare prȩſtabili⁹ eſt,ꝗ in lr̄a occidente
cōquieſcere Neq; id mō in veteri teſtamēto,verū etiā ī nouo.
Habet euāgeliū carnē ſuā,habet & ſpm̄. Nam etiā ſi detractū

1. corin. 13.

eſt velū a facie Moyſi,tn̄ adhuc Paulus videt ꝑ ſpeculū & in

Ioan. 6

enygmate,& vt apud Iohannē ip̄e dixit Chriſtus. Caro non

Spūs eſt qui viuificat.

ꝓdeſt quicq̄,ſpūs eſt ꝗ viuificat. Mihi quidē religio fuiſſet di-
cere,nō ꝓdeſt quicq̄,ſatis fuerat futurū,caro nōnihil ꝓdeſt ſ;
multo amplius ſpūs. Nūc ipſa dixit veritas, nō ꝓdeſt quicq̄.

2. corin 3.

Adeoq; nō ꝓdeſt,vt iuxta Paulū mortifera ſit,niſi ad ſpm̄ re-
ferat̃. Alioqui vel hoc vtilis eſt caro,quod infirmitatē q̄ſi gra-
dib⁹ quibuſdā ducit ad ſpm̄. Corpus ſine ſpū nō p̄t ſubſiſtere,
ſpūs corpore nihil eget. Quod ſi Chriſto authore tāta res eſt
ſpūs,vt ſola viuificet,huc tēdēdū,vt ī oīb⁹ lr̄is,oīb⁹ actib⁹ ſpm̄
reſpiciam⁹,nō carnē. Et ſi quis obſeruauerit, aīaduertet, hoc
vnū eſſe,quo nos vocant inter ꝓphetas p̄cipuus Eſaias, inter
apl'os Paulus. qui nulla pene ep̄la,nō hoc agit,nō inculcat,nō
fidendū eſſe carni,in ſpū eſſe vitā,libertatē,lumen,adoptionē,

Legis carnem q̄liter Chriſtus contempſit pre ſpiritu

&fruct⁹ illos optabiles quos enumerat. Carnē vbiq; cōtēnit,
damnat,diſſuadet. Attēde: & dep̄hēdes paſſim hoc idē agere
p̄ceptorē noſtrū ieſum,dū in tollēdo de puteo aſino, in illumi

nando cæco, in confricandis hariſtis, in non lotis manibus, in conuiuijs peccatorum, in parabola pharizei & publicani, in ieiunijs, in fratribus ſecundũ carnem, in gloria Iudeorum qđ eſſent filij Abrahę, in muneribus offerendis, in orationibus, in philacterijs dilatatis, multiſq; ſimilib⁹ locis, cõtemnit carnẽ legis & ſuperſtitionem eorũ, qui malebant eſſe Iudei in manifeſto q̃ in occulto. Et quum dicit mulierculæ Samaritanæ. Mulier crede mihi quia venit hora, quando neq; in mõte hoc neq; in Hieroſolymis adorabitiſ patrẽ. Sȝ venit hora & nũc ẽ, quũ veri adoratores adorabũt patrẽ in ſpũ & ꝟitate. Nã & p̃r tales querit qui adorẽt eũ. Spũs eſt de⁹, & eos q adorãt eũ, in ſpũ & ꝟitate oportet adorare. Idem facto ſignificauit quũ in nuptijs aquã frigidæ & inſipidæ lr̃æ, ꝟtit in vinũ ſpũs, ad vitæ vſq; cõtẽptũ aĩas inebriãs ſpiritales. Et ne magnũ putes, qđ iſta cõtempſit Chriſtus, quæ mõ cõmemorauim⁹. Imo contẽpſit & carnis ſuæ mãducationẽ, & ſanguinis potũ, niſi & ſpiritaliter edat atq; bibat. Quib⁹ eñ putas iſta locutus eſt, caro nõ ꝓdeſt quicq;, ſpũs eſt qui viuificat? Nẽpe nõ ijs, qui euãgelio de collo ſuſpẽſo, aut cruce ærea, ſe tutos ab oĩ malo putãt, idq; pfectã religionẽ exiſtimãt ſed quib⁹ ſummũ myſteriũ de ſumẽdo corpe ſuo apuerat. Si res tãta nihil eſt, imo ſi pnicioſa, quid eſt quur vllis alijs rebus carnalib⁹ fidam⁹, niſi adſit ſpũs? Tu forte q̃tidie ſacrificas, & tibi viuis, neq; ad te ptinent incõmoda, pximi tui. Adhuc ĩ carne es ſacramẽti. Verũ ſi ſacrificãs das opam id eſſe, qđ illa ſũptio ſignificat, puta idẽ ſpũs cũ ſpũ Chriſti idẽ corp⁹ cũ corpe Chriſti, viuũ mẽbrũ eccl'ie. Si nihil amas niſi in Chriſto, ſi oĩa tua bona putas oĩbus eſſe cõia, ſi oĩm incõmoda tibi dolẽt, ita demum magno fructu ſacrificas nẽpe quia ſpũaliter. Si te ſentis in Chriſtũ quodãmodo transfigurari, & iã minus minuſq; in teipſo viuere, ſpiritui gr̃as age, qui ſolus viuificat. Multi quot quoq; die ſacris adfuerint numerare ſolẽt, atq; hac re tãq; maxima freti, q̃ſi iam nihil p̃terea debeãt Criſto ita tẽplis egreſſi ad p̃ſtinos mores redeũt. Qđ carnẽ pietatiſ amplectunt laudo, qđ illic pſiſtũt, nõ laudo. Peragat in te, qđ illic oculis repreſentat. Repſentat mors capitis,

Ioan. 4.

Ioan. 2.

Aqua in vinũ myſtice

Ioan. 6

Superſtitiones vulgi.

Miſſam nõ qui quottidie ſed q debite legit meretur

Miſſæ qualiter audiendæ

excute te intus in ſinu, qđ aiūt, ꝙ̄ ꝓpe tu mortuꝰ mūdo. Qđ ſi
te totū adhuc poſſidēt, ira, ambitio, cupiditas, voluptas, inui-
dia, etiā ſic cōtingas altare, ꝓcul tñ abes a ſacro. Occiſus eſt ꝓ
te Chriſtus, macta & tu pecudes iſtas. Sacrifica temetipm̄ illi,
qui ꝓ te ſemet immolauit patri. Hæc ſi ne cogitas quidē, & in
illo cōfides, odit deus pinguē tuā & craſſam religionē. Bapti-
zatus es, ne protinus te Chriſtianū putes. Mens tota nihil niſi
mundū ſapit In manifeſto chriſtianus es, in occulto gentilior
gētibus. Quur ita? Quia corpus ſacramenti tenes ſpū vacas.
Ablutū eſt corpus quid refert dū animus manet inquinatus?
Sale cōtacta eſt caro, qd tum, ſi inſulſus manet animꝰ? Vnctū
eſt corpus, at inunctus animꝰ. Sin cōſepultus es Chriſto intꝰ,
& iam cum eo in nouitate vitæ meditaris ambulare, agnoſco
Chriſtianū. Aſpergeris aquula conſecrata, quorſum attinet,
modo tu internas ſordes non abſtergas ab animo? Veneraris
diuos, gaudes eorū reliquias cōtingere Sed cōtemnis, qđ illi
reliquerūt optimū Puta vitæ puræ exēpla, Nullus cultus gra
tior Mariæ, ꝙ̄ ſi Mariæ humilitatē imiteris. Nulla religio ſan
ctis acceptior magiſqꝫ ꝓpria, ꝙ̄ ſi virtutē illorū exprimere la-
bores. Vis tibi demereri Petrū aut Paulū? alteriꝰ fidē, alteriꝰ
imitare charitatē, & plus feceris, ꝙ̄ ſi decies Romā curſitaris.
Vis ſummo honore Franciſcū afficere? Elatus es, admirator
pecuniæ es, contentioſus es, largire hoc diuo. Cōpeſce anĩos,
& exemplo Franciſci eſto modeſtior, contēne ſordidū lucrū,
& inhia bonis animi. Remitte contentionē, & vince in bono
malum. Iſtum honorem pluris faciet diuus ille, ꝙ̄ ſi centum
illi cereos accenderis. Magnum quiddam putas, ſi Franciſci
cucullo obuolutus ſepulchro īferaris? Nihil proderit veſtis
ſimilis mortuo tibi, ſi mores fuerunt diſſimiles viuo. Et quāqꝫ
vniuerſe pietatis exemplar, a Chriſto commodiſſime petitur,
tamen ſi Chriſti cultus in ſanctis eius te impendio delectat,
Chriſtum facito in ſanctis imiteris, & ad ſingulorum honorē
ſingula vicia mutare aut ſingulas ꝟtutes amplecti ſtude. Hoc
ſi acceſſerit, iam & illa quæ foris fiunt, non improbabo. Sūma
veneratione cōplecteris cineres Pauli, non dāno, ſi ſibi con-

Baptiſmus non facit chriſtianū.

Aqua bñdicta.

Sancti qualiter proprie colēdi ſunt.

Peregrinatio

Religionis habitum inducere in morte

Reliquię ſanctorum quatenus veneradę.

ſtat tua religio. Si veneraris cinerẽ mutũ & mortuũ, & viuã illiꝰ imaginẽ, adhuc loquẽtẽ, ac tãq̄ ſpirãtẽ, q̃ in illiꝰ lr̃is ſupeſt, negligis, nõne ꝑpoſtera eſt tua religio? Adoras oſſa Pauli ĩ loculis cõdita, nõ adoras mentẽ Pauli, ĩ ſcriptꝭ latentẽ? Magni facis fragmẽtũ corꝑis, ꝑ vitrũ ꝑſpicuũ, et nõ miraris totũ animũ Pauli ꝑ lr̃as pellucẽtẽ. Cineres colis, ad quos nõnũq̄ vicia tollunt corporꝫ, quur nõ lr̃as magꝭ q̄bꝰ vicia ſanant aĩarꝫ? Signa iſta mirent fideles, q̄bus data ſunt tu fidelis libros illiꝰ amplectere, vt qui nõ diffidis deũ oĩa poſſe, diſcas illũ ſup oĩa diligere.

Pellucens

Chriſtus quomodo honorãdus.

Honoras imaginẽ vultꝰ Chriſti ſaxo lignoue deformatã, aut fucatã coloribꝰ, mltõ religioſiꝰ honorãda mẽtis illiꝰ imago q̃ ſpũſſcti artificio expſſa eſt lr̃is euãgelicꝭ. Nullꝰ Apelles ſic effingit penicillo liniamẽta figurãq̄ corꝑis, vt ĩ orõne cuiuſq̄ relucet imago mẽtis, ꝑſertim in Chriſto, q cũ eſſet ſũma ſimplicitas veritaſq̄, nihil omĩo poterat eſſe diſſilitudinis inter archetypũ diuini pectoris, & inde ductã imaginẽ ſermonis. Vt nihil pr̄i ſimiliꝰ, q̄ filiꝰ pr̄is ṽbũ, ex intimo illiꝰ corde ꝑmanẽs, ita Chriſto nihil ſiſius q̄ Chriſti ṽbũ / de pectoris illiꝰ ſctiſſimi adytis redditũ. Et hãc imaginẽ, nõ miraris, nõ adoras, nõ oculis pijs colluſtras, nõ aĩo amplecterꝭ?

Penicillus

Apelles

Archetypus

Reliquiæ verę Chriſti

Tam ſctãs tã efficaces habes dñi tui reliquias, & his neglectis, mltõ q̃ris alieniora? Attonitꝰ ſpectas tunicã, aut ſudariũ qđ fert Chriſti, & ſomniculoſus legis oracula Chriſti? Maximo maiꝰ eſſe credis, qđ crucis portiunculã domi poſſides.

Crux Chriſti non tam veneranda q̄ myſterium crucis

At iſtud nihil eſt, præ illo ſi myſteriũ crucis in pectore cõditũ geſtes. Alioq̃ ſi iſta faciũt religioſum, qđ religioſiꝰ Iudæis, quorꝫ impijſſimi plærīq̄ Ieſum tñ in carne viuẽtẽ oclis viderũt, auribꝰ audierũt, manibus contrectarũt. Quid Iuda fœlicius, qui ore os diuinũ pſſit? Adeo ſine ſpũ nõ ꝑdeſt caro quicq̄, vt ne ṽgini quidẽ matri ꝓfuturꝫ fuerit, qđ eũ de ſua carne genuit, niſi & ſpũ ſpm̃ illiꝰ cõcepiſſet

Corpus chriſti nec mariæ profuiſſet ſine ſpũ.

Maximũ hoc, ſed audi maius Apl̃i donec corporeo Chriſti contubernio fruerentur nonne legis q̄ fuerint imbecilles, q̄ pingue quiddam adhuc ſapuerint? Quis aliud ad abſolutam ſalutem deſyderaret, q̄ tam diuturnum dei atq̄ hominis conuictum? Et tamen poſt edita miracula, poſt tot annorum

Contubernium

diuini oris doctrinã, poſt tot argumẽta reſuſcitati, nõne ſupre-
ma hora, tã recipiendus in cœlũ exprobat eis incredulitatẽ il-
lorũ? Quid igit in cauſa? Nempe obſtabat caro Chriſti, atq;
Mar 16 inde eſt/qđ ille dicit: Niſi ego abiero, paclit⁹ nõ veniet. Expe
Ioan 16 dit vobis vt ego vadã. Chriſti corporea pſentia, inutilis ad ſa-
lutẽ, & in vlla pterea re corpali audebim⁹ pfectã pietatẽ ſta-
tuere? Paulus viderat Chriſtũ in carne, qui hoc maius eſſe pu
2 cor. 5 tas? At ille cõtẽnit dicẽs. Etſi Chriſtũ inqt nouim⁹ ſcđm carnẽ
ſed iã nũc nõ nouim⁹. Quare nõ nouerat? Quia pfecerat ad
meliora chariſmata ſpũs. Verboſi⁹ forte hæc diſputo, q̃ cõue
niat ei, q̃ regulas tradat. Verũ ideo facio accuratius, neq; ſine
graui cauſa/qđ re ipſa cõparatũ habeo, hũc errorẽ cõem eſſe
peſtẽ totius Chriſtianiſmi, qui vel hoc grauiorẽ pniciẽ adfert,
qđ ſpecie quidẽ pietati pxima eſt. Nulla eñ piculoſiora vicia
q̃ quæ virtutẽ imitant. Nã pterq̃ q bonis etiã lubricus in ea
lapſus eſt nulla difficilius corrigunt, pp terea qđ vulgus im-
peritũ religionẽ violari credit, dũ iſtiuſmodi rephẽdunt. Re-
clamet ilico mũdus & oblatrẽt clamoſi quidã cõcinatores qui
iſta libẽter intus canũt, videlicet nõ ad Chriſtũ ſed ad ſuũ cõpẽ
diũ reſpiciẽtes. Ob quorũ vel imperitã ſupſtitionẽ, vel fictam
pietatẽ ſępius mihi teſtandũ eſt, me nequaq̃ taxare corpales
cerimonias Chriſtianoꝝ: & ſtudia ſimpliciũ, pſertim ea quæ
eccľiaſtica cõprobauit authoritas. Sunt eñ nõnũq̃ tũ indicia,
tum adminicula pietatis. Quæ qm̃ fere neceſſaria ſunt infanti-
bus in Chriſto, donec grãdeſcãt & occurrãt in virũ pfectũ tñ
ne a pfectis quidẽ cõuenit faſtidiri, ne exẽplo lędant infirmi.
Qđ facis pbo, ſi mõ finis vicioſus nõ ſit, tũ ſi ibi nõ figis metã
vnde gradũ factũ oportebat ad ſaluti ppiora: Verũ Chriſtũ
viſibilib⁹ rebus ob viſibilia colere, & in his faſtigiũ religiõis po
nere, hinc ſibi placere, hinc alios dãnare, his inſtupeſcere atq;
adeo imori, & vt ſemel dicã, his ipſis a Chriſto auocari quæ ad
hoc tm̃ adhibent, vt ad eũ cõducãt, hoc eſt nimirũ a lege euan
gelij quæ ſpiritalis eſt, deſciſcere, & in Iudaiſmũ quendã reci-
dere, neq; min⁹ forte piculoſum, q̃ ſine hac ſupſtitiõe magnis
& aptis ani vicijs laborare, Capitalior hic quidẽ morb⁹, Eſto:

Pręſentia corporis chriſti nõ ſaluat nos

Predicatorum quorundã hypocriſis & ſtulticia

Cerimoniæ eccleſiaſticę qñ obſeruandę.

ſed ille inſanabilior. Quãtũ vbiqꝫ ſudauit p̃cipuus ille ſpũs aſ-
ſertor Paulus, vt Iudeos a fiducia operũ abductos, ad ea q̃ ſũt
ſpiritalia ꝓmoueat. Atqꝫ huc denuo vulgus Chriſtianoꝝ vi-
deo reuolutũ. Quid aũt dixi vulgus? Ferendũ hoc, niſi & ſa-
cerdotũ & doctorũ bonã partẽ, deniqꝫ greges eorũ qui ſpiri-
talẽ vitã vocabulo & vultu ꝓfitent̃ pene totos hic error oc-

Cerimonijs nimium inhiãtes quãtũ aberrent

cupaſſet. Si ſal infatuatũ eſt, vnde ſalietur? Pudet me referre, Mathei
quãta ſupſtitiõe plæriqꝫ iſtorũ obſeruẽt cerimoniolas quaſdã 5.
ab homũculis, nõ tñ hoc aio, inſtituas, q̃nto odio eaſdẽ ab alijs
flagitẽt, q̃nta ſecuritate his fidãt, q̃nta temeritate alios iudicẽt,
quãta cõtentiõe tueant̃. His factis ſuis cœlum deberi putãt, in
q̈bus ſi qñ occalluerint, iam Pauli atqꝫ Antonij ſibi vident̃, in-
cipiũt magno ſupcilio alienæ vitæ cenſurã exercere, ad impe-
ritorũ (vt ait Comicus) regulã illã vt nihil niſi qđ faciũt rectũ
putẽt. Cæterũ vbi i ſuo inſtituto cõſenuerũt, videbis eos nihil

Theologoꝝ ac Religioſorum egregię v̈tutes

adhuc Chriſti ſapere ſed aiales, ac triſtib⁹ q̈buſdã vicijs maden
tes, in conuictu moroſos ac vix etiã ſibi tollerabiles, charitate
frigidos, ira feruidos, odio ptinaces, lingua virulẽtos, in exer
cẽdis ſimultatib⁹ inuictos, p re q̈uis nihili depugnare para-
tos adeoqꝫ alienos a ꝑfectiõe Chriſti, vt ne cõibus quidẽ v̈tu-
tibus ſint præditi, quas etiã ethnicis, vel ratio natura inſita, vel
vſus vitæ, vel philoſophoꝝ p̃cepta parãt. Indociles, intracta-
biles, rixoſos, voluptatũ auidos, ad v̈ba diuina nauſeabũdos,
nulli cõmodos, de alijs male ſuſpicaces, ſibi blandiẽtes. Huc-
cine tot annorũ laborib⁹ deniqꝫ puentũ eſt, vt peſſimus ſis, &
optimus tibi videare? vt ꝓ Chriſtiano ſis Iudeus, mutis tantũ
elemẽtis ſeruiẽs? vt gloriã habeas nõ in occulto apud deũ/ ſed
in manifeſto apud hoies? Quod ſi in ſpũ ambulaſti, nõ in car- Gal. 5.

Criſtian⁹ debet Chriſti imaginem in morib⁹ repręſentare.

ne/ vbi fructus ſpũs? vbi charitas? vbi gaudiũ illud animi? vbi
pax erga oẽs? vbi patiẽtia? lõganimitas/ bonitas/ benignitas/
manſuetudo/ fides/ modeſtia/ cõtinentia/ caſtitas? vbi Chriſti
imago in tuis moribus? Nõ ſum inquis ſcortator/ nõ fur/ nõ
ſacrilegus/ & obſeruo quę ſum ꝓfeſſus At quid eſt hoc aliud/
q̈ nõ ſum ſicut cæteri hoies/ raptores adulteri/ & ieiuno bis Luce 18
in Sabbato? Malo malo publicanũ humilẽ & miſericordiam

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0068-3

implorantē/ꝗ̄ iſtud iuſtorū genus/ſua benefacta cōmemo-
rantiū. Quid aūt ꝓfeſſus es, an ne faceres qđ olim ī baptiſmo
iuraſti/te Chriſtianū hoc eſt ſpiritalē nō Iudeū futurū: Quip-
Mathei 15 pe qui ꝓpter tradiciūculas hoīm trāſgrederis mādata dei. An
nō Chriſtianiſmꝰ eſt vita ſpiritalis: Audi Paulū Romanis lo-
Ad Roma. 8. quentē Nihil ergo dānatiōis eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu q
nō ſcđm carnē ambulāt. Lex eñ ſpūs vitæ in Chriſto Ieſu li- Lex duplex
berauit me a lege pcti & mortis. Nā qđ impoſſibile erat legi
quæ infirmabat̄ p carnē/deꝰ filiū ſuū mittēs ī ſilitudinē carnis
pcti, & de pctō dānauit pctm̄ in carne vt iuſtificatio legis im-
pleret̄ in nobis/qui nō ſcđm carnē ambulamꝰ/ſed ſcđm ſpm̄
Qui eñ in carne ſunt/quę carnis ſunt ſapiūt. q̄ v̄o in ſpū ſunt
quæ ſpūs ſunt ſentiūt. Nā prudētia carnis mors eſt/prudētia
aūt ſpūs vita & pax. Qm̄ ſapiētia carnis inimica eſt deo, legi Sapiētia carnis
eñ dei nō eſt ſubiecta, nec eñ pōt. Qui aūt in carne ſunt, deo qualiter intelli-
placere nō pñt Quid dici poterat plenꝰ, q̄d aptius: Verꝫ hæc genda.
nihil ad ſe ptinere putāt hoies ad ſuis blādiēdū vicijs arguti, ad
aliena carpēda p̄cipites, & qđ Paulus dixit de ſcđm carnē am
bulādo, in adulteros mō & ſcortatores referūt, qđ de ſapiētia
carnis quæ inimica eſt deo, in eos detorquēt, q̄ literaturā ſecu-
larē (quā vocāt) didicerīt In vtroqꝫ ſibi plaudūt qđ neqꝫ adul
teri ſunt & oīm lraꝝ egregie indocti. Ceterum in ſpū viuere,
nihil aliud eſſe ſomniāt, ꝗ̄ facere ſcꝫ, qđ faciūt ipſi. Qui ſi lin-
guā Paulinā tā diligēter obſeruaſſent, ꝗ̄ fortiter cōtemnūt Ci
ceronianā, intelligerēt nimirū aplm̄ vocare carnē, id qđ viſi-
bile eſt/ſpm̄ qđ inuiſibile. Docet autē vbiqꝫ viſibilia oportere
ſeruire inuiſibilibus, nō cōtra inuiſibilia uiſibilibus. Tu præ-
poſtere ad iſta Chriſtū accōmodas, quæ ꝯueniebat ad chriſtū
applicari. An teſtimoniū flagitas, carnis vocabulū non tantū Carnis vocabu-
ad libidinē aut luxum pertinere: Accipe qđ idem aplus hoc lum non ſolum
Ad coll. 2. &. 3 ipſum (quod ſemp) agens, ſcribit Coloſſenſibus Nemo vos ad libidinē ſed
ſeducat volens in humilitate & religione angelorū quæ non ad omnia vicia
vidit, ambulans fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, & nō tenens refertur.
caput, id eſt/Chriſtū, ex quo totum corpus p nexus & cōiun
ctiones ſumminiſtratū, & cōſtructū, creſcit in augmentū dei.

Et ne quid dubites eũ loqui de ijs, q cerimonijs quibuſdã corporalibus freti, alioꝝ ſpiritalib⁹ obſtrepũt ſtudijs, attẽde quod ſequit. Si ergo mortui eſtis cũ Chriſto, ab elemẽtis hui⁹ mũdi quid adhuc tãq̃ viuẽtes mũdo decernitis? Ab his igit nos auocãs paulo poſt. Igit inquit ſi cõſurrexiſtis cũ Chriſto quæ ſurſum ſunt querite, vbi Chriſtus eſt in dextera dei ſedens, q ſurſum ſunt ſapite, nõ quæ ſup terrã. Deinde ſpiritalis vitæ p̃cepta tradẽs, quid tandẽ monet? Num vt his aut his cerimonijs vtamur? nũ vt ſic aut ſic veſtiamur? vt his aut his cibis victitemus? vt tantũ pſalmorũ exhauriamus? Nihil horũ, Quid igit? Mortificate inquit mẽbra vr̃a quæ ſunt ſup terrã, fornicationẽ, immũditiã, libidinẽ, cõcupiſcẽtiã malã, & auaritiã, q̃ eſt idolorũ ſeruit⁹. Ac paulo poſt. Nũc aũt deponite & vos oĩa, irã, indignationẽ, maliciã, Pauloq̃ inferius. Expoliãtes vos veterẽ hoĩem cũ actibus ſuis, & induẽtes nouũ eũ qui renouat in agnitionẽ dei ſcd'm imaginẽ ei⁹ q creauit eũ. Quis eſt autẽ vetus homo? Nempe Adã ille de terra terren⁹, cui⁹ cõuerſatio eſt in terra, non in cœlis. Terrã intellige, quicquid viſibile, eoq̃ tẽporariũ. Quis nou⁹ hõ? Nẽpe de celo cœleſtis. Cœlũ accipe, q̃cquid inuiſibile eoq̃ æternũ. Poſtremo, ne Iudaico more certis q̃buſdã obſeruatiõib⁹ tãq̃ magicis cerimonijs deũ demereri velim⁹, docet eaten⁹ opa nr̃a grata eſſe deo, q̃tenus ad charitatẽ referunt, in id idẽ ꝓfecta. Sup oĩa aũt hæc inquiẽs charitatẽ habete, qđ eſt vinculũ pfectiõis, & pax Chriſti exultet in cordibus vr̃is, in qua & vocati eſtis in vno corpe. Dabo argumentũ euidẽtius. Ad Galatas ſcribẽs ſæpe carnẽ ſæpe ſpiritũ noĩat, quos nõ tantũ a libidine vocat ad caſtimoniã, ſed a Iudaiſmo & operũ fiducia in quã erãt a pſeudo aplis inducti, conat retrahere. Hic igit opa carnis, vide quæ vicia cõmemoret. Manifeſta ſunt aũt opa carnis, quę ſunt fornicatio, immũditia, impudicitia, luxuria, idolorũ ſeruit⁹, veneficia, inimicitiæ cõtentiões, emulatiões, irę, rixę, diſſenſiões, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, cõmeſſatiões, & his ſilĩa. Neq̃ multo poſt Si ſpũ viuimus, ſpũ ambulemus. Deinde quaſi peſtẽ ſpiritui infeſtã indicãs addit. Nõ efficiamur inanis gloriæ cupidi inui-

Marginalia (left): Cerimoniæ ſuperſtitioſæ — Terra. Cœlum — Carnis opa que ſint ex paulo

Marginalia (right): Ad Col 2. & 3. — Coll. 2. — Coll. 3. — Vbi s. — Col. 3. — Coll. 3 — Gal. 5.

cem, ꝓuocãtes, inuicẽ inuidẽtes. De fructibus arbor cognoſcitur. Quod vigilias, qđ ieiunia, qđ ſilentia, qđ preculas qđ reliquas id genꝰ obſeruatiões nõ præteris, nihil moror, in ſpũ nõ credã eſſe, niſi videro fructus ſpũs. In carne eſſe quur non affirmẽ, quũ poſt ſæcularẽ pene iſtarũ rerꝝ exercitationẽ, adhuc ĩ te dep̄hendã opa carnis? Inuidẽtiã pluſq̈ muliebrẽ? Iracundiã & ferocitatẽ militarẽ, rixandi nũq̈ ſatiatã libidinem, rabioſam maledicẽtiã, viperiũ linguæ obtrectatricis venenum aĩm tumidũ, ceruicẽ præfractã, lubricã fidẽ, vanitatẽ, fictionẽ, aſſentationẽ. Tu fratrem in cibo aut potu, cultuve iudicas, at Paulus te iudicat ex factis tuis. An hoc te a carnalibꝰ mũdanis ſeparat, qđ tu leuioribꝰ quidẽ in rebus, ſed iiſdẽ tñ vicijs laboras? Num turpior eſt, qui ob hereditatẽ interceptã, ob viciatã filiã, ob leſum parentẽ, ob magiſtratũ, ob principis gratiã, iras, inimicitias, æmulatiões ſuſcipit q̃ tu qui (pudet dicere) q̃ de nihilo, multo hæc oĩa facis acerbiꝰ? Cauſa peccãdi leuior, non eleuat crimẽ, ſed exaggerat. Neq̧ refert in quãto pecces, mõ pari affectu. Imo refert adeo, hoc eñ quiſq̧ ſceleratior eſt, q̃ minore momẽto ab honeſto abducit̃. Nõ ego nũc loquor de iis monachis, quorũ mors & mũdus deteſtat̃. Sed de his quos vulgus mirat̃, nõ vt hoĩes, ſed vt angelos. Quos ipſos tamen offendi nõ oportet hoc ſermone, qui vicia notat, nõ homines. Qđ ſi boni viri ſunt, gaudeãt etiã a quocũq̧ admoneri in his q̃ ad ſalutẽ ꝑtinẽt. Neq̧ clam me eſt/inter eos eſſe plurimos, qui litteris & ingenio adiuti ſpiritus myſteria deguſtarũt: Sed (qđ ait Liuius) fere fit, vt maior pars vincat meliorẽ. Cæterũ ſi verũ fateri fas eſt, nõne videmus arctiſſimũ quodq̧ monachorũ genus, faſtigiũ religionis aut in cerimoniis/aut in certa lege pſalmorũ, aut in corporũ labore ponere? Quos ſi quis excutiat atq̧ de ſpũalibus ꝑcontet̃, vix perpaucos inuenerit, qui non in carne ambulent. Et hinc iſta tanta animorꝝ infirmitas, illic trepidantiũ vbi timor nõ eſt, illic oſcitantiũ vbi ſummũ eſt periculũ. Hinc illa perpetua in Chriſto infantia, vt ne quid dicam grauius, quod p̄poſteri rerũ æſtimatores, ea facimus plurimi, quæ ſola nihili ſunt, is neglectis, quæ ſola ſufficiunt,

Obſeruãtia cerimoniarũ carnalium nõ facit hominem ſpiritalem

Carnis opera

Cauſa peccati leuior non minuit crimen

Monachi faſtigiũ religiõis in ſolis cerimõijs ponunt.

Pueri centum annorum

Pedagogus

ſemp̄ ſub pedagogis agẽtes, ſemp̄ ſub iugo nec vnq̄ ad liber-
tatẽ ſpũs aſpirãtes, nũq̄ ad amplitudinem charitatis creſcẽtes.
Quũ clamet Paulus ad Galathas, ſtate & nolite iterũ iugo ſer Gal. 4
uitutis cõtineri. Atq̄ alio loco. Itaq̄ lex pedagogus nr̄ fuit in
Chriſto, vt ex fide iuſtificemur. At vbi venit fides, iã nõ ſum⁹ Gal. 3
ſub pedagogo. Oẽs em̄ filij dei eſtis p̄ fidẽ quæ eſt in Chriſto
Ieſu. Neq̄ multo inferius. Ita & nos quũ eſſem⁹ paruuli, ſub Gal. 4
elemẽtis mundi eram⁹ ſeruiẽtes? At vbi venit plenitudo tp̄is,
miſit deus filiũ ſuũ factum ex muliere, factũ ſub lege, vt eos q̄
ſub lege erãt redimeret, vt adoptionẽ filiorũ reciperem⁹. Qm̄
autẽ eſtis filij dei, miſit de⁹ ſpm̄ filij ſui in corda veſtra clamãtẽ,
Abba pater. Itaq̄ iam non eſt ſeruus ſed fili⁹. Iterũ alibi. Vos Gal. 5
em̄ in libertatẽ vocati eſtis fratres, tantũ ne libertatẽ in occa-
ſionẽ detis carnis, ſed p̄ charitatẽ ſpũs ſeruite inuicẽ. Oĩs em̄
lex in vno ſermone implet̃ Diliges p̄ximũ tuũ ſicut teip̄m t,
Quod ſi inuicẽ mordetis & comedetis, videte ne ab inuicẽ cõ
ſumamini. Rurſum ad Romanos, Nõ em̄ accepiſtis ſpiritum ad ro. 8
adoptiõis filiorũ dei, in quo clamam⁹ Abba pater. Eodẽ p̄ti-
net & illud qđ Timotheo ſcribens. Exerce autẽ (inq̄t) teip̄m 1. ad Ti-
ad pietatẽ. Nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, mo. 4

Pietas

pietas ad oĩa eſt vtilis. Et ad Corinthios, Dñs ſpũs eſt. Vbi 2. ad co
autẽ ſpiritus, ibi libertas. Sed quid nos vnum aut alterũ locum rin. 3.
referim⁹? Totus in hoc eſt Paulus, vt caro quæ cõtentioſa eſt
contemnat̃, & in ſpiritu, qui charitatis & libertatis eſt author
nos conſtituat. Indiuiduæ em̄ inter ſe comites ſunt, caro ſerui-

Contentio

tus, inquietudo cõtẽtio. Rurſum ſpiritus, pax, amor, & liber-
tas. Hęc paſſim inculcat ap̄lus. Num meliorẽ religiõis mgr̄m
requirim⁹, præſertim quũ huic oĩs diuina ſcriptura concinat?

Charitas noui & veteris teſtamenti maximũ eſt pręceptum.

Hoc erat maximũ mãdatum in lege Moyſaica, hoc iterat ac p̄
ficit in euãgelio Chriſtus. Ob hoc potiſſimũ nat⁹ ac mortuus
eſt vt nos doceret, nõ Iudaizare, ſed amare. Poſt cœnã illam
ſupremã, q̄ ſollicite, quãto affectu mãdat ap̄lis ſuis, nõ de cibo

Supremã, aguni

aut potu, ſed de charitate mutuo ſeruãda. Quid aliud docet,
imo rogat huius ſymmyſtes Iohãnes niſi vt diligam⁹ inuicẽ? 1. corin.
Paulus quũ paſſim (vt dixi) charitatẽ cõmendãs, tum ad Co- 13.

Symmystes

rinthios ſcribēs, & miraculis, & ꝓphetiæ, & angeloꝝ linguis
anteponit charitatē. Ne tu mihi ilico charitatē eſſe dicas, in tē- Charitas vera
plo frequētem eſſe, ſignis diuoꝝ ꝓcūbere, cereolos accēdere & eius opera
numeratas preculas iterare Nihil iſtis opus habet deus. Cha-
I.cori. 8 ritatē paulus vocat, ædificare ꝓximū, oēs eiuſdē corporis mē
bra ducere, oēs vnū in Chriſto putare, de fraternis cōmodis,
ꝓinde vt de tuis in dño gaudere, incōmodis mederi veluti ꝓ-
2. Theſ 3 prijs. Manſuete corripere errantem, docere neſcientē, erigere
lapſum, cōſolari deiectū, adiuuare laborātē, Subuenire ægēti,
in ſumma oēs opes tuas, omne ſtudiū, oēs curas ad hoc refer-
re, vt q̃ plurimis ꝓſis in Chriſto, vt quēadmodū ille neq; ſibi
natus eſt, neq; vixit, neq; mortuꝰ eſt, ſed totū ſe donauit vſibꝰ
noſtris, ita & nos fratrū cōmoditatibꝰ inſeruiamꝰ/ nō ꝓprijs.
Quod ſi fieret, nihil eſſet religioſoꝝ vita neq; lętius neq; faci-
liꝰ, quā nūc cōtra triſtē fere videmꝰ & laborioſam, ac Iudaicis
ſupſticionibꝰ plenā, nec ab vllis laicorū vitijs, immunē, in nō-
nullis cōtaminatiorē. Quod hoīm genus ſi nunc reuiuiſceret Monachorum
Auguſtinus, quo authore vitæ plærię; gloriantur, ꝓfecto ne vita q̃ ſit cor-
agnoſceret quidē. Clamaretq; nihil ſe minus ꝓbaturū fuiſſe, rupta
quin hoc vitæ genꝰ, neq; ad ſupſtitionē Iudeorū, ſed ad aplo-
rū regulā viuēdi rationē inſtituiſſe. Sz audio iā dudū qd mihi
reſpōdeāt, quidā paulo ſaniores, In minimis vigilādū ne pau-
latim defluat in maiora vicia. Audio & approbo, verum non
paulo magi aduigilādū, ne ſic inhęreas minimis, vt a maximis
penitꝰ excidas. Ibi periculū euidētius, ſed hic grauiꝰ. Ita Scyllā nō bene
fugito, ne in Charybdim incidas. Iſta facere ſalutare eſt, ſed eis
Gal. 4 inniti ꝑniciosum. Paulus non te vetat clementis vti, ſed ſeruire
I.Thi.I. nō vult clemētis, eū qui liber eſt in Chriſto. Non dānat legem
factorū, ſed ſi quis ea legitime vtat̄. Sine his fortaſſe pius non
eris, ſed nō iſta te piū faciūt. Conducēt ad pietatē, ita ſi quidem Cerimoniæ au
in hoc vtare. Sin frui cœperis, pietatē oēm ſemel extinguunt. ctoritate apli /
Aplus cōtēnit opa Abrahæ, quæ ſumma fuiſſe nemo neſcit, Chriſti cōfutāt
Eſaie. I. & tu tuis confidis? Deus auerſat̄ victimas & ſabbata, & neo- niſi recte vta-
menias populi ſui, quorū oīm ipſe fuerat author. An audebis mur eis.
tuas obſeruaciūculas, cum diuinæ legis præceptis conferre?

Audi tamẽ ad iſta nauſeantẽ ac ſtomachantẽ deũ. Quo mihi multitudinẽ victimar℞ veſtrarũ dicit dñs: Plenus ſum. Holocauſta arietũ, & adipẽ pinguiũ, & ſanguinẽ vitulorũ, & agnorũ & hircor℞ nolui. Cũ veneritis ante conſpectum meũ, quis queſiuit hæc de manib⁹ vr̃is, vt ambularetis in atrijs meis: Ne offeratis vltra ſacrificiũ fruſtra incẽſum abominatio eſt mihi. Neomeniã & ſabbatũ, & feſtiuitates alias nõ ferã. Iniqui ſunt cætus veſtri Calendas veſtras & ſolẽnitates vr̃as odiuit anĩa mea. Facta ſunt mihi moleſta laboraui ſuſtinẽs. Et quũ extenderitis manus vr̃as auertã oculos meos a vobis, & quũ multiplicaueritis orõnes vr̃as, nõ exaudiã vos. Nõne quũ obſeruationes & ritus ſacror℞ cõmemorat, tum multiplicatas orõnes, tãq̃ digito notat eos qui religionẽ nũero pſalmorũ aut precũ metiunt̃: Attẽde & illã q̃ mire diuinũ faſtidiũ ꝓpheta facundus exaggerat, vt iam neq̃ aurib⁹ neq̃ oculis ferre potuerit. Quæ tandẽ obſecro: Nimirũ quæ ipſe tãta religione ſeruãda tradiderat, quæ tãta veneratiõe tot ſæculis fuerãt a regib⁹ ſc̃is & ꝓphetis obſeruata. Et hæc deteſtat̃ adhuc in lege carnali, & tu tuis domi tibi natis obſeruatiunculis fidis ĩ lege ſpiritali: Idẽ alio loco eundẽ ꝓphetã clamare indeſinẽter & inſtar tubæ vocem iubet intẽdere, videlicet in re ſæria & acri rephenſione digna, quæq̃ fere nõ niſi magna cõtentõe ab iſtis obtineri queat Me inquit de die in diẽ querũt, & ſcire vias meas volũt, quaſi gens quæ iuſticiã fecerit, & quæ iudiciũ dei ſui nõ dereliquerit Rogant me iudicia iuſticiæ, & appropinquare deo volunt. Quare ieiunauim⁹, & nõ aſpexiſti, humiliauimus anĩas nr̃as & neſciſti: Ecce in die ieiunij veſtri inuenit̃ voluntas veſtra, & oẽs debitores vr̃os repetitis. Ecce ad lites & contẽtiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſicut vſq̃ ad hãc diẽ, vt audiat̃ in excelſo clamor veſter. Nũquid tale eſt ieiuniũ qđ elegi, ꝑ diẽ affligere hominẽ animã ſuã: Nũqd cõtorquere quaſi circulũ caput ſuum, & ſaccum & cinerẽ ſternere: Nũquid iſtud vocabis ieiuniũ, & diẽ acceptabilẽ dño: Sed qd hoc eſſe dicem⁹: Damnat deus, quod ipſe mãdarat: Minime Quid igitur: Sed in carne legis manere, & in re nihili conſi-

Eſa. 58

Ieiunium quomõ deo placet.

dere, id vero deteſtat. Proinde vtroq; loco quid velit accedere
Eſaie. 1. demõſtrat. Lauamini inquit, mũdi eſtote, auferte malũ cogi-
tationũ veſtrarũ de oculis meis. Quũ audis mala cogitationũ,
nõne palã ſpm̃ & internũ hominẽ denotauit? Oculi dñi non
Eſaie. 11 vident in manifeſto, ſed in occulto, neq; ſcd'm viſionẽ oculorũ
Mathei. iudicat, neq; ſecundũ auditum auriũ arguit. Neſcit fatuas vir-
15 gines, foris expolitas, intus inanes. Non nouit eos qui labijs
Mathei. dicunt dñe dñe. Deinde admonet vſum vitæ ſpiritalis, nõ tam Vita chriſtiana non tam in cerimonijs q̃ ĩ charitate ſita
7 in cerimonijs q̃ in proximi charitate ſitam eſſe. Querite iudi-
Eſaie. 1. cium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduã.
Similia ſubtexuit, & alteri loco de ieiunijs. Nõne hoc eſt ma-
Eſa. 58 gis ieiuniũ quod elegi? Diſſolue colligatiões impietat. Solue
faſciculos deprimẽtes. Dimitte eos, qui cõfracti ſunt liberos,
& omne onus dirũpe. Frãge eſurienti panẽ tuũ, & egenos va-
gasq; induc in domũ tuã. Quũ videris nudũ, operi eũ, & car-
nem tuã ne deſpexeris. Quid igit faciet Chriſtian9? Negliget
eccleſiæ mãdata, contemnet honeſtas maiorũ traditiões? dam-
nabit pias conſuetudines? Imo ſi infirmus eſt, ſeruabit vt ne-
ceſſarias, ſin firmus & pfectus, tanto magis obſeruabit, ne ſua
ſciẽtia ſcãdalizet fratrẽ infirmũ, & occidat eum, p quo mortu9
eſt Chriſtus. Hæc oportet non omittere, ſed illa neceſſe eſt fa-
cere. Non damnant opa corporalia, ſed preferunt inuiſibilia.
Nõ damnat cultus viſibilis, ſed nõ placat de9, niſi pietate inui
Ioan. 4 ſibili. Spũs eſt deus, & ſpiritalibus victimis flectit. Turpe ſit
Chriſtianis ignorare, quod gẽtilis quidã poeta nõ ignorauit. Gentiles qualiter deũ adorauerunt
Qui de pietate præcipiẽs. Si deus inquit eſt animus, vt nobis
carmina dicũt. Hic tibi præcipue ſit pura mẽte colendus. Ne
cõtemnam9 authorẽ, vel ethnicũ, vel minutũ. Sentẽtia eſt ma-
gno etiã theologo digna, & vt ego quidẽ dephendi, tam intel
lecta a paucis, quã nemine nõ lecta. Ea vero eſt huiuſmõi. Silia Catonis locus vulgo nõ bene intellectus
ſilib9 afficiunt, tu deũ tauro ceſo, aut thureo vapore moueri
magnope credis, q̃ſi corpus eſſet. Mens eſt, & quidẽ puriſſi-
ma ſimpliciſſimaq;. Proinde potiſſimũ mente pura colendus
Pſ. 50. eſt. Tu cereũ accenſum, ſacrificiũ putas. At Dauid Sacrificiũ
inquit deo ſpiritus contribulatus. Et ſi deſpexit ſanguinem

Operꝝ bonorꝝ confutatio niſi recte fiant

hircorũ aut vitulorũ, aut cor contritũ & humiliatũ non deſpi-
ciet. Si facis, quod tribuit̃ oculis hoĩm, multo magis adhibe,
quod requirũt oculi dei. Religioſo cucullo tegit̃ corpus, qđ
tum ſi mundanã veſtẽ gerit animus? Si niuea tunica velat̃ hõ
exterior, ſint & interiores hoĩs veſtimenta cãdida ſicut nix. Si-
lentiũ agis foris, multo magis cura vt vacet mens intus. In tẽ-
plo viſibili demittis genua corpis, nihil agit̃, ſi ĩ tẽplo pectoris
ſtas erectus cõtra deũ. Veneraris lignũ crucis, magis ſequere Mathei,
myſteriũ crucis Ieiuniũ agis, & abſtines ab ijs quę nõ coinqui 15
nant hoĩem, & non contines ab obſcœnis ſermonibꝰ, qui pol
luũt & tuã & alienã cõſcientiã? Corpori ſubducit̃ cibus, & aĩa
ſiliquis porcorꝝ ſeſe ingurgitat? Exornas ædẽ ſaxeã, religioni
habes loca ſacra. Quid refert, ſi templũ pectoris cuius parietẽ
pfodit Ezechiel, abominationibus Aegyptijs ꝓphanatũ eſt? Ezech.
Sabbatũ agis foris, & intus oĩa viciorꝝ tumultibus pſtrepunt. 8
Non mœchat̃ corpus, ſed auarus es, iam mœchus eſt animꝰ.
Pſallis lingua corporea, ſed intus auſculta quid dicat animus.
Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore anguſta cellula
contineris, & cogitatione p totũ orbẽ vagaris. Audis verbum
dei corporeis auribus Magis audias intus. Quid eñ dicit ꝓ-
pheta? Niſi audieritis intus, plorabit anima veſtra. Quid autẽ
legis in euangelio? Vt videntes nõ videãt, & audiẽtes non au Math. 8
diãt. Et ꝓpheta, aure audietis, & non pcipietis. Beati igit̃, qui Eſaie. 6
intus audiunt verbũ dei. Fœlices quibus dñs intus dicit ṽbũ, Hier. 5
& ſaluabunt̃ animæ illorꝝ. Hãc aurẽ iubet̃ a Dauid inclinare Pſ. 44.
filia regis, illa, cuius oĩs decor ab intus in fimbrijs aureis. De-
niqꝫ quid refert, mala nõ facere, quæ affectu cõcupiſcis? Quid
refert bona foris agere, quibꝰ diuerſa fiunt intus? An magnũ
eſt qđ corpore Hieroſolymã adis, quum intra temetipſum ſit
Sodoma, ſit Aegyptus, ſit Babylon? Non magnũ eſt carneis
calcaneis veſtigia calcaſſe Chriſti, at maximum, affectu ſequi
veſtigia Chriſti. Si maximũ eſt contigiſſe ſepulchrum dñi, nõ
maximũ erit expreſſiſſe myſteriũ ſepulturæ? Accuſas apud ſa
cerdotẽ hominẽ, tua peccata vide quomõ accuſes apud deum
Nam apud illum accuſare, intus odiſſe eſt. Tu forte ſigillis ce-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0076-7

Pharmacu

reis, aut pecuniola, aut peregrinaciũcula ſemel elui culpas credis. Tota erras via. Intus acceptũ eſt vulnus, intus pharmacũ admoueat̃ neceſſe eſt. Corruptus eſt affectus, amaſti, qđ erat odio dignũ, odiſti quod erat amandũ. Dulce tibi fuit amarũ & amarũ dulce. Nihil moror, quid exhibeas foris. Sed ſi mutatis vicibus, qđ modo amabas, odiſſe, fugere, horrere cœperis, ſi dulceſſit affectui quod modo fel ſapiebat, ita demũ ſanitatis argumentũ accipio Amauit multum Magdalena, & dimiſſa ſunt ei peccata multa. Quo magis Chriſtũ amabis, hoc magis oderis tu vicia, nam odium peccati conſequit̃ amorem pietatis, velut vmbra corpus. Malo te ſemel mores tuos vicioſos intus ac vere odiſſe, q̃ decies verboten⁹ deteſtari apud ſacerdotẽ: Ergo/vt quædam exempli gratia retulimus in toto theatro mundi huius viſibilis, in vetere lege, in noua, in omni mandato eccleſiæ, deniq; in teipſo atq; in omni negocio humano, foris caro quædã eſt, intus ſpũs. In quibus ſi nõ ordinẽ faciemus præpoſterũ, ſed in his quæ vident̃ non ita multum fiduciæ ponẽtes, niſi quatenus ad meliora momẽti quid adferunt, ſemp ad ſpm̃ & ea quæ charitatis ſunt reſpiciamus, euademus non triſtes vt iſti & imbecilles, ſemp pueri (vt prouerbio dicit̃) animales, oſſa arida: (vt apud ꝓphetã eſt) ſpm̃ non habẽtia, lethargici, ſtupidi, rixoſi, liuidi, ſuſurrones, ſed excelſi in Chriſto, ampli charitate, robuſti & ad vtrãq; fortunã tunc ſtabiles, ad minima cõniuẽtes, ad ſumma enitẽtes, pleni alacritatis, pleni ſcientiæ, quã qui reijciũt, eos reijcit & ille ſcientiarũ dñs. Imperitia em̃, quã fere comitat̃ indocilitas, & quã græci pulchre vocant philautiã, ſola facit. vt (quod ait Eſaias) confidamus in nihili & loquamur vanitates. Concipiamus laborẽ & pariamus iniquitatẽ. Semp ſeruiamus trepidi atq; humiles cerimonijs Iudaicis. De cuiuſmodi loquẽs Paulus. Teſtimonium (inquit) perhibeo illis, quod zelum quidẽ dei habẽt, ſed non ſcđm ſcientiã. Quid autẽ ignorabãt? Nempe quod finis legis Chriſtus. Chriſtus autẽ ſpiritus eſt, charitas eſt. Aperti⁹ autẽ Eſaias miſerã & inutilem iſtorũ ſeruitutẽ in carne deſcribit. Propterea inquit captiuus ductus eſt populus meus, quia

Marginal notes (left): Eſaie. 5 — Luce. 7 — Ezechi, 37 — Eſa. 59 — Ro. 10.

Marginal notes (right): Indulgentiæ q̃ modo ꝓſunt. — Opus om̃e ex carne conſtat & ſpiritu — Letargia — Laudis — Philautia quantum noceat — Romano — philautia — Eſaiæ locus

non habuit ſcientiã. Et nobiles eius interierũt fame, & multi- Eſaie. 5.
tudo eius ſiti exaruit. Non mirũ qđ populus ſeruit elementis
huius mũdi, videlicet vulgus indoctũ, & nõ niſi de alieno pe-
ctore ſapiẽs. Magis mirandũ, qđ religionis Chriſtianę q̃ſi pri
mates, in eadem captiuitate/fame intereunt, & ſiti exareſcunt.
Panes ordeaceos frangere
Quare fame intereũt? quia nõ didicerũt a Chriſto frãgere pa- Mathei.
nes ordeaceos. Siliquã nõ aſperã circũlingũt, medullam non 14
Aqua de petra myſtice
eruunt. Quare ſiti exareſcũt? Quia nõ didicerũt a Moſe aquã
de ſpiritali petra elicere. Necꝫ hauſerũt de fluminib⁹ quæ de
vẽtre Chriſti fiunt aquæ viuæ. Hoc aũt dictũ eſt de ſpũ, nõ de Exo. 15
carne. Tu igiť mi frater, ne triſtibus laborib⁹ nõ multũ ꝓmo- Ioan. 7.
ueas, ſed mediocri exercitio cito grãdis & vegetus euadas in
Chriſto hanc regulã diligẽter amplexus, ne velis cũ inmundis
Alæ platonicæ duę ſunt intellectus & volũtas
animalib⁹ humi reptare, ſed ſp alis illis nitens, quas Plato pu-
tat in animis amoris calore elicitas denuo pullulaſcere, a cor-
pore ad ſpm̃, a mũdo viſibili ad inuiſibilẽ, a littera ad myſteriũ,
a ſenſibilib⁹ ad intelligibilia, a cõpoſitis ad ſimplicia temetipm
Chriſtus ad ſe feſtinãtib⁹ vltro ſit obuiam.
quaſi gradibus qbuſdã ſcalæ Iacob erige. Ita ad ſe ꝓpinquãti
viciſſim appropinquabit dñs, & ſi tu ꝓ viribus de tua caligine
ſenſuũcꝫ ſtrepitu conaberis aſſurgere, occurret ille cõmode, e
luce ſua inacceſſibili, & ſilẽtio incogitabili, in quo nõ ſenſuum
tantũ oĩs tumult⁹, ſed & intelligibiliũ oĩm imagines cõticeſcũt

¶ Canon Sextus.

Et qm̃ ex tpe ſcribẽti, aliud ex alio in mente venit, ſubtexã &
ſextã regulã ſupiorib⁹ quodã mõ cognatã, tam neceſſariã ad
ſalutẽ vniuerſis, q̃ a paucis curæ habitã. Ea eſt vt animus ad
Chriſtũ anhelantis a vulgi tum factis tũ opinionib⁹ q̃ maxiẽ
diſſentiat, nec aliunde q̃ ab vno Chriſto pietatis exemplũ pe-
Platonis ſententia de turpi & honeſto.
tať. Hoc eſt em̃ vnicũ archetypũ, vnde quiſquis vel vnguem
diſceſſerit, a recto diſcedit, atcꝫ extra viã currit. Proinde Plato
grauiter ꝓfecto, vt pleracꝫ, in politia ſua, negat eũ ꝟtutẽ con-
ſtanter tueri poſſe, qui de turpi atcꝫ honeſto nullis certis opi-
nionibus mentẽ imbuerit. At quãto pniciosius eſt falſas opi-
niones de ijs quæ ad ſalutem ptinent, animo penitus inſidere?
Quare hoc vel in primis curandũ putat, vt cuſtodes illi, quos

oportet omni turpitudine vacare, ꝙ optimas opiniones de fugiendis atqꝫ expetẽdis, easqꝫ ꝙ certiſſimas, tãqꝫ leges quaſdam ſanctiſſimas aĩo inſculpãt ſuo. Quicqd eñ pſuaſiõe penitus inhęſit aĩo id quiſqꝫ morib⁹ exprimit. Eoqꝫ præcipua Chriſtianorũ cura huc intẽdi deberet, vt pueri iam inde ab incunabulis, inter ipſas blãdicias nutricũ, & parentũ oſcula, inter litteratorũ man⁹ pſuaſiones imbibãt Chriſto dignas, ꝑpterea qđ nihil vel altius inſidit aĩo, vel hęret tenacius, ꝙ quod rudibus (vt inquit Fabius) annis indiť. Procul, ꝑcul ab auriculis infantibus amatoriæ cãtiunculæ, quas domi foriſqꝫ cãtilãt Chriſtiani, ſpurciores, ꝙ vnqꝫ ethnicorũ vulgus receperit. Nõ audiãt accepta iactura rei/materculã eiulantẽ, nõ amiſſa ſorore ſe miſerã ac deſtitutã clamitantẽ. Non audiãt patrẽ ignauiã opprobantẽ ei, qui iniuriã non cũ fœnore rettulit, nõ admirantẽ eos qui rem quocũqꝫ mõ fecerũt ampliſſimã. Ingeniũ hoĩs ad vicia ꝓcliue, ꝑniciosum exemplũ ſtatim arripit, nõ aliter, ꝙ ignẽ vicinũ naptha. Quãqꝫ idẽ hoc nulla non ætate agendũ, vt oẽs vulgi errores, ab ipſis vſqꝫ radicibus ex aĩo reuellanť, atqꝫ in eorũ locũ ſalutares opiniones inſeranť, adeoqꝫ roborẽtur, vt nullis rebus queãt cõuelli. Quod qui fecerit, is nullo negotio virtutẽ ſua ſpõte ſequeť, & ſecus agẽtes miſeratione, nõ imitatione dignos iudicabit Huc eñ ptinet illud a Socrate non abſurde dictũ, quãqꝫ ab Ariſtotele rephenſum, ꝟtutẽ nihil aliud eſſe ꝙ ſcientiã, fugiẽdorũ atqꝫ expetẽdoꝝ. Nõ qđ nõ viderit diſcrimẽ iter cognitionẽ honeſti atqꝫ amorẽ, ſed queadmodũ Demoſthenes ꝓnũciationẽ primũ, ſecundũ ac tertium in eloquẽtia rñdit eſſe, videlicet adeo præcipuã partẽ ſignificans, vt in ea totã eſſe diceret, itidẽ Socrates agẽs cũ Pythagora, argumẽtis euincit, tantũ in omni virtute momẽti ſciẽtia adferre, vt pctã nõ aliunde ꝓficiſcanť, ꝙ a falſis opinionib⁹. Etẽm & qui Chriſtum amat, & qui voluptatẽ, pecuniã, honorem falſum amat, nimirũ vtriqꝫ dulce, bonũ, ac pulchrũ ſequunť. At hij labunť inſcitia, ꝓ dulci amplectentes quod eſt acerbiſſimũ, pro acerbo fugiẽtes quod eſt dulciſſimũ, item ꝓ bono ac lucro ſequẽtes qđ merũ eſt detrimentũ, ꝓ damno timẽtes qđ vnicũ

Pueri Chriſtianorũ ꝗliter ſtatim inſtituẽdi

Virtus quomõ a Socrate diffinitur

Pronũciatio in oratoria pars maxima

Peccata vnde ꝓueniãt.

eſt lucrum, id pulchrũ iudicãtes qđ eſt fœdũ, id pudendũ opi
nãtes qđ ſolum eſt gl'ioſum. Porro ſi cui penitus pſuaſum ſit,
ac iam veluti cibus in animi ſubſtantiã ſit traiectũ, ſolã ỽtutẽ,
optimã eſſe, dulciſſimã, pulcherrimã, honeſtiſſimã, vtiliſſimã,
contra turpitudinẽ, vnicũ eſſe malũ, cruciatũ, fœdũ, erubeſcẽ-
dum, dãnoſum, atq; hæc nõ opiniõe populari, ſed ipſa natura
rerũ metiat̃. Fieri non põt, vt ea cõſtãte pſuaſiõe diu in malis

Vulgus peſſimus iudex.

hęreat. Peſſimus em̃ iam olim tum viuẽdi, tum ſentiendi au-
thor vulgus eſt Neq; vnq; ita bene actum eſt cum rebus hu-
manis, vt non peſſima placuerint plurimis. Caue ſic cogites,
Hoc nemo non facit. His veſtigijs maiores mei ſunt ingreſſi.
Hac in ſentẽtia eſt ille tãtus philoſophus tãtus theologus, Sic
viuit̃ a magnatib⁹. Hoc regiũ eſt inſtitutũ. Hoc & epi & põ-
tifices ſummi factitãt. Hij pfecto vulgus nõ ſunt. Nihil te mo

Vulgus qui dicantur

ueant ingẽtia noĩa. Ego vulgum nõ loco ſed pectore metior
Vulgus ſunt, quicũq; i ſpecu illo Platonico vincti ſuis affecti
bus inanes rerũ imagines, p veriſſimis rebus admirant̃. Nõne

Specus Platonicus

præpoſtere faciat, ſi quis nõ lapidẽ regulæ, ſed regulã lapidi co
netur applicare? Nõne multo abſurdius, ſi quis nõ hominum
mores ad Criſtũ, ſed Chriſtũ ad hoĩm vitã laboret inflectere?
Nõ ideo rectum puta, quia primores, quia maxima pars ho-
minũ factitat, ſed ita demũ rectũ eſt, quod fit, ſi quadrat ad re-
gulã Chriſti. Imo hoc ipſo tibi ſuſceptũ quid eſſe oportet, qđ
plurimis placet. Puſillus grex eſt, & erit ſemper, cui cordi eſt

Chriſtianorũ verorũ q̃ paruus ſit nũerus.

Chriſtiana ſimplicitas, paupertas, veritas. Puſillus eſt, ſed btũs
quippe cui ſoli debet̃ regnũ cœlorũ. Arcta eſt via virtutũ, & Mathei, 7.
a perpaucis calcata, ſed non alia ducit ad vitã. Prudẽs ædifica-
tor vtrũ tandẽ ab vſitatiſſimo, an optimo ope petit exemplũ?
Pictores non niſi optimas tabulas ſibi pponunt. Exemplum
noſtrũ Chriſtus eſt, in quo vno omnes inſunt beatæ viuendi
rationes. Hũc ſine exceptione licebit imitari. Cæterũ in pbatis
viris, eatenus vnũquodq; in exẽplũ vocare conueniet, qua-
tenus rñdebit cũ archetypo Chriſti. De vulgo autẽ Chriſtia-

Vulgus Chriſtianorũ peſſimum

norũ ſic exiſtima, nullũ vnq; fuiſſe corruptius, ne apud ethni-
cos quidẽ, quãtum ad opiniones de moribus attinet. Cæterũ

Iaco. 2. de fide, quid ſentiat, viderint ipſi, Hoc certe indubitatiſſimum eſt, fidem ſine moribus fide dignis, adeo nihil iuuare, vt etiã in cumulũ cedat damnationis. Euolue veterũ annales, & confer horum temporũ mores. Quando vera probitas deſpectior? quando ſic in pręcio habitæ diuitiæ vndecũq; partæ? Quo vnq; ſæculo veri⁹ illud Horatianũ. Scilicet vxorem cũ dote, fideq; & amicos. Et gen⁹ & formã regina pecunia donat? Et illud eiuſdẽ. Nam gen⁹ & virt⁹ niſi cũ re vilior alga eſt Quis iam nõ ſerio legit ironiam illam ſatyricã? O ciues, ciues, quærenda pecunia primum. Virtus poſt nũmos? Quando luxus ſolutior? Quando ſtupra, adulteria, vel latius patuerũt vel impunitiora fuere, vel minus in ꝓbro? dum in alijs/ſuis vicijs indulgent principes, & quiſq; ſpecioſum factu ducit, quicquid in aulicorum mores abijt? Cui non extremũ malũ ac probrũ videt̃ pauperies? Olim in ſcortatores, in ſordidos, in gl'ioſos, in admiratores pecuniæ, etiam de plauſtris famoſa ſcommata iacebant̃, in ſpectaculis gentilium ſcite notatis vicijs applaudebatur a vulgo, quibus nunc a Chriſtianorũ ꝓcerib⁹ male laudatis applaudit̃. Non tulerunt theatra Athenienſiũ hiſtrionẽ e tragedia quapiam Erupidis ſaltantẽ verba cuiuſdam auari, vnam pecuniã reliquis humanæ vitæ cõmodis pręferentis, ac plane futurũ erat vt actorem cũ tota fabula exploderẽt, eijcerentq; ni mox aſſurgẽs poeta, pauliſp etiã manere iuſſiſſet, ac ſpectare, quorſum admirator ille auri eſſet euaſurus: Quam multa ſunt apud illos exempla eorũ qui e bene adminiſtrata rep. præter honeſtam opinionẽ nihil in tenuẽ familiã rettulerunt, qui fidẽ pecunia q pudicitiã vita potiorẽ habuerũt? Qui neq; ꝓſperis rebus inſoleſcere, neq; aduerſis frãgi potuerũt? Qui honeſta pericula voluptatib⁹ antepoſuerũt? Qui ſola cõſciẽtia recti contenti, neq; honores, neq; opes neq; reliqua fortunæ cõmoda deſyderabant? Et vt ne cõmemorẽ Photionis ſanctitatẽ. Fabricij diuitis potiorẽ pauptatẽ, Camilli magnanimitatẽ. Bruti ſeueritatem. Pythagore pudicitiã. Socratis inexpugnabilẽ cõtinentiã. Catonis integritatẽ, ac mille pulcherrima omniũ virtutũ decora, quæ paſſim in Lacedemoniorũ,

Fides ſine operib⁹ nihil ꝓdeſt

Mores nr̃i ſæculi oĩm peſſimi.

Diuitias gentiles magis contempſerunt q̃ Chriſtiani

Pecunia quãq̃ apud veteres ſpreta fuit

in Perſarū, in Athenienſiū, in Romanoꝝ annalibus leguntur
Auguſtini laus magno quidē nr̄o pudore, diuus Aurelius Auguſtinꝰ vt ip̄e
de ſeipo in cōmētarijs cōfeſſionū ſuarū teſtat̄, iā multo priuſq̄
Chriſtū induceret, contēpſerat pecuniā, ꝓ nihilo habebat ho-
nores, gl̄ia nō cōmouebat̄, voluptatibus autē vſq̄ adeo frena
negarat, vt hō adoleſcēs, vna muliercula contētus eſſet cui &
coniugij fidē ſeruabat. Hos anīos, hæc exēpla, inter aulicos,
inter eccl̄iaſticos, addā, & inter monachos nō temere quis in-
uenerit. Aut ſi qui huiuſmōi extiterit, nō ilico velut aſinꝰ inter
ſimias oſtētui ac riſui erit, delirus, ebes, hypocrita, reꝝ impitus
Chriſtiani veri quō cōtemptui ſunt melācholicus, amens oīm vna voce dicet̄, ac ne hō quidē iudi-
cabit̄. Sic Chriſtiani Chriſti doctrinam veneramur ſic expri-
mimus, vt nihil vęcordius, nihil abiectius, nihil magis puden
dū iam vulgo habeat̄, q̄ vere ac toto pectore eſſe Chriſtianū.
Quaſi aut Criſtus fruſtra verſatus ſit in terra, aut alius ſit nūc,
qui olim, Chriſtianiſmus, aut nō ex æquo ꝑtineat ad oēs. Ab
his igit̄ volo te toto anīo diſſentire, & rerū oīm pręcia, vnius
Chriſti cōione metiri. Quis vulgo nō præclarū autumat, atq̄
inter p̄cipua bona ponendū, claris maioribꝰ ꝓgnatū eſſe? id
De vera nobilitate. quod nobilitatē nomināt. Nihil te moueat, quum audis huius
ſæculi prudētes viros graues, ſummaq̄ authoritate præditos
ad modū ſerio de ſtemmatū gradibus, adductis ſupcilijs, tanq̄
de re vehemēter ardua diſſerentes & magno conatu magnas
nugas effutiētes, quū vides alios ſic auorū atauorū imaginibꝰ
tumētes, vt reliquos præ ſe vix hoīes eſſe iudicēt. Sed horum
errorē Democritico riſu ꝑſequēs, id qđ res eſt reputa, vnicā
ac ſummā eſſe nobilitatē, in Chriſto renatū eſſe, illiꝰ inſitū eſſe
corpori vnū corpus & vnū ſpm̄ fieri cum deo, Sint alij regum
filij, tibi maximū ſit, quod & es & diceris filius dei. illi ſibi pla- Ro.12.
ceāt, qđ in aulis principū verſent̄, tu elige cū Dauid abiectus Ps̄.83.
eſſe in domo dei. Attende quos elegerit Chriſtus, infirmos, 1. corin.
ſtultos, ignobiles ſecundū mundū. In Adam oēs ignobiles 1.
naſcimur, in Chriſto oēs vnū ſumus. Vera nobilitas eſt inanē
contēnere nobilitatē. Vera nobilitas eſt, ſeruum eſſe Chriſti.
Hos tibi maiores eſſe puta, quorum virtutes æmularis. Audi

quid in euãgelio dixerit optimus æſtimator nobilitatis ad Iu-
Ioan. 8. deos, qui ſe iactabãt de generis authore Abrahã. Quali vero
authore? Non tantũ illuſtri, non ſolum opulento, non modo
victore regũ, ſed ob diuinas virtutes diuinis ornato ꝑconijs?
Ioan. 8. Quis iſtud non inſigne, non glĩa dignũ exiſtimet? Audi quid
audierint. Vos ex patre diabolo eſtis. Et opa patris veſtri fa-
citis. En tibi Paulus & ipſe ad magiſtri regulã generoſitatem
eſtimãs. Nõ ẽm (inqt) oẽs qui ex circũciſiõe ſunt Iſrael, hij ſũt
Ro. 9 Iſraelitæ, neq; qui ſecundũ ſemen ſunt Abrahæ, oẽs filij. Pu-
denda ignobilitas ſeruire turpidini, cũ Chriſto nullam habe-
re cognationẽ, qui non agnoſcit, niſi qui faciũt voluntatẽ pa-
tris ſui qui in cœlis eſt. Turpiter ſpurius eſt, qui patrem habet
diabolũ, habet aũt, qui illi⁹ opera facit, niſi mẽtitus eſt chriſtus,
Ro. 8 ſed nõ nouit mentiri veritas. Suprema generoſitas eſt & filiũ,
& hæredẽ eſſe dei, fratrẽ aũt & cohæredẽ eſſe Chriſti. Illorũ Inſignia Chriſtianorum
inſignia, qd ſibi velint, ipſi viderint. Chriſtianorũ inſignia ſunt
cõmunia quidem omnibus, ſed tamẽ illuſtriſſima, crux, corona
Gall. 6. ſpinea, claui lancea, ſtigmata dñi, quæ Paulus in corpore ſuo
ſe geſtare gl'iat. De nobilitate itaq; vides quãto alia te ſentire
velim ꝙ vulgus opinat. Eum ỽo qui plurimũ auri domi cõ-
geſſit, quis nõ vulgo beatũ diuitẽ ac fœlicẽ vocat? Tu ſat btm̃
imo ſolum beatũ iudica qui Chriſtũ, qui ſummũ bonũ poſſi- Veræ diuitiæ
det. Qui ꝑcioſam illã margaritã bonæ mentis vel rerũ oim̃,
Mat. 13 vel corporis etiã diſpẽdio mercatus eſt. Qui theſaurũ inuenit
Eccle. 1. ſapiẽtiæ, cunctis opibus precioſioris Qui a Chriſto ditiſſimo
Apoc. 3 aurum emit ignitum, ꝓbatũ, vt locuples fiat. Quid igitur ſunt
Luce. 8 iſta, quæ multitudo mirat' aurũ, gemmæ, prædia? Falſo noĩe
diuitiæ, vero ſpinæ, quæ ſemen diuini verbi ſuffocãt, iuxta pa
rabolã euãgelicã, ſarcinæ ſunt, quibus onuſti, nec pñt per per-
actam viã Chriſtũ nudũ ſequi, nec ꝑ hoſtiũ humile intrare in
regnũ celorũ. Ne pilo quidem temetipm̃ meliorẽ puta, ſi vel
Midas vl' Crœſes opibus vincas ſed alligatiorẽ, impeditiorẽ,
onuſtiorem. Abunde ſat habet qui iſta fortiter põt contẽnere
Satis ꝓſpectum eſt ei, cui nihil defuturũ ꝓmiſit Chriſtus. Nõ
eſuriet, cui ſapit mãna verbi diuini: Nõ erit nudus, q Chriſtũ

Damnũ & lucrum Chriſtianorum.

Vera voluptas

induit. Hoc ſolũ damnũ exiſtima, quotiens aliquid de pietate deceſſit, & vicijs accreuit. Ingens lucrũ puta, quũ mens acceſſione ꝟtutis facta eſt melior. Nihil tibi deeſſe puta, ſi eũ poſſides, in q̃ ſunt oĩa. Quid aũt hoc eſt, quod miſeri voluptatẽ nominãt? Profecto nihil min⁹, ꝙ quod dicit̃. Quid igit̃? Mera inſania eſt, & plane/quod Græci dicere ſolent/ Aiacis riſus, dulce venenũ, blãda pnicies. Vera & vnica voluptas, gaudiũ eſt puræ cõſciẽtiæ. Lautiſſimæ epulæ ſunt ſtudiũ ſanctarꝫ ſcripturarũ, iucũdiſſimæ cantilenæ, pſalmi ſpũſſancti, feſtiuiſſima ſocietas, cõio ſanctorũ oĩm. Summæ deliciæ, fruitio veri. Tu modo purga oculos, purga aures, purga palatum, & incipiet tibi dulceſſere Chriſtus. Quo vere guſtato, etiã ſi Mileſij, Sybaritæ, Azoti, Epicurei, breuiter vniuerſi voluptatum architecti, oẽs ſuas illecebras in vnũ conferant, præ vno illo nauſea videbũt. Nõ id ꝓtin⁹ dulce eſt quod ſapit, ſed quod ſano ſapit. Si febricienti aqua vinũ ſapit, nemo iſtud voluptatẽ noĩat, ſed morbũ. Erras, ſi non credis pijs hominibus longe iucũdiores eſſe ſuas lachrymas, ꝙ impijs, riſus cachinnos, iocoſqꝫ ſuos, Non his dulcius eſſe ieiuniũ, ꝙ illis attagines, phaſides aues, perdices, acipenſeres, aut Rhombos ſuos, Horũ frugales mẽſulas holuſclis & leguminib⁹ Pythagoric] inſtructas, nõ lõge lautiores eſſe, ꝙ iſtorum ſumptuoſa faſtidia. Deniqꝫ vera voluptas eſt, amore Chriſti, falſis delicijs non ſollicitari. Iã amoris & odij vocabulis, vide ꝙ mundus abutatur. Quum adoleſcens inſanus puellam deperit, id vulgus amorem appellat, quum nullum verius ſit odiũ. Verus amor vel ſuo diſpendio cõmodis alienis cõſulere caput. Ille quo niſi ad ſuã voluptatẽ ſpectat? Igit̃ nõ illã, ſed ſemetipm amat, quãꝙ ne ſe q̃dẽ amat. Nẽo em̃ aliũ amare p̃t niſi ſe pri⁹ amarit, ſꝫ recte. Nemo quẽꝙ odiſſe poteſt, niſi ſe prius oderit. Verũ bene amare, nõnunꝙ bene odiſſe eſt, & recte odiſſe, amaſſe eſt. Ergo qui ob tantillũ cõmodum (vt putat) ſuũ, puellæ blandicijs/muneribus/ tẽdit inſidias, vt illi quod habet optimũ eripiat, integritatẽ, pudorẽ, ſimplicitatẽ, bonã mentẽ, famã, vtrum hic odiſſe an amare tibi videtur? Profecto nullũ hoc odio/ odium atrocius. Quom

Ver⁹ amor qs

inepti parẽtes liberorũ vicijs indulgẽt vulgo aiũt, ꝙ tenere hij
ſuos amãt filios? Imo ꝙ crudeliter oderũt? qui dũ ſuis morẽ
gerunt affectibus, liberoꝝ ſalutẽ habẽt neglectui. Quid aliud
nobis præcat̃, hoſtis inuidiſſimus diabolus, ꝙ vt hic impune
peccãtes in æternũ incurramꝰ ſuppliciũ? Lenem magiſtrũ, &
miſericordẽ principẽ vocãt, qui ſceleribꝰ qbuſdã vel cõniuet,
vel etiã fauet, vt hoc peccent licẽtius, quo impunitius At quid
aliud minat̃ ꝑ ꝓphetã dñs ijs, quos ſua miſericordia putat in-
Oſee. 4 dignos? Et nõ viſitabo inquit ſuꝑ filias veſtras qñ fornicant̃,
& ſuper nurus veſtras, quando adulterãtur. Dauid v͛o quid
Ps. 88. ꝓmiſit? Viſitabo inquit in virga iniquitates eorũ, & in verbe-
ribus peccata eorũ. Miſericordiã aũt meã non diſpergã ab eis.
Vides vt in Chriſto mouent̃ oĩa, & reꝝ vocabula ꝑmutent̃.

Qui ſeipm̃ male amat, is capitaliter odit. Qui in ſeſe male miſe-
ricors eſt, is crudeliſſime ſæuit. Bene curare, negligere eſt. Bñ
ledere, ꝓdeſſe eſt. Bene ꝑdere, ſeruare eſt. Ipſe tibi curæ eris,
ſi carnis deſyderia contempſeris, Si bene ſæuieris in vicia, ho-
minẽ bñficio iuueris. Si peccatorẽ occideris, hoĩem ſeruaueris
Si ꝑdideris quod fecit hõ, reſtitueris quod fecit deus. Age v͛o
iam potentiã & imbecillitatẽ, fortitudinẽ & ignauiã quid eſſe **Vera potentia.**
putet error popularis? Nõne potentẽ nominãt eum, qui quẽ
velit facile queat ledere? Quãꝙ odioſa nimiũ potẽtia eſt, no-
cere poſſe, id quod eſt iſtis, cum chantaridibus & ſcorpijs, atqꝫ
ipſo adeo diabolo cõmune, videlicet dare malum. Solus deus
vere potẽs eſt, qui nocere, nec poteſt, ſi velit, nec vult ſi poſſit,
quippe cuius natura eſt benefacere. Sed potẽs iſte quomodo
tandẽ ledet hominẽ? Eripiet pecuniã, pulſabit corpus, adimet
vitam? Si pio homini id facit, beneficium pro maleficio dedit,
ſin improbo, hic occaſionẽ quidẽ adminiſtrauit, ſed ille ipẽ ſibi **Leditur nemo**
nocuit. Nemo enim niſi a ſeipſo ledit̃. Nemo alium parat le- **niſi a ſe ipſo.**
dere niſi longe grauius ipſe ſeſe ledat prius. Damnũ pecuniæ
mihi dare paras, iam tu charitate amiſſa damnũ grauiſſimũ tibi
ipſi dediſti. Nõ potes mihi vulnus infligere, quin ipſe priꝰ vul-
nus multo atrocius acceperis. Nõ adimes mihi vitã corporis,
niſi tute tibi prius animã iugularis. At Paulus ad inferendam

iniuriā imbecillis, ad ferendā validiſſimus, nōne gloriatur ſeſe Philipe.
Vera fortitudo in Chriſto poſſe omnia? Fortē & animoſum vulgo nomināt 4
eū, qui ferox & impotētis animi ad quātuuis leuē iniuriā effer-
ueſcit iracūdia, & cōuiciū cōuicio, maleficiū maleficio retaliat
Cōtra qui acceptā iniuriā muſſitat ac diſſimulat, hunc ignauū,
puſillanimē, inſtrennuū appellitāt. Imo quid alienius a magni
tudine animi, quā verbulo dimoueri a ſtatu mētis, & adeo alienā
ſtulticiā non poſſe cōtemnere, vt hoīem te non putes eſſe, niſi
maleficiū maleficio ſuperaris? At quāto fortius, anīo excelſo
& amplo nullā iniuriā nō poſſe negligere, inſup & p maleficio
bñficiū reddere? Nō ego fortē dixerim qui in hoſtē audeat, q
mœnia ſuperet, qui vita cōtempta omnibus periculis obijciat
caput, id qđ eſt pene gladiatorib9 omnib9 cōmune, at animū
qui poſſit vincere, qui ex anīo bene velle male volētib9, bene
mereri de male merētibus, bñ precari male pcantib9, huic de-
niq; debet cognomē fortis atq; magnanimi. Excutiamus &
illud, quid mūdus gloriā, ignominiā ac pudorē nominet. Lau
Vera gloria daris ob quid? & a quib9? Si ob turpia, & a turpib9, iſta vero
falſa eſt glīa, & vera ignominia. Vituperaris, rideris, qua grā,
& a quib9? Ob pietatē, ob innocentiā, vtiq; a malis, nō iſta eſt
ignominia, ſed nulla verior glīa. Eſto ſane, vel vniuerſus mū-
dus explodat, exibiletq;, nō pōt nō eſſe glorioſum, qđ appro
bat Chriſtus. Et ſi quicquid eſt mortaliū, applaudat atq; accla-
mat euge euge, nō pōt nō eſſe pudendū, qđ deo diſplicet. Pru
Vera prudētia dentiā vulgo vocāt, rem parare ſtrennue, partā pbe cōſtabi-
lire, & porro in poſterum pſpicere. Sic em̄ paſſim & ſerio lo
quētes audimus frugi hō eſt, catus, cordat9, cōſultus, puidus,
de ijs qui breui rem faciūt lautiorē. Hoc mūdus qui & mēdax Ioan. 8.
eſt ipſe, & pater eius At quid dicit veritas? Stulte inquit, hac Luc. 12
nocte repetēt a te animā tuā? Expleuerat horrea meſſibus, in
ſtruxerat cōmeatu oēs apothecas, abunde multum pecuniæ
domi cōdiderat, nihil reſtare putabat, nō (qđ fere faciūt) vt cō-
geſtis opibus inops cuſtos incubaret, quēadmodū draconem
vellus aureū ſeruaſſe poetæ fabulant̄, ſed vti partis frueret̄, &
tñ hūc ſtultū appellat euāgeliū. Quid em̄ ſtulti9, qđ vecordi9,

ꝗ̃ vmbris inhiãtẽ, res veras amittere, id qđ ſolem⁹ in cane illo Eſopico ridere. Et in Chriſtianorũ morib⁹ nõ magis ridẽdũ eſt, vel flendũ poti⁹? Incallid⁹ mercator habeat̃, quẽ Comicũ illud fugerit. Pecuniã in loco negligere, maximũ interdũ eſt lucrũ, qui pſens lucellũ admittat, qđ nõ ignoret ingens diſpẽdiũ cõſecuturũ. Quãro incõſultius, huic vmbraticæ vitæ, oĩb⁹ horis nutãti tãta ſollicitudine ꝓſpicere, qđ tñ fuerat ſuppeditandũ a deo, & in futurã vitã nihil cõſulere quã ſemꝑ calamitoſiſſimã exigamus oportet, niſi fuerit ingẽti cura ꝓſpectum?

Mercator bonus pecuniã in loco negligit.

Aliũ errorẽ accipe. Solertẽ & rerũ peritũ vocãt, q rumuſculos oẽs captãs, nouit toto quid fiat in orbe. Quæ fortuna mercatuũ, quid Britannorũ tyrãnus moliat̃, quid noua tũ Romæ qđ ortũ in Galliꝫs, quomõ Daci victitẽt & Scythæ. Quid cõſultent principes. Breuiter qui omni de negotio apud gen⁹ hominũ garrire calleat, eũ aiũt ſapere. Quid aũt incogitãtius, qđ inſcitius, ꝗ̃ quæ ꝓcul fiãt ad te nihil attinent, ea veſtigare, quæ ỽo in tuo pectore gerant̃, & vel ſola ad te ptinẽt, de iꝫs ne cogitare quidẽ? Narras mihi tumultus Britãnicos, narra magis quid in tuo pectore tumultuentur ira, inuidia, libido, ambitio. Quã ꝓpe iam iſtæ ſub iugũ miſſæ ſint. Quæ ſpes victoriæ. Quãta belli pars ꝓfligata. Quã inſtructa ratio. In his ſi vigilans, ſi aurit⁹ pariter & oculat⁹, ſi ſagax, ſi circũſpectus fueris, ſolertẽ te ꝓnũciabo. Atq; illud qđ in nos mũdus ſolet iacere, in ipm retorq̃bo. Neq̃quid ſapit, qui ſibi nihil ſapit. Ad hunc modũ ſi oẽs mortaliũ curas gaudia, ſpes met⁹, ſtudia, ſentẽtias

Solertia vera. Nouitatum famigeratores.

Nequicq; ſapit qui ſibi nil ſapit

Eſaie. 5 excuſſeris, inuenies plena erroris oĩa. Dũ bonũ dicũt malũ, & malũ bonũ, dũ dulce faciũt amarũ, amarũ dulce, lucẽ faciũt tenebras, & tenebras lucẽ. Et hæc quidẽ hoĩm multo maxima turba eſt. Verũ oportet hos ſimul & cõtemnere, ne ſimilis illorũ eſſe velis, & miſereſcere, vt eos tui ſimiles fieri cupias, atq; (vt Auguſtini verbis vtar) tum flere cõuenit irridendos, tum

Ro. 12. irridere flendos. Noli in malis cõformari huic ſæculo, ſed reformare in nouitate ſenſus tui, vt ꝓbes, nõ quæ mirent̃ hoĩes, ſed q̃ ſit volũtas dei, bona, & bñplacẽs, & pfecta. Pericl'o ꝓximus es, planeq; labaſcis, ſi circũſpectare cœperis, quid agant

Flere Irridendos. Irridere flendos

plerıq;, ſi captare, q̄d ſentiāt. Tu vitæ ac lucꝭ fili⁹, ſepeliāt ſine, Ioan 12
mortui mortuos ſuos, cæci cæcoꝝ duces ſil' in foueā abeant. Math. 8
Caue quoq; ab exēplari tuo Chriſto cordis oclos dimoueas. Mat. 5
Nō errabis, v̄itatis ductū ſequēs. Non impinges in tenebris,
poſt lumē ambulās. Hoc p̄lucēte, ſi fucata bona a veris, ſi vera
mala a falſis ſecreueris, horrebis, nō imitaberis cæcitatē multi-
tudinis, ad inaniſſima rerū ludibria, vicib⁹ q̄buſdā affectionū,
iræ, inuidiæ, amoris odij, ſpei, met⁹, gaudij, doloris, quouis Eu
ripo iq̄uieti⁹ æſtuātis. Bragmani, Cynici, Stoici, mordic⁹ ſua
dogmata tueri ſolēt, & reclamāte mūdo explodētib⁹, exibilā-
tibus oīibus, tamē vrgent p̄tinaces, q̄d ſibi ſemel p̄ſuaſerunt.
Aude & tu ſectæ tuæ decreta penitus in animo figere, aude
ſecurus ac totus in authoris tui ſententiā pedibus diſcedere.

Philoſophi ſectas ſuas fortius tuent̄ q̄ Chriſtiani ſuam.

❡ Opiniones Chriſtiano dignæ.

Hæc ſemp̄ apud te cōſtent veri Chriſtianiſmi paradoxa. Vti
ne quis Chriſtian⁹, ſe ſibi natū eſſe putet, neq; ſibi velit viuere.
Sed quicquid habet, aut eſt, id omne nō ſibi tribuat, ſed deo au
thori ferat acceptum, oīa ſua bona oībus exiſtimet eſſe cōia.
Proprietatē Chriſtiana charitas nō nouit. Pios amet ī chriſto,
impios p̄pter Chriſtū, q̄ nos adhuc inimicos ſic dilexit prior
vt ſe totū nobis redimēdis impēderit. Illos cōplectat̄, q̄d boni
ſint, hos nihilomin⁹, vt bonos reddāt. Neminē prorſus homi
nem oderit, nō vtiq; magis, q̄ fidelis medicus odit egrotū, vi
cijs tm̄ ſit inimicus. Quo grauior eſt morb⁹, eo maiorē curā
adhibebit pura charitas. Adulter eſt, ſacrilegus eſt. Turca eſt, 23. q. 4 .c. Duo iſta noīa
execret̄ adulterū nō hominē, ſacrilegū aſpernet̄, nō hominē.
Turcā occidat nō hoīem. Det opam, vt impi⁹ pereat, quē ipſe
ſe fecit, ſed vt ſeruat̄ hō, quē fecit de⁹. Oīib⁹ ex aīo bn̄ velit,
bn̄ p̄cet̄, bn̄faciat. Neq; noceat cōmeritis, & p̄ſit īmerentibus.
Omniū cōmodis p̄inde vt ſuis aggratulet̄. Omniū incōmo-
dis, nō ſecus q̄ ſuis indoleat. Nimirū hoc eſt q̄d iubet ap̄lus, Ro. 12
flere cū flentib⁹, gaudere cū gaudētib⁹. Imo graui⁹ alienū ma
lum ferat q̄ ſuū. De fraterno bono letior ſit q̄ de p̄prio. Non
eſt Chriſtiani ſic cogitare. Quid mihi rei cū iſto? Alb⁹ aterue
ſit neſcio, ignotus eſt, alien⁹ eſt, nihil vnq̄ bene de me meritus

Sup̄ hoc vide omeliā ſup̄ euāgelio hō quidā erat diues q habebat Villicum Luce. 16. Item Auguſtinū li. 1. de ciuitate. cap. nono

Vicia odio habēda nō hoīes.

Cōia Chriſtianoꝝ oīa eſſe debent

eſt. Leſit aliq̃n, nũq̃ ꝓfuit. Nihil horũ, tantũ memineris, quo merito tibi, quæ præſtiterit Chriſtus, qui ſuã in te bñficentiã, non in ſe ſed in proximo voluit retaliari. Tantũ vide, quibus egeat ille, & quid tu poſſis. Tantũ tu hoc cogita, confrater eſt in dño, coheres in Chriſto, eiuſdem corporis mẽbrũ, eodem redemptus ſanguine, fidei cõmunis ſocius, ad eandẽ gratiã & fœlicitatẽ futuræ vitæ vocatꝰ. Quẽadmodũ dixit aplus. Vnũ

Ro. 12. et Gal. 3 corpus, & vnus ſpũs, ſicuti vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ, vnus dñs, & vna fides. Vnũ baptiſma, vnus deus, & pater omniũ, qui ſuꝑ oẽs, & ꝑ oĩa, & in omnibꝰ nobis. Alienꝰ eſſe q põt, qui cũ tibi, tã multiplex intercedit vnitatis copula? Apud gẽtiles momẽti nõnihil adferant, vel ad beneuolentiã, vel ad maleuolentiã illę rhetorũ circũſtantiæ. Cõciuis eſt, affinis eſt, cognatus eſt, aut cõtra. Familiaris, amicus, paternꝰ, benemeritus, gratus, honeſto loco natus, opulentus, aut ſecus. In Chriſto aut nihil ſunt, aut iuxta Paulum/vnũ & idem ſunt hæc omnia. Hoc vnũ tibi obſeruetᷣ ob oculos, & ſatis ſit. Caro mea eſt, confrater eſt in Chriſto. Qdᷓ in membrũ cõfertᷣ, nõne in vniuerſum corpus redundat, atq̃ inde ĩ caput? Omnes ſumus inuicẽ mẽbra, Membra coherẽtia, conſtituũt corpus. Corporis caput Ieſus Chriſtus. Chriſti caput deus. Tibi fit, ſingulis fit, Chriſto fit, deo fit, quicquid vni cuilibet mẽbro fit ſeu bene, ſeu male Hæc oĩa vnũ ſunt Deus, Chriſtus, corpus, & mẽbra. Nõ recte inter Chriſtianos locũ habet illud, Pares cũ paribus, & illud. Diſſimilitudo mater odij. Quorſum eñ diſſenſionum vocabula, vbi tanta eſt vnitas? Nõ ſapit Chriſtianiſmum, quod vulgo aulicus oppidano, ruſticus vrbano, patricius plebeio, magiſtratus priuato, diues pauperi, clarus obſcuro, potens imbecilli, Italus Germano, Gallus Britanno, Britanus Scoto, Grammaticus Theologo, grammatico dialecticus, Iuriſperito medicus, doctus idiotæ, Eloquens infacundo, Celebs marito, Iuuenis ſeni, clericus prophano, ſacerdos monacho, Minor coletæ, Carmelita Iacobitæ, & ne omnia diſcrimina referam, nugatoria in re diſſimilis diſſimili eſt iniquior. Vbi charitas, quæ & hoſtem diligit

Vnũ q̃liter oẽs ſumus in dño

Omnia q̃ momentum habent ad amicitiam pariter ſunt in Chro

Odia hominũ & contrarietas ex nihili rebus.

quãdo cognomẽ cõmutatũ, qñ color veſtis nõnihil diuerſus, qñ cingulus, aut calceus, & ſimilia deliramẽta hoĩm me tibi faciũt inuiſum? Quin potius pueriles iſtas nugas mittimus, & illud quod ad rem ꝑtinet præ oculis habere cõſueſcimus, qđ multis locis inculcat Paulus, oẽs nos in Chriſto capite vnius eſſe corporis membra, eodem animata ſpiritu, ſi tamen in illo viuimus, vt neq; fœlicioribus membris inuideamus, & imbecillioribus libẽter ſubueniamus. Vt intelligamꝰ nos ipſos accepiſſe bñficiũ cũ bñficiũ præſtitimus ꝓximo, nos leſos, quũ nocitũ eſt fratri. Neq; quiſq; ꝓprie ſibi ſtudeat, ſed ꝓ ſua virili quiſq; quod accepit a deo in cõmune cõferat, vt illo refluãt oĩa vnde fluxerũt, puta capite. Hoc videlicet eſt, qđ Paulus ſcribit Corinthijs. Sicut eñ inquiens corpus vnum eſt, & mẽbra habet multa. Om̃ia aũt membra corporis quũ ſint multa vnũ tamẽ corpus ſunt, & ita Chriſtus. Etem̃ in vno ſpũ om̃es nos in vnũ corpus baptizati ſumus, ſiue Iudei, ſiue gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi, & oẽs in vno ſpũ potati ſumus. Nã & corpus nõ eſt vnũ membrũ, ſed multa. Si dixerit pes, qm̃ nõ ſum manus, non ſum de corpore, num ideo non eſt de corpore? Et ſi dixerit auris qm̃ nõ ſum oculus non ſum de corpore, nũ ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si totũ auditus, vbi odoratꝰ? Nunc aũt poſuit deus mẽbra, vnũ quodq; eorũ in corpore, ſicut voluit. Quod ſi eſſent oĩa vnũ membrũ, vbi corpus? Nunc autẽ multa quidem mẽbra, vnũ aũt corpus. Non poteſt autẽ oculus dicere manui, oꝑa tua nõ indigeo, aut iterũ caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe neceſſariora ſunt. Et quæ putamus ignobiliora eſſe membra corporis, his honorem abundantiorẽ circũdamus. Et quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent. Honeſta autẽ veſtra nullius egent. Sed deus temperauit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, vt non ſit ſciſma in corpore, ſed in id ipſum pro inuicem ſollicita ſint mẽbra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, Conſimilia ſcribit Romanis. Sicut enim inquit in vno cor-

Ephe. 4

1. corin. 12

Membrorum varia officia

Membra infirmiora neceſſariora ſunt

Scisma appellamus in ecclesia dissensionem

Ro. 12. pore multa membra habemus, omnia aũt mẽbra non eundẽ actum habẽt, ita multi vnũ corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autẽ alter alterius mẽbra, habentes donatiões ſecundũ gratiã, quæ data eſt nobis differẽtes. Rurſum ad Epheſios. Veritatẽ aũt inquit facientes in charitate creſcamus in illo p oĩa, qui eſt

Ephe. 4 caput Chriſtus, ex quo totũ corpus cõpactum & connexum p omnẽ iuncturã ſubminiſtratiõis, ſecundũ operationẽ in mẽſurã vniuſcuiuſq; mẽbri, augmentũ corporis facit, in edifica-

Gall. 6. tionẽ ſui in charitate. Et alibi iubet inuicẽ alios aliorum onera geſtare, qm̃ ſumus inuicẽ mẽbra. Vide igit̃, num ad hoc corpus ptineãt, quos paſſim audis ad hũc modũ loquentes. Mea res mihi hereditate obuenit, iure non fraude poſſideo Quur ea nõ meo arbitratu vtar, atq; abutar? Quur ijs, qcq; dem ide, quib' nihil debeo? Profundo, perdo, Meũ eſt, qđ perit, aliorũ nihil intereſt. Membrũ tuũ ringit̃ inedia, & tu ructas perdicũ carnes. Frater nudus horret, tibi tantũ veſtiũ tineis & carie viciatur. Tibi mille aureos vnius noctis alea pdidit, dũ interim miſera quæpiam puella, adigẽte egeſtate pudicitiã ſuã pſtituit,

Ioan. 10 & perit anima, p qua Chriſtus impẽdit animã ſuam. Tu dicis, quid mea? Quod meũ eſt pro meo arbitrio tracto. Et poſtea iſto cũ animo tibi videris Chriſtianus, qui ne hõ quidem ſis? Audis in cætu multorũ ledi famã huius atq; illius, tu taces aut forte arrides obtrectanti. Cõfutaſſem inquis, ſi quid ad me ptinuiſſent quæ dicebant̃, At nihil mihi cũ illo q̃ ledebat̃. Ergo nihil tibi cũ corpore, ſi nihil cum mẽbro. Ne cum capite quidẽ aliquid, ſi nihil cũ corpore. Vim vi (inquiũt) ius eſt repellere, nihil moror, quid leges imperatoriæ pmittant, hoc demiror vnde iſte voces in mores Chriſtianorũ puenerũt. Nocui, ſed laceſſitus. Malui dare malum, q̃ in me admittere. Eſto nõ puniunt leges humanæ, quod indulſerunt. At quid facturus eſt Chriſtus imperator tuus, ſi ſuæ legi fraudẽ feceris, quæ extat

Mat. 5. apud Matheũ? Ego aũt dico vobis nõ reſiſtere malo, ſed ſi qs te pcuſſerit in dextrã maxillã tuã, prebe illi & alterã, & ei qui vult tecum in iudicio contẽdere, & tunicã tuã tollere, dimitte ei & palliũ. Et quicũq; te angariauerit mille paſſus, vale cũ illo

Abuſus bonorum.

Ludus.

Obtrectatoribus aurẽ dãtes.

Vim vi repellere an liceat Chriſtianis

Inimici diligẽdi

& alia duo. Diligite inimicos veſtros. Et benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniãtibus vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Reſpondens, non mihi iſta dixit. Dixit aplis, dixit perfectis. Nonne audiſti, vt filij patris veſtri ſitis? Si filius dei non cupis eſſe, nihil ad te pertinet lex. Quãq̃ ne bonus quidem eſt, qui perfectus eſſe nolit. Accipe & illud ſi mercedem nõ deſideras, nihil ad te mandatum. ſequitur enim. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Quaſi dicat nullam Neq; em̃ iſtud facere virtus eſt. ſed non facere ſcelus eſt. Neutri debetur quicq̃, quum par relatum eſt pari. Audi Paulum magnum Chriſtianarum legum/& conſultum/& interpretẽ. Benedicite perſequentibꝰ vos. Benedicite/& nolite maledicere. Nulli malum pro malo reddentes. Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locũ iræ. Scriptũ eſt enim, mihi vindicta, & ego tribuam dicit dominus. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum. Si ſitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput eius, Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.

Luce. 6

Paulus legum conſultus

Ro. 12.

Deutro no. 32.

Quid igitur futurum eſt inquis, ſi procacitatem alienam mea lenitate aluero & veterem ferendo iniuriam, inuitaro nouam? Si potes malum ſine tuo malo vel effugere, vel depellere, nemo te vetat facere, ſin minus caue dixeris, facere ſatius eſt q̃ pati. Si potes, emenda, vel beneficijs obruens, vel manſuetudine vincens. Sin aliter, pręſtat alterum perire, q̃ vtrunq;, pręſtat te patientiẽtiæ lucro diteſcere, q̃ mutua taliõe mali malos ambos fieri.

Iniuriã pati q̃ facere criſtiano conuenit

Ergo Chriſtianum decretum ſit, cum omnibus amore, manſuetudine, bñficio, certare, cõtentiõe, odio, obtrectatione, contumelia, iniuria, vel infimis etiam libenter cedere. Sed indignus eſt, cui benefiat, cui concedatur, at dignum te, vt facias, dignus Chriſtus, ad cuius gratiam fit. Neq; ledere quenq̃ volo (aiunt); neq; ledi me patiar. Imo tu Ieſus ex animo remitte noxam, cauens ne quid ſit, quod quiſq̃ tibi remittat. Tam ob

Chriſtianiſmi decretum.

Iuxta illud dominice orationis Dimitte nobis debita noſtra

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0092-0

ſeruans eſto, in vitanda culpa tua, q̃ facilis ad remittendam ali
Eccle. 3 enã. Quo maior es, hoc te magis magiſqꝫ ſummittas, vt om-
nibꝰ in charitate inſeruias. Si claro genere es, nõ obſcurabunt
ſed decorabunt nobilitatem generis, mores Chriſto digni.
Si doctus es, hoc modeſtius imperitorum inſcitiam feras &
Luc. 12 emendes. Hoc fratri plus debes, quo plus tibi creditum eſt.
Diues es, memineris diſpenſatorem eſſe te non dominum, ac
ſollicitus viue, quomodo rem communem tractes. Tu cre-
debas ſolis monachis interdictam eſſe proprietatem? Indi-
ctam paupertatem? Erraſti, vtrunqꝫ ad omnes Chriſtianos
pertinet. Lex punit, ſi quid alieni ſuſtuleris, non punit, ſi tuum
fratre egente ſubtraxeris. At vtrunqꝫ puniet Chriſtus. Si ma-
giſtratus es, ne te faciat honor ferociorem, ſed onus ſollicitio-
rem. Non gero inquis munus eccleſiaſticum, nõ ſum paſtor
aut epiſcopus. Demus iſtud, at num etiam Chriſtianus non
es? Ipſe videris cuias ſis, ſi eccleſiaſticus non es. Adeo Chri-
ſtus in contemptum venit mundo, vt pulchrum exiſtiment
& regium, nihil cum eo habere commercij, hoc quemqꝫ con
temptiorem eſſe, quo fuerit illi copulatior. An nõ audis quo-
tidie ab iratis laicis, atrocis conuicij loco nobis in os iaci, Cle-
rici, ſacerdotis, & monachi vocabula? idqꝫ prorſus non alio
animo ac voce, q̃ ſi inceſtum aut ſacrilegium exprobarent?
Equidem miror, quur non etiam baptiſmum obijciunt, quur
non etiam cum Saracenis Chriſti cognomen probri vice im-
pingant. Si malum clericum, aut indignum ſacerdotem dice-
rent, aut monachum religioſum, ferendi erant, quippe qui
mores hominum notarent, non virtutis profeſſionem cõtem
nerent. Sed qui ſibi ſtupra virginum, res bello raptas, pecu-
niam, alea vel partam vel perditam, & id genus plurima fa-
cinora gloriæ ducunt, in alium vero nihil habent cõtemtius,
aut probroſius, aut magis pudendum, quod obiectent, q̃ mo
nachi aut ſacerdotis vocabulum, nimirum obſcurum non eſt.
quid de Chriſto ſentient iſti, ſolo nomine Chriſtiani. Non
eſt alius Epiſcoporum, alius magiſtratuum ciuiliũ dominus.
Eiuſdem vices gerunt vtriqꝫ. Eidem vtriqꝫ reddenda erit

Chriſtus ipſis etiã Chriſtianis contemptui eſt

Monachi ac ſacerdotis vocabula quõ a laicis rident

ratio. Si alio ꝗ ad illũ reſpicis, vel ſuſcipiẽs magiſtratũ vel gerens, nihil refert, ſi te mũdus non vocat ſymoniacũ ille certe vt ſymoniacũ puniet. Si publicũ munus ambis, nõ vt proſis in cõmune, ſed vt priuatim rei tuæ cõſulas, vt vlciſcaris, quibꝰ male vis, magiſtratus tuus latrociniũ eſt apud deũ. Inſequeris prædones, nõ vti ſuũ recipiat, qui ſpoliatus eſt, ſed ne non ſit apud te, qđ apud prædones eſt. Quãtulũ queſo inter te & illos intereſt? niſi forte, quod illi quidem mercatorũ, tu prædonũ es prædo. In ſumma niſi hoc animo geris magiſtratũ, vt paratus ſis nõ dicã rei, ſed & capitis iactura quod iuſtũ eſt tueri, nõ approbabit Chriſtus adminiſtrationẽ tuam. Addam & illud ex Platonis ſententia, neminẽ eſſe magiſtratu dignũ, qui libenter gerit magiſtratũ. Si princeps, caue ne te incãtent maleficæ ille aſſentatorũ voces. Dñs es, ſupra legem es, liber es, Omnia tibi iuſta, omnia honeſta. Tibi licet, qcquid libet. Nihil ad te/ quæ vulgo dicunt a ſacerdotibꝰ. Imo tu id quod res eſt/ exiſtima, vnũ oĩm eſſe dñm Chriſtum Ieſum, cuius te ꝗ ſimillimũ eſſe oportet, quippe cuius vices geris. Huius diſciplina nulli præſtanda exactius ꝗ tibi a quo ſeuerius rationẽ eſt exacturus, ꝗ alijs. Non ꝓtinus ius eſſe putato, quod vis, ſed id tantũ velis, quod ius eſt. Quod vlli mortaliũ turpe futurũ erat, id ne tibi quidẽ putaris honeſtũ. Imo ne illa quidẽ tibi ꝑmitte, q̃ vulgo ſolent condonari. Quod in alijs delictũ, in te flagitiũ fore puta Honorẽ, admirationẽ, dignitatẽ, gratiã, authoritatẽ, non opes tibi cõcilient plebeis maiores, ſed mores emereant, popularibus meliores. Nõ ea diſcat in te mirari vulgus, quibus illa ipſa facinora inuitant, in quæ tu quotidie animaduertis. Tolle admirationẽ diuitiarꝫ, vbi fures, peculatores, ſacrilegi, ꝓdones? Tolle admirationem voluptatum, vbi raptores atqꝫ adulteri? Quotiẽs ſplendidior apud tuos videri vis, ne ſtultorũ oculis opes tuas explices, quũ fœlicior, ne luxũ & voluptates oſtentes. In te primũ diſcant iſta cõtemnere, diſcãt ſuſpicere ꝟtutẽ, in precio habere fragilitatẽ, applaudere temperantiæ, honorẽ habere modeſtiæ. Ne quid eorum tuis in moribus appareat, quæ tui faſces in populi moribꝰ puniũt. Optime reciderìs ma-

Simonia ĩ vtroqꝫ foro cõmittitur.

Magĩratus qualiter ſe tenere debeant.

Magiſtratu indignꝰ qui libẽter gerit magiſtratum.

Principes ac regentes qualiter ſe debẽt regere

Animaduertãt hoc principes.

leſicia, ſi materiam maleficiorum, diuitias & voluptates / in te non viderint magni fieri. Ne quem vel media de plebe præ te contempſeris. Cōmune ex æquo preciū eſt, quo vtriꝙ eſtis redempti. A contemptu te nō ſtrepitus ambitionis, nō ferocitas, non arma atꝙ ſatellites vendicent, ſed vitæ integritas, ſeueritas, ac mores ab omnibus populi vicijs īcorrupti. Nihil prohibet, in obeundo principatu ſummum tenere locum, & in charitate nullum diſcernere locum. Hoc principatum eſſe puta, non opibus præcedere, ſed ꝙ plurimū omnibus ꝓdeſſe. Non ea quæ publica ſunt in tuum cōmodum verte, ſed quæ tua ſunt, teꝙ ipſum totum, ad publicam vtilitatem effunde. Multa tibi debet populus, at tu illi debes omīa. Ambitioſa nomina, inuicti, ſacroſancti, maieſtatis, etſi coguntur ferre aures, animus certe non agnoſcat, ſed hæc omnia in Chriſtū cui ſoli competunt referas. Leſæ maieſtatis crimen, quod alij tragica voce efferunt, apud te leuiſſimum ſit. Maieſtatem principis is vere ledit, qui principis nomine, cōtra ius, crudeliter, violēter, flagitioſe quid facit. Nullius iniuria te minus moueat, ꝙ quæ priuatim ad te pertinet. Publicam pſonam eſſe te memineris, nec oportere, niſi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa tecū nō quātus ſis, ſed quantū onus humeris ſuſtineas. Et quo maiore in periculo verſaris, hoc minus indulge tibi, nō a maioribus tuis, aut aſſentatoribus formā adminiſtrandi imperij, ſed a Chriſto petens. Quid enim abſurdius, ꝙ principē Chriſtianū Hannibalem, Alexandrū magnū, Cæſarem, aut Pompeium ſibi proponere? In quibus ipſis, quum quaſdam virtutes nequeat aſſequi, ea potiſſimū imitabit̄, quæ ſola erant fugienda. Non protinus in exemplum trahatur, ſi quid approbantibus hiſtoricis fecit Cæſar, ſed ſi quod fecit / non abhorret a doctrina dn̄i noſtri, aut ſi eſt huiuſmodi, vt quanꝙ imitandū non eſt, ad virtutis tamen ſtudium poſſit accendere. Ne totū quidem imperium tanti ſit, vt prudēs velis a recto deflectere. Exue potius illud, ꝙ exuas Chriſtum. Ne dubita, habet ille quod tibi referat pro contempto imperio, longe melius imperio. Nihil tam decorum, tam magnificum, tam glorioſum

Principat⁹ qualiter gerendus eſt.

Tragica vox

Geſta antiquorum regum ac ducū quatenus imitanda

Galla. 3

Regū vna glo-

ria ſi regis regũ ſequũt͂ veſtigia

regibus, q̃ ad ſummi regis Ieſu ſimilitudinẽ q̃ proxime accedere, qui vt erat maximus, ita & optimus erat. Sed quod maximus eſſet, id in terris diſſimulauit, quod optim⁹ id nos ſentire maluit, quia hoc nos maluit imitari. Negauit regnum ſuum de hoc mundo eſſe, quum eſſet cœli terræq; dominus. Sed principes gentium dominantur eorum, Chriſtianus non exercet poteſtatem in ſuos, ſed charitatem, & qui maximus eſt, omnium miniſtrum ſe cogitet eſſe / non dominum. Quo magis admiror poteſtatis & domini ambitioſa vocabula, ad ipſos vſq; pontifices ſummos & epiſcopos inuecta fuiſſe. Nec pudere theologos, nõ minus indocte q̃ ambitioſe, magiſtros noſtros vulgo appellitari, quum vtrũq; Chriſtus interdixerit ſuis, ne vel dominos vel magiſtros vocari ſe ſinerent, vnũ enim eſſe tum magiſtrum, tum dominũ, qui & caput omniũ noſtrum Chriſtus Ieſus. Apoſtolus, paſtor, epiſcopus, officij ſunt vocabula, nõ dominatus. Papa, Abbas, charitatis cognomina ſunt, nõ poteſtatis. Sed quid ego mare illud vulgarium errorum ingredior? Ad quodcũq; hominũ genus ſe conuerterit, multa vbiq; videbit homo vere ſpiritalis quæ rideat / plura quæ fleat. Plurimas opiniones deprehendet deprauatiſſimas, & a Chriſti doctrina longe lateq; diſſidentes. Quarum bona pars inde proficiſcitur, quod etiam in Chriſtianiſmo mũdum quendam induximus. & quod apud veteres theologos de mũdo legitur, hoc parum eruditi, ad eos referunt, qui monachi non ſunt. Mundus in euangelio, apud apoſtolos, apud Auguſtinum, Ambroſium, Hieronymum dicunt͂ increduli, a fide alieni, crucis Chriſti inimici, blaſphemi in deum. Qui huiuſmodi ſunt, ſolliciti ſunt de craſtino, quippe qui diffidunt de Chriſto, pro opibus, pro imperio, pro voluptatibus digladiantur, vtpote qui ſenſibiliũ rerum præſtigijs occæcati, falſa bona pro veris amplectuntur. Hic enim mundus Chriſtum verum lumen non cognouit. Hic totus in malo poſitus, ſe amat, ſibi viuit, ſibi ſtudet, nõ enim induit Chriſtum, qui vera charitas eſt. Ab hoc ſemouit Chriſtus, non ſolum apoſtolos, ſed omnes quos ſe dignos iudicauit. Quo tãdem igit͂ modo,

Ioan. 18
Mat 20
Marc 9.

Titulorꝫ magnorum vanitas quos tñ Theologi maxime amant

Mathei, 23

Mundus quid dicat͂ apud veteres Theologos (Digladiari)

Ioan. 14 & 17
I. cori. 3

præstigium

Ioan. I.
I. Ioã. 5
I. Ioã. 4

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0096-3

hunc ſemper in literis damnatū mundum, cum Chriſtianiſmo miſcemus? Et mūdi inani vocabulo noſtris vicijs blādimur? Augent hanc peſtem, plerię doctores, qui adulterantes ver-
2.co.4. bum dei, vt ait Paulus, & ad temporum mores ſcripturam diuinam trahentes, quū magis conueniat mores ad ſcripturarū regulam emendari. Nullum autem exitialius aſſentandi genus, q̄ quum verbis euangelicis, aut propheticis, animi mor- *Theologorū modernorum adultera doctrina.*
Ro. 13 bis blandimur, non medemur. Audit princeps. Omnis poteſtas a deo, protinus ſurgunt criſtæ. Quur magis tumidum te reddit ſcriptura q̄ ſollicitum? Cogitas ꝙ deus tradidit tibi
Luc. 16 gerendum imperiū, & non cogitas ꝙ idem geſti imperij exi-
Mat. 10 get rationē? Audit auarus, interdictum Chriſtianis, ne binas
Mar. 6. habeant tunicas. Interprætetur theologus, alterā tunicam eſſe
Luce. 3. quicquid neceſſitati naturæ ſuperſit, & quod ad morbum cupiditatis pertineat. Bene habet, inquit, Craſſus ille, mihi adhuc plurima deſunt. Audit animalis & a charitate frigidꝰ, hūc eſſe charitatis ordinem, vt tuam pecuniam alienæ, tuam vitam alienæ, tuam famam alienæ anteponas. Non dabo inquit igitur, ne forte mihi ipſi deſit. Non tuebor illius famam, ne quid maculæ, meæ aſpergatur famæ. Fratrem in periculo deſeram, ne veniam & ipſe in periculum. Breuiter mihi viuam totus, ne quid vllius nomine ad me perueniat incōmodi. Didicimꝰ & a ſanctis viris, ſi quid non imitandum fecerunt, id ſolum in vitæ exemplum trahere. Adulteri, & ſanguinarij Dauid exemplo *Craſſus auariciæ notatꝰ apđ hiſtoricos & poetas*
Geñ. 13 ſibi blandiuntur. Qui ſacculis inhiant, diuitē Abraham nobis *Excuſationes in peccatis*
3.Re.11 obijciunt. Principes, quibus pro ludo eſt paſſim viciare virgi
Geñ. 9 nes. Solomonis reginas & concubinas nobis annumerant.
Geneſis 19 Quorum deus venter eſt, Noe ebrietatē prætexunt. Inceſti, Loth cōcubitū p̄tēdūt ſuæ turpitudini. Quur in iſtos a chriſto declinamus oculos? Audeo dicere ne in ꝓphetis quidem aut aplīs imitandū Chriſtianis, ſi quid a chriſti doctrina diuaricet. Quod ſi ſanctos pctōres libet imitari, non reclamo, modo totos imitentur. Secutus es Dauid adulterantē, magis ſequere *2. Reg. 11. & 12.*
Luce. 7 pœnitentē. Expreſſiſti Magdalenā peccatricem, exprime & amantem multū, exprime lachrymantem, exprime ad pedes

Ieſu ſeſe abijcientem. Perſequutus es eccleſiam dei cū Paulo, I cori 5
peieraſti cum Petro, fac & ceruicem porrigas pro pietate cū Ioan. 18
Paulo, crucem ne reformides cum Petro. Ideo patitur deus
& magnos viros in quædā vicia labi, ne nos lapſi deſperem⁹,
ſed ita, ſi queadmodum ſocij fuimus errantium, ita ſimus &
emendantium errata. Nunc illud ipſum quod imitandum nō
erat, exaggeramus, & quædam recte ab illis facta deprauamus,
Aranearū comparatio aranearum inſtar, tantum ſi quid ineſt veneni, exugētes,
aut ſalutarem etiam ſuccum nobis vertentes in venenū. Quid
Crœsus tibi cum diuite Abraham, cui numiſma numē eſt? Quod ille Gen̄. 13
prouentu fœturæ, deo rem illius fortunante/ ditatus eſt, idq̨
in lege carnali, ideo ne tibi Chriſtiano licet per fas nefaſq̨ vndecūq̨
Crœſi opes congerere, quas vel male profundas, vel
peius domi defodias? Ille diuitijs ſponte affluentibus, q̄ nō ad
Excuſatio antiquorū patrum iecerit animum, vel hoc argumento ſit, quod ſtatim ad iubentis
dei vocem, filium vnicum mactandum produxit. Quā gen̄ 22
lucellus credis contempſiſſe boum armenta, qui cōtempſit & filium?
Tu vero nihil aliud ſomnians q̄ quæſtum, nihil admirans niſi
pecuniam, paratus ſimul atq̨ inciderit exigui lucelli ſpes, vel
fratrem fallere, vel Chriſtum negligere, ſimile quiddam tibi
putas eſſe cum Abraham? Simplices puellæ filiæ Loth, quū
conſpicerent omnem quaquauerſum regionem incendio cōflagrare,
hoc vniuerſum mundum arbitrantes, quod oculis Gen̄ 19
patebat, neq̨ vllum iam vſq̨ mortalium ex tam vaſto incendio
ſuperſtitem eſſe præter ſeſe, non turpi, ſed pio conſilio, patris
prodigiosus concubitum ſuffuratæ ſunt, ne videlicet nullæ generis humani
reliquiæ ſupereſſent, pręſertim quum adhuc vigeret diuinum
præceptū, creſcite, & multiplicamini. Et audebis tuas Gene. 1 & 8.
prodigioſas libidines cum harum puellarum facto conferre?
Imo & coniugium tuum harum inceſtui, non dubitem poſthabere,
ſi quidem in matrimonio nō proli ſeruis / ſed tuæ
libidini. Dauid tot egregijs pietatis exemplis editis, ſemel inci 2. re. 11.
Excuſatio quorundā lapſorū. dit in adulteriū, obiecta opportunitate, nō captata. An ob hoc
protinus tibi licebit impune, totā ætatē p alienos thalamos vo
lutari? Petrus ſemel metu mortis, abnegauit Chriſtū, pro quo Ioan. 18

poſtea fuerat moriturus, num ideo tibi quauis de cauſa peie-
1. Ti. 1. rare fas erit? Paulus nō affectu peccauit, ſed errore lapſus eſt
admonitus ſtatim reſipuit. Tu prudēs, ſciēs, vidēs, in malis cō
Mat. 6. ſeneſcis, & Pauli exemplo tibi ipſi caput demulces? Matheus
verbo tantū iuſſus, nihil cōtatus ſemel totū exuit thelonariū, Te
pecunijs addictū nō tot ſctōꝝ exēpla, nō toties audita euan-
gelia, nō tot cōtiones auellūt. Dicūt mihi epī diu⁹ Auguſtin⁹
duas amicas habuiſſe legit. Verū ille ethnicus, nos in Chriſti-
aniſmo educati, ille adoleſcēs, nos cani. Egregia collatio, quū
ille iuuenis, ethnicus, ne matrimonij pedicis irretiret, vnā mu-
lierculā vxoris loco habuit, & nō vxori/fidē tn̄ cōiugij præ-
ſtitit, ideo nobis Chriſtianis, ſenibus, ſacerdotibus, epiſcopis,
minus fœdum erit, p oīa libidinū volutabra cōſpurcari? Actū
eſt de moribus, poſteaꝗ vicia virtutū noībus donauimus, &
ad tuendū mala noſtra argutiores, ꝗ ad emendandū diligen-
tiores eſſe cœpim⁹. Maxime ſi prauas opiniones nr̄as falſo pa
trocinio diuinarū literaꝝ alere ac fulcire condidicerimus. Tu
igit frater ſuauiſſime in totū cōtempto vulgo, cū ſuis & opi-
nionibus, & factis, ſyncere ac totus Chriſtianā ſectam arripe,
quicquid in hac vita, vel horrendū, vel appetendū obijcit ſen-
ſibus, id omne pietatis amore ex æquo negligēs. Vn⁹ chriſtus
tibi ſatis ſit, vnicus author, & recte ſentiendi, & beate viuendi.
1. cori. 1. Et hāc quidē merā ſtulticiā amentiāꝗ mūdus exiſtimat, ſed p
hāc placuit deo ſaluos facere credētes. Fœliciter deſipit, qui ſa-
Phili. 4. pit in Chriſto. Miſere deſipit qui Chriſtū nō ſapit. Veꝝ heus
tu, queādmodū te volo fortiter a vulgo diſſentire, ita nolo Cy
nicū quiddā referentē, paſſim aliorū ſententijs aut factis obla- Correctio de-
trare, ſupcilioſe dānare, odioſe obſtrepere oibus, rabioſe decla bet eſſe lenis.
mitare in vitā cuiuſlibet, ne duo ſimul mala tibi cōciſcas, alteꝝ
vt in omniū odiū abeas, alterū vt inuiſus ne queas quidē vlli
1. cori. 9 pdeſſe. Eſto & tu omnibus omnia, vt oēs Chriſto lucri facias Correctio ni-
Quoad licet, nō offenſa pietate, foris oibus temet accōmoda, mis exaſperans
vt intus quidē immotū ſedeat ppoſitū, foris aūt comitas, affa- duo mala opat
bilitas, facilitas, cōmoditas alliciat & fratrē, quē blande cōuenit
inuitari ad Chriſtū non aſperitate deterrere. Deniꝗ qd ſentis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0099-3

non tam ſæuis intonandum verbis, ꝙ̄ moribus exprimendū.
Neq̄ rurſus ſic indulgendū infirmitati vulgi, vt ꝟitatē in loco
fortiter tueri non audeas. Humanitate emendandi ſunt ho-
mines, non decipiendi.

¶ Canon Septimus.

Porro ſi ꝑ infantiā & imbecillitatē animi nr̄i/nōdū ad ipſa ſpi-
ritalia licebit aſpirare, nihilo tamē ſegnius danda erit opera, vt
ſaltē in ꝓximis cōſiſtam⁹. Alioqui vera cōpendiariaq̄ ad fœli
citatē via eſt, ſi ſemel totā mentē ita ad cœleſtiū rerū admiratio
nem cōuerterim⁹, vt veluti corpus vmbrā, ita amor Chriſti,
amor æternoꝝ & honeſtorū natura ſecū adducat faſtidiū ca-
ducorū, & odiū turpiū. Vtrūq̄ em̄ neceſſario cōſequit̄ alterū
& alterū cū altero, vel creſcit, vel decreſcit. Quātū pfeceris in
amore Chriſti, tantū oderis mundū. Quo magis miraberis in

Optima ab initio prēponēda

uiſibilia, hoc mag*is* vileſcēt res fluxæ, ac momētaneę. Oportet
igit̄/qđ in lr̄is ſuadet Fabius, idē & in virtutis facere diſciplina
vt ſtatim ad optima nitamur. Quod tn̄ ſi noſtro vicio non cō-
tingat, ꝓximū eſt, vt vel humana quadā prudentia / a magnis
vicijs abſtineam⁹, noſq̄ ipos (quoad fieri pōt) ītegros diuinæ
beneficētiæ ſeruem⁹. Nam vt ſaluti ꝓpius eſt corpus/exhaſtū
quidē illud & inane, verū noxijs humorib⁹ liberū, ita mens ca
pacior eſt diuini mūeris, nōdū grauib⁹ culpis inquinata, tam-
etſi vera virtute adhuc vacat. Si inbecilliores ſum⁹, ꝙ̄ vt aplos,
vt martyres, vt virgines imitemur, ſaltē ne cōmittam⁹, vt eth-
nici nos in hoc ſtudio videant̄ pcurrere. Quorū plęriq̄/ quū
neq̄ deū noſſent/quē vererent̄, neq̄ inferos crederent, quos

Gentiliū virtus ac ꝓbitas.

formidarēt, tn̄ ipſam ꝑ ſe turpitudinē modis oībus fugiendā
eſſe homini cenſuerunt, adeo vt nōnulli maluerint/famæ, rei,
vitæ deniq̄ iacturā facere, ꝙ̄ ab honeſto diſcedere. Si per tale
quiddā eſt peccatū, vt nullus cōmodis aut incōmodis ꝓpoſi-
tis ſit admittendū, ꝓfecto Chriſtianū hoīem, ſi non dei, vl' iuſti
cia deterret, vel dehortat̄ bn̄ficētia, ſi non vel ſpes īmortalitatis
vel æternæ pœnæ metus reuocat, ſi ne ipſa quidē natiua pec-
cati turpitudo retrahit, quæ potuit & gentiliū animos retra-

Pctā q̄obrem maxīe vitanda.

here, ſaltē mille incōmoda deterreāt, quæ etiam in hac vita pec

cantem conſequunt, infamia, diſpendiũ rei, egeſtas, cõtempt⁹ & odiũ bonorũ, anxietas animi/inquietudo, & ille/multo miſerrimus/conſciæ mentis cruciatus, quẽ etiã ſi nõnulli in præſentiarũ nõ ſentiũt, ſiue ætatis ebetudine obſcurati, ſiue peccati voluptate debriati, tamen ſentient poſterius, & omnino tanto ſentient infœlicius, quanto ſærius. Quare iuuenes potiſſimũ ſunt admonẽdi, vt hanc eſſe peccati naturã, malint tot authorib⁹ credere, ꝙ infœlici experientia in ſemetipſis diſcere, neq́ prius vitam vicijs contaminent, ꝙ plane quid ſit vita cognouerint. Si tibi vilis eſt Chriſtus, cui tu tanti conſtas, ſaltem tua ipſius cauſa temperato a turpibus. Et quãq́ vehemẽter periculoſum eſt, hoc in ſtatu, velut in triuio (qd' aiũt) diutius cõmorari, tamẽ ijs qui nondũ queunt ad heroicã aſſurgere virtutem, non paulo preſtabilius eſt in politica virtute conſiſtere, ꝙ in omne turpitudinis genus ire præcipites. Nõ hic eſt fœlicitatis meta, ſed hinc ꝓpior ad fœlicitatẽ gradus. Interim tamẽ ſemp orandus deus, vt nos ad meliora dignet arripere.

¶ Canon Octauus.

Si crebrius ac grauius ingruet in te tentationũ ꝓcella, ne protinus tibi incipias diſplicere, quaſi ob id deo tuo vel curæ/vel cordi nõ ſis, aut parũ pius aut etiã minus pfectus. Imo potius gratias age, quod vt futurũ heredẽ erudit, vt chariſſimũ filiũ flagellat, vt amicũ explorat. Maximũ eſt argumentũ hominẽ a diuina miſericordia reiectũ eſſe, quũ nullis tentationibus inceſſit. In mentẽ tibi veniat Paulus aplus qui ad tertij cœli myſteria ꝓmeruit admitti, tamẽ ab angelo Satanæ colaphizatus. Succurrat amicus dei Iob, ſuccurrat Hieronym⁹, Bñdictus, Frãciſcus, cũq́ his innumerabiles alij patres, maximis de vicijs ſollicitati. Si cũ tantis viris, ſi cum tam multis tibi cõmune eſt quod pateris, qd eſt, quur animũ deijcias? Magis enitere vt cũ illis vincas. Non deſtituet te deus, & faciet etiã cũ tentatione prouentum, vt poſſis ſuſtinere.

Tẽtatio freq̃ns qualiter ſuſtinẽda ſit.

Heb 12. 2 co. 12 1. co. 10.

¶ Canon Nonus.

Quod callidi ſolent imperatores facere, vt in tranquillis etiam rebus/tamen excubias agant, itidem tu quoq́ ſemper

Proſper) etiam reb⁹. cauendũ.

animũ vigilantẽ, ac circũſpectum ad futurũ hoſtis aſſultũ habeas. Nũcꝙ ẽm ille nõ circuit, quærens quẽ deforet. Quo paratior eſſe queas, vt irruẽtẽ ſtatim fortiter retũdas/exſibileſcꝙ, ſtatim peſtiferi ſerpẽtis caput cõteras. Nũcꝙ ẽm ille vincit, vel facilius/vel pfectius, Proinde cõſultiſſimũ eſt, paruulos Babylonis, illico vt nati ſunt, ad petram quæ Chriſtus eſt/ allidere, priuſcꝙ grandeſcant. 1. Pet. 5. Ps. 136.

¶ Canon Decimus.

Tentator qualiter repellatur.

Repellit aũt maxime tentator his modis, ſi vel vehementer auerſeris animo, ſtatimcꝙ in ſuggerentẽ velut expuas, aut ardenter ores, aut ad ſanctam aliquã occupationẽ toto pectore te conferas, aut ſi verbis e ſacris literis petitis tentatori reſpondeas, quẽadmodũ ſupra admonuimus. Qua quidẽ in re non mediocriter pfuerit aduerſus omne tentationis genus certas quaſdam ſententias habere paratas, eas maxime, quibus aliqñ ſenſeris animũ tuum vehementer cõmoueri.

¶ Canon Vndecimus.

Victoria parta maius periculũ Imminet.

Pios homines duplex potiſſimũ habet periculũ, alterum ne in tentatiõe ſuccũbant, alterꝫ ne poſt victoriam in cõſolatiõe & gaudio ſpiritali inſoleſcãt. Vt igit tutus ſis/nõ ſolum a timore nocturno, verꝫ etiã dæmonio meridiano, facito, vt quũ hoſtis te ad turpia ſollicitat, nõ tuã ipſius reſpicias imbecillitatem, ſed tantũ memineris te in Chriſto oĩa poſſe, qui non aplĩs modo, ſed & tibi, ſed omnibus ſuis mẽbris etiã infimis dixit, cõfidite, quia ego vici mundũ. Rurſum quũ vel poſt ſeparatũ inſtigatorẽ, vel in pio quopiã ope/ſenſeris mentẽ tuam/intus arcana quadã voluptate pfundi, tum etiã atcꝫ etiã caueãs, ne qd inde tuis meritis arroges, ſed totum gratuitæ beneficẽtiæ dei feras acceptum. Tecꝫ ipſum protinus verbis Pauli reprimas. Quid habes, qđ nõ accepiſti? Et ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Itacꝫ aduerſus duplex hoc malũ/duplex erit remediũ, ſi & in cõflictu, tuæ virtuti diffiſus, ad Chriſtũ caput tuũ cõfugias, atcꝫ in eius huius beniuolentia ſpem oẽm vincendi ponas, & in cõſolatione ſpiritali, ſtatim gratias agas illi de ſuo beneficio, tuam indignitatẽ humiliter agnoſcens. Ps. 90 Ioan 16. 1. corin. 4

¶ Canon Duodecimus.

Quum pugnas cũ hoſte, nõ ſatis ſit tibi, ſi ictum illius declines aut etiam repellas, niſi fortiter arreptũ telum in ipſum authorẽ retorſeris, ſuomet illum gladio iugulans. Id ita fiet, ſi ad malũ ſollicitatus, nõ ſolum nõ pecces, ſed hinc tibi arripias occaſionem virtutis. Et, queãdmodũ elegãter fingũt poetæ, Herculẽ obiectis ab irata Iunone periculis, animo creuiſſe atq; induruiſſe, itidẽ tu quoq; da operã, vt hoſtis inſtigatiõnib⁹ nõ ſolũ peior nõ fias, ſed etiã euadas melior. Sollicitaris ad libidinem, imbecillitatẽ tuam agnoſce, ac pluſculũ etiam tibi de licitis voluptatibus interdicito, ad caſtas & pias occupatiões apponito nõnihil auctarij. Inſtigaris ad cupiditatẽ, ad tenacitatem, auge elemoſynas. Incitaris ad inanem gloriam, tãto magis demitte te in omnibus. Ita fiet vt vna quæq; tentatio, ſit tibi renouatio quædam ſancti ꝓpõſiti tui, & pietatis incrementũ. Neq; enim prorſus alia ratio tã efficax ꝯficiendi ꝓfligandiq; hoſtẽ noſtrũ. Verebitur enim te denuo ꝓuocare, ne qui impietatis author eſſe gaudet, pietatis miniſtret occaſionem. Auctariũ quotidie adijciendũ pijs operibus

¶ Canon Decimuſtertius.

Semp autẽ hoc animo atq; hac ſpe dimices, quaſi ea pugna ſit tibi poſtrema futura, ſi victor diſceſſeris. Fieri enim põt, vt & iſtud præmij tuæ virtuti largiatur benignitas diuina, vt hoſtis ſemel turpiter victus, nũq; poſtea te repetat. Id qd' legim⁹ pijs aliquot viris contigiſſe. Nec abſurde credit Origenes, vincentibus Chriſtianis, minui copias hoſtium, dũ ſemel fortiter repulſus, nunq; ad hominẽ ſollicitandũ reuerti pmittit. Ergo in cõflictu aude ꝑpetuã ſperare pacẽ. At rurſum vbi viceris, ſic te geras, quaſi mox in præliũ reditur⁹. Semp eñ alia poſt aliã expectanda tentatio, neq; vnq; diſcedendũ ab armis, nũq; relinquenda ſtatio, nũq; remittendæ excubiæ, donec in hoc corporis præſidio militamus. Semper illud ꝓpheticũ in pectore cuiq; habendũ, Sup cuſtodiã meam ſtabo. Diabol⁹ ſemel fortit' repulſus nũq; reuerti ꝑmittit'

Abacuk, z

¶ Canon Decimuſquartus.

Magnopere cauendum, ne quod vitium/ veluti leue cõtemnamus, Nullus eñ hoſtis vicit ſæpius, q̃ qui fuit contemptui. Leuiſſima etiã vicia nõ eſſe cõtemnenda.

Qua in re nō paucos mortaliū miſere falli cōperio. Fallūt eñ ſeipſos, dum ſibi in vno aut altero vicio cōniuētes, qđ ꝓ ſuis quiſq; morib⁹ veniale putat, reliqua grauiter execrant̄. Bona pars eoꝝ / quos vulg⁹ integros et incorruptos appellat, furtū, rapinā, homicidiū, adulteriū, iceſtū oppido deteſtant̄. At ſimplicē fornicationē, & moderatū voluptatis vſum / vt leue cōmiſſum neutiq; refugiūt. Alius ad reliqua ſat incorruptus, biboſior eſt, in luxu intemperātior. Alius linguæ licētioris. Ali⁹ inanior & iactantior. Quo tandē vicio carebimus, ſi ad hunc modū ſuo quiſq; blādietur? Argumentū eſt iſtos ne reliquas quidē virtutes vere poſſidere, quibus vllum viciū placet ſed potius ſimulachra quædā virtutū, quæ vel natura, vel educatio, vel cōſuetudo deniq; / & gentilium animis addidit. At qui Chriſtiāo odio vnū quodlibet viciū execrat̄, oīa deteſtet̄ neceſſe eſt. Cuius animū ſemel vera charitas occupauit, pari deteſtatione vniuerſam malorū cohortē ꝓſequit̄, ac ne in venialibus quidē ſibi blandit̄, ne a minimis ſenſim ad maxima dilabatur, & dum in leuibus oſcitat, excidat a ſummis. Et ſi nō dū forte q̄as vniuerſam vicioꝝ ſtirpē euellere, tñ q̄tidie de malis nr̄is aliq̄d decerpendū, bonis moribus ſp̄ aliq̄d adijciēdū. Ad eū modū decreſcet aut creſcet, ingens ille cumulus Heſiodus.

Vicijs ſuis q̄ſq; libēter ignoſcit

Heſiodi cumulus.

¶ Canon Decimuſquintus.

Si te territabit labor quē oportet in cōflictu tētationū ſubire, hoc erit remediū. Noli moleſtiā pugnæ cōferre cū voluptate pc̄ti. Sed preſentē amaritudinē pugnæ cōpone cū futura amaritudine pc̄ti, quæ victū cōſequit̄, tū p̄ſentē dulcedinē culpæ, quæ te illectat, cū futura dulcedine victoriæ, et trāquillitate mētis, q̄ cōſequit̄ ſtrenue pugnantē, & mox videbis, q̄ꝫ iniqua ſit collatio. Verū in hoc fallunt̄ parū cauti, qđ amaritudinē / pugnæ cōparāt cū delectamēto pc̄ti, neq; reſpiciūt, q̄d hoc atq; illud cōſequat̄. Cōſequit̄ autē victū, multo tum grauior, tum diuturnior moleſtia, q̄ꝫ uincēti fuerit ī cōgreſſu futura, victorem item lōge maior ac durabilior voluptas, q̄ꝫ victo fuerit, q̄ traxit in culpā. Id qđ facile iudicabit, qui fecerit vtriuſq; rei periculū. Verū neminē Chriſtianū oportet vſq; adeo ignauum

Laboris difficultas qualiter lenienda

eſſe, vt quũ quotidie ſuccũbat tentationi, nõ ſaltem aliquando vel curet experiri, qd ſit vincere tentationẽ. Quod quo fecerit frequẽtius, hoc fiet victoria dulcior.

¶ Canon Decimusſextus.

Quod ſi qñ te cõtigerit lethale vulnus accipere, caue ne ꝓtinus abiecto clypeo / relictis armis hoſti te dedas. Id qđ aĩaduerti non paucis accidere, quibus animus natura eſt imbecillior & muliebrior, vt ſemel ꝓſtrati, deſinẽt reluctari, ſeſeqꝫ totos permittãt affectib9, neqꝫ cogitẽt de recuperãda libertate. Nimiſqꝫ ꝑiculoſa eſt iſta puſillanimitas, quæ cũ interdum ingeniis non peſſimis adiũcta ſit, tamẽ ad id qđ eſt oĩm peſſimũ ſolet adducere, deſperationẽ. Aduerſus hãc igiẽ hac regula cõmuniẽda mens eſt, vt lapſi in pctm̃, nõ ſolũ deſperem9, ſed gnauos milites imitemur, quos nõ raro pudor ignominiæ, & accepti vulneris dolor nõ modo non cõiicit in fugã, verũ ad fortius / qꝫ antea / pugnandũ / acuit redintegratqꝫ. Itidẽ nos quoqꝫ / ſimul atqꝫ in capitalẽ noxiam fuerim9 inducti, ilico ꝓperem9 redire ad cor, & lapſus ignominiã noua virtutis alacritate reſarcire. Facilius vni vulneri medeberis, qꝫ multis, facilius recẽti, qꝫ inueterato iam putriqꝫ. Anima temetipſum verſiculo illo notiſſimo, quem vſurpaſſe Demoſthenes legitur. Vir fugiens & denuo pugnabit. Cogita Dauid ꝓphetã, regem Salomonẽ, Petrum eccleſie principem, Paulum apoſtolũ, tãta lumina ſanctimoniæ, in quæ ſcelera tamen inciderint. Quos fortaſſe vel ob hoc cadere ꝑmiſit deus, ne tu lapſus deſperares. Erige te igiẽ in pedes, ſed ſtatim magnoqꝫ aĩo, atqꝫ in pugnã redito, tũ ardẽtior, tũ cautior Fit interi, vt et capitalia cõmiſſa piis hoĩb9 / cedãt in cumulũ pietatis, dũ ardẽti9 amãt, ꝗ turpius errarũt.

Lapſis qꝫ citiſſime ad chriſtũ reuertendum

¶ Canon Decimusſeptimus.

Sed aduerſus alios atqꝫ alios tentatoris incurſus / alia atqꝫ alia remedia ſunt accõmodatiora. At vnicũ / multoqꝫ oĩm efficaciſſimũ remediũ, aduerſus omne vel aduerſitatis, vel tẽtationis genus eſt crux Chriſti, quæ eadẽ eſt & errantib9 exemplũ, & laborãtib9 refrigeriũ, & pugnãtib9 armatura. Hæc eſt vna cõtra oĩa tela nequiſſimi obiiciẽda. Proinde conuenit in hac di-

Crucis Chriſti efficacia & verũ myſterium

ligenter exerceri, non quidē vulgi more, quo quidā paſſionis hiſtoriā quotidie relegunt, aut crucis imaginem adorant, aut millenis ſignis ei⁹/totū vndiqꜫ corp⁹ cōmuniūt/ aut fragmētū aliquod ſacrati ligni domi ſeruant, aut ita certis horis ſupplicū Chriſti recolunt, vt ei tanqꜫ homini iuſto & indigna patienti humano affectu cōdoleant, atqꜫ illachrymēt. Nō hic eſt verus illius arboris fructus, verum interim ſit iſthuc lac infantium animarum. Tu vero aſcende in palmam, vt veros illius fructus apprehendas. Ii ſunt præcipui, ſi membra capiti in mortificandis affectibus quæ ſunt membra noſtra ſuper terram / conformes eſſe curemus. Id qđ nobis nō ſolum amarum eſſe nō debet, verum etiam vehemēter optabile ac iucundū, ſi modo ſpūs Chriſti viuit in nobis. Quis em̄ vere amat eum, cui qꜫ diſſimillimus eſſe gaudeat? Verū quo maiore fructu myſteriū crucis mediteris, oportebit vnumquęqꜫ ſibi rationē ac piam quādam digladiandi artem parare, & in ea diligēter exerceri, vt ſimul atqꜫ res popoſcerit, ī promptu ſit. Ea p̄t eſſe huiuſmōi vt ſingulis affectibus tuis crucifigendis, eam crucis partem applices, quæ potiſſimū reſpondeat. Nulla eſt em̄ omnino vel tētatio, vel aduerſitas, quæ non ſuum ac proprium habeat remedium in ea. Veluti quū te titillat ambitio huius mundi, quum pudet ludibrio ac contemptui eſſe, cogita o membrū infimū, quātus ſit Chriſtus caput tuū, & quo ſeſe tua cauſa deiecerit. Quū inceſſit animum inuidiæ malum, memento qꜫ benigne qꜫ candide ſe totū ille noſtris vſibus impenderit, qꜫ bonus fuerit etiam peſſimis. Quum ſollicitaris a gula, recole illum felle & aceto potatum. Quū tentaris a voluptate turpi, recordare qꜫ tota capitis vita ab omni abfuerit voluptate, qꜫ omnibus incōmodis, cruciatib⁹, erumnis plena. Quū irritat ira, ſuccurrat ſtatim ille qui velut agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuū. Si te male vrit paupertas, aut habēdi cupiditas ſollicitat, ꝓtinus in mentem veniat ille dn̄s vniuerſorū, pro te factus egenus, ita vt non haberet, vbi inclinaret caput ſuum. Atqꜫ ad eandē rationē, ſi & in reliquis tentationib⁹ feceris, nō ſolum acerbū non erit vim attuliſſe tuis affectibus, verū etiam

Ro. 8.

Crucis fructus

I, cori. II

Luc 24
Ioan. 16

Eſa. 53.

Lu. 9.

dulce, propterea qđ intelliges iſto modo te conformari capiti tuo, eiq; pro ſuis immenſis doloribus/quos tua cauſa pertulit, quaſi gratiam referre.

¶ Canon Decimuſoctauus.

At hoc quidē remedij, quanq; vnū omniū lōge præſentiſſimū eſt/ijs qui mediocriter in via vitæ proceſſerunt, tamen infirmioribus nōnihil profuerint & illa, ſi ſollicitante ad impietatē affectu, ſtatim ob oculos mentis reuocēt, q̄ fœda, q̄ execrāda, q̄ exitialis res ſit peccatum, contra quāta hominis dignitas. In futilibus etiam negotijs/pauliſper apud nos ipſos cōſultamus in hac re omnium maxima, priuſq; noſmet aſſenſu/ veluti cirographo/diabolo aſtringimus/nō noſtro cum animo reputabimus a quāto opifice ſimus conditi, in qua excellenti ſtatu conſtituti, quā immenſo præcio redempti, ad quantā fœlicitatem vocati. Hominē generoſum illud eſſe animal, cuius vni⁹ gratia mirabilem hanc mūdi machinā fabricatus eſt deus, con ciuem angelorū, filium dei, hęredem immortalitatis, membrū Chriſti, membrū eccleſiæ, corpora noſtra templa eſſe ſpiritus ſancti, mentes ſimulachra ſimul & adyta diuinitatis. At e regione peccatū eſſe peſtem teterrimā ac tabem tum animi, tum corporis. Vtrūq; em̄ in natiuā ſpeciem refloreſcit innocentia, peccati v̄o cōtagio, marceſcit vtrūq; etiam in hoc ſæculo. Peccatū eſt lethale virus ſpurciſſimi ſerpentis, authoramentū diaboli, ac ſeruitutis nō turpiſſimæ modo, verū etiā miſerrimæ. Hæc atq; huiuſmodi vbi tecum expenderis, etiam atq; etiam delibera, num ſatis couſultum ſit, ob fucatam, momentaneā, venenatam peccati delectaciunculā, a tanta dignitate, in tantā excidere indignitatē, vnde te p̄ teipm̄ nō queas aſſerere.

Tētatiōe immi nēte qđ cogitā dum,

Nota.

Humanæ naturæ dignitas

I. co. 6.

Peccati vilitas ac turpitudo.

¶ Canon vndeuigeſimus.

Deinde duos illos authores inter ſe diſſimilimos cōpara, deū ac diabolū, quorū alterū peccādo tibi facis inimicū, alterū cōſtituis dn̄m. Per innocentiā & gratiam aſciſceris in numerū amicorū dei, adoptaris in ius & hęreditatem filiorum. Per peccatū vero conſtitueris & ſeruus & filius diaboli. Alter eſt ęter n⁹, ille fons & Idæa ſummi pulchri, ſummæ voluptatis, ſūmi

Mat. 6. Ioan 15 Gall. 4. 2. Pe. 2 Act. 13.

Boni & mali ſuos habēt dominos ſed inęquales.

boni. Omnibus ſeſe cōmunicās. Alterū omniū malorum, ex-
tremæ turpitudinis, ſummæ infœlicitatis pater. Alterius in te
beneficia, alterius maleficia recordare. Ille qua bonitate te con
didit? Qua miſericordia redemit? Qua liberalitate locupleta-
uit? Qua lenitate quotidie ſuſtinet delinquentē? Qua lætícia
recipit reſipiſcentem? Contra hæc omnia diabolus, quāta inui
dentia iam olim inſidiatur ſaluti tuæ? In quas erumnas te con
iecit? Atq; adeo aliquid aliud molitur quotidie, niſi vt vniuer-
ſum hominū genus ſecum in æternum exitium trahat? His
omnibus hinc atq; hinc recte pēſiculatis ita tecum cogita. Ego
ne oblitus originis meæ, oblitus tantorum beneficiorū, ꝑpter
tantillum bolum falſæ voluptatis, a tam nobili, a tam amante,
a ſic merito parēte deſciſcā ingratus, & me vltro turpiſſimo q;
dño mancipabo? Non ſaltem illi pręſtabo, quod homūcioni
pręſtarem bene merenti? Non illum fugiam, qui hominē fu-
gero malum dare cupientem?

¶ Canon Vigeſimus.

Neq; vero minus inæquale præmium, q̄ diſſimilis author.
Quid enim inæqualius, q̄ mors æterna, & vita immortalis?
q̄ ſine fine ſummo frui bono, in contubernio cœleſtiū ciuiū,
& ſine fine extremis excruciari malis in infœliciſſimo cōſor-
tio damnatorum? Atq; hac de re qui dubitat, ne homo quidē
eſt, nedum Chriſtianus. Qui non cogitat, vel ipſa eſt amentia
amentior. Iam vero præter iſta, habent & in hac interim vita
pietas & impietas fructus ſuos nimium diſſimiles. Ex illa em̄
metitur, ſecura tranquillitas animi, & beatum illud gaudium
puræ mentis, quod quiſquis ſemel deguſtarit, nihil tam prę-
cioſum, nihil tam voluptarium, mundus hic poſſidet, qui eum
velit permutare. Hanc contra/quum mille alia mala, tum mi-
ſerrim⁹ ille cruciat⁹ aī ſibi male conſcij ꝯſeqtur. Illud enī eſt cē Mat. 19
tuplum ſpiritalis gaudij, quod Chriſtus pollicitus eſt in euan-
gelio, velut arram quandam æternæ fœlicitatis. Hæc ſunt illa Eſa. 64
apud prophetā miranda munera, quæ neq; oculus vidit, neq;
auris audiuit, neq; aſcenderunt in cor hominis, quæ præpara Eſa. 66
uit deus diligētib⁹ ſe, nimirū in hac vita. Quū interim vermis

¶ Boni & mali mercedē etiam hic recipiūt ſed inęqualem

Cōſciētię ꝟmis

impiorum non moritur, & inferos ſuos iam apud ſuperos pa-
tiuntur. Nec alia eſt flamma, in qua cruciat̃ diues ille comeſſa-
tor euangelicus. Nec alia ſupplicia inferorũ, de quibus multa
ſcripſere poetæ, ꝗ̃ perpetua mentis anxietas, quæ peccandi cõ-
ſuetudinẽ comitatur. Tollat igitur qui velit futuri ſæculi tam
diuerſa pręmia, habet annexũ ſibi virtus propter q̃d abunde
debeat expeti, habet adiunctũ pctm̃, cuius cauſa debet horreri

¶ Canon Vigeſimuſprimus.

Ad hæc cogita, ꝗ̃ erumnoſa, ꝗ̃ fugax ſit vita præſens, ꝗ̃ vn- Vitæ breuitas.
diq; imminens inſidioſa mors? ꝗ̃ paſſim opprimit inopinan-
tes. Et quum nemo vel de momento vitæ ſit ſæcurus, ꝗ̃ ingẽs
periculum, eam cõperendinare vitam, in qua ſi te mors ſubi-
tanea (vt ſæpe accidit) depræhenderit, in æternum periſti.

¶ Canon Secundus & Vigeſimus.

Tum ſemper erit formidanda impœnitentia/ malorum extre-
mũ, illud nimirũ perpendenti, ex ꝗ̃ multis, ꝗ̃ pauci a peccatis Impœnitentia
vere ac toto pectore reſipiſcunt, præſertim ijs, qui funiculos ante oĩa cauẽda
Prouer 18 iniquitatis in extremũ vſq; vitæ protraxerũt. Lubricus quidẽ
& facilis in turpitudinem lapſus, ſed hinc reuocare gradum,
Enei. 6. ſuperaſq; euadere ad auras, hoc opus, hic labor eſt. Proinde
vel hirci Aeſopici caſu admonitus, priuſq; in peccati puteum
deſcendas, cogita non perinde facilem eſſe reditum

Remedia contra ſpecialia quædam vicia, & primum contra libidinem.

Et hactenus quidem communia aduerſum omne viciorum
genus remedia/ vtrũq; demonſtrauimus, nũc conabimur, &
ſpeciatim quædã tradere, quibus modis cuiq; pctõ debeas oc-
currere, ac primũ libidini, q̃ malo nullũ aliud/ neq; prius nos Libidinis remedia.
impedit, neq; acrius vrget, neq; latiꝰ patet, neq; plures ĩ exitiũ
trahit. Si qñ igit̃ fœda libido ſtimulabit animũ tuũ, his armis
ꝓtinus memẽto occurrere. In primis cogita, ꝗ̃ immunda, ꝗ̃
ſpurca, ꝗ̃ quouis etiã homĩe indigna ſit ea voluptas, quæ nos
diuinũ plaſma, non pecudibus modo, verũ etiã ſuibus, hircis,

canibus, & brutorum brutiſſimis animalibus æquet, imo quę porro infra pecudum cōditionem deijciat, qui ſumus ad angelorum conſortia, ad diuinitatis cōmunionem deſtinati. Succurrat ad hæc, ꝙ eadem ſit momētanea, ꝙ inſyncera, ꝙ ſemp plus aloes/ꝗ̄ mellis habens. Ediuerſo/ꝙ generoſa res ſit aīa, ꝙ ſacra res corpus hominis, quemadmodum in ſuperioribus regulis oſtendimus. Quæ malum igitur vecordia, ob tantillā, tam fœdam, voluptatis momentaneæ titillationem, ſimul & animū & corpus indignis modis polluere? Prophanare templum, quod Chriſtus ſibi ſanguine ſuo conſecrauit? Illud item reputa, blanda peſtis, quātum malorum agmen ſecum trahat. Ante omnia famam, poſſeſſionem longe precioſiſſimā eripit. Nullius enī vicij rumor ſpurcius olet, ꝙ libidinis. Patrimonium exhaurit. Corpus ſimul & vires, & ſpeciem interimit Valitudinē vehementer lędit. Morbos innumerabiles parit, eoſqꝫ fœdos. Iuuentæ florem ante diem deuenuſtat. Turpē ſenectam accelerat. Ingenij vigorem tollit, mentis aciem ebetat, & quaſi pecuniam mentem inſerit. Ab omnibus honeſtis ſtudijs ſemel auocat, hominemqꝫ quantus eſt, totum cœno immergit, vt iam nihil niſi ſordidum, humile, ſpurcum libeat cogitare. Et quod hominis erat proprium, eripit, ratiōis vſum. Inſanam atqꝫ infamem adoleſcentiam, odioſam ac turpem miſeramqꝫ ſenectam facit. Sapias igitur, & ſic nominatim tecum reputes. Illa & illa voluptas/ tam male ceſſit, tantum damni, tantum dedecoris, tedij, laboris, morborum attulit, & iterum ſtultiſſimus hamum vorabo prudens? Iterum cōmittam, cuiꝰ me denuo pœniteat? Item & aliorum exēplis temet reprime, quos cognoueris turpiter & infœliciter voluptatem eſſe ſequutos. E regione anima teipſum ad continentiam, exemplis tot adoleſcentium, tot delicatarum virginum, & collatis circūſtantijs, tibi ipſi ignauiam opprobato. Qui minus tandem tu poſſis quod illi atqꝫ illi, eo ſexu, ea ætate, ſic nati, ſic educati, potuerunt poſſuntqꝫ? Pariter ama, nec minus valebis. Cogita, ꝙ honeſta, ꝙ amæna, ꝙ florida res ſit corporis & animi puritas. Hæc nos maxime facit familiares angelis, ſpūs ſancti ca-

1. cori. 3
Heb. 13

paces, Etenim a nullo prorſus vicio ſic reſilit ſpiritus ille/puri
tatis amator, vt impudiciciæ. Nuſq̄ꝫ æque conquieſcit ac deli-
ciat̃, vt i mētibꝰ ꝟgineis. Propone tibi ante oculos q̄ꝫ idecoꝝ,
q̄ꝫ totū hoc inſanū ſit amare, palleſcere, macerari, lachrymari,
blandiri, ac turpiter ſupplicem eſſe ſcorto putidiſſimo. O cci-
nere ad fores nocturnas, pēdere de nutu dominæ, pati regnū
mulierculæ, expoſtulare, iraſci, rurſum redire in gratiā, & vl-
tro te ridendum, pulſandum, mutilandum, ſpoliandum lupæ
præbere. Vbi queſo inter iſta/ viri nomen ? Vbi barba ? Vbi
gracioſus ille animus rebus pulcherrimis natus ? Conſydera
& illud tecum, quantū ſcelerum gregem voluptas admiſſa ſo-
leat adducere. Eſt alijs vicijs fortaſſe nonnulla cum quibuſdā
virtutibus ſocietas, libidini nulla/ſed cum maximis plurimiſq̄ꝫ
peccatis ſemper copulata eſt. Sit ſane leue ſcortari, at graue nō
audire parentes, negligere amicos, prodigere rem patriam, ra
pere alienam, peierare, perpotare, latrociniari, maleficū fieri,
depugnare, homicidiū cōmittere, blaſphemare, in quæ omia,
& his grauiora, domina voluptas, te tranſuerſum rapiet, vbi
ſemel tuus eſſe deſieris, eiuſq̄ꝫ capiſtro os miſerū porrexeris.
Perpende præterea, q̄ꝫ ſit hæc vita fumo fugacior, vmbra in-
anior. Quot laqueos nobis ſtruat mors, nullo nō loco, nullo
non tempore inſidians. Hic non mediocriter profuerit/& no
minatim recolere, ſi quos ex tibi quondam notis, ex familiari
bus, ex æqualibus, aut etiam natu minoribus, maxime ꝟo ijs,
quos aliqn̄ turpium voluptatum participes habueris, mors in
opinata rapuit. Eſtoq̄ꝫ alieno periculo cautior. Cogita q̄ꝫ dul-
citer vixerint, ſed q̄ꝫ amare vita defuncti ſint, q̄ꝫ ſæro ſapuerit,
mat. 25 q̄ꝫ ſero cœperint odiſſe ſua mortifera gaudia. Succurrat extre
mi iudicij ſæueritas, & non retractandæ illius ſententiæ metu
endum fulmē, in ignem æternum mittentis impios, & quod
hac horaria, breuiſq̄ꝫ & exigua voluptas æternis cruciatibus
luenda ſit. Hoc loco diligenter lancibus examina, q̄ꝫ iniqua ſit
permutatio, pro turpiſſimo breuiſſimoq̄ꝫ pruritu, & in hac
vita multo dulcius, præſtantiuſq̄ꝫ animi gaudium perdere, &
in futura gaudijs fraudari phennibus, inſuper nunq̄ꝫ finiēdos

Nota bene ac ſepius tecū ru-
mina.

dolores, tam vmbratili delectatiuncula mercari. Porro ſi durũ tibi videatur, tantillum delectamenti pro Christo cõtemnere, recordare, quos cruciatus ille tui charitate ſuſcepit. Præter cõmunes humanæ vitæ iniurias, quantũ ſacroſancti ſanguinis ꝓ te effuderit, ꝗ̃ ignominioſam, ꝗ̃ acerbam mortem pro te dependerit, & tu horum omnium immemor, rurſum filium dei crucifigis, iterans inſanas voluptates, quæ caput & dominum tuũ, ad tam diros adegere cruciatus? Tum iuxta ſuperiorem regulam recole, quantũ ille beneficiorum ĩ te, nihil dum promeritum accumularit, pro quibus omnibus, quum nulla par gratia rependi queat, tamen nullam repoſcit aliam, ꝗ̃ vt exemplo ipſius, a mortiferis illecebris coerceas animũ, & ad ſummi boni ſummiq; pulchri conuertas amorem. Compone inter ſe duas illas Veneres, & duos Cupidines Platonicos. i. honeſtum amorem, & fœdum, ſanctam voluptatem & turpem, confer vtriuſq; diſſimilem materiam, confer naturas, confer præmia. Et in omni quidem tentatione, maxime vero quum ad libidinem ſollicitaris, proponito tibi ante oculos tuos/ angelum tui cuſtodem, omnium quæ vel facis vel cogitas, aſſiduum ſpectatorem ac teſtem, deum inſpectorem, cuius oculis omnia patent, qui ſedet ſupra cœlos, & intuet̃ abyſſos. Et rem adeo fœdam, vt homuncione teſte facere pudeat, nõ vereberis coram angelo tibi proximo, deo, totoq; cœlitũ choro ſpectante & execrante facere? Puta autem id quod res eſt, & ſi tibi oculi eſſent, pluſq; Lyncei, pluſq; aquilini, tamen iſtis nõ clariſſima luce certius cõſpexeris, quod coram te facit homo, ꝗ̃ omnes animi tui latebræ perſpicue ſunt, dei & angelorũ cõſpectibus. Quin & illud tuo cum animo reputa, quũ libidini cedis, alterum e duobus futurum, aut vti ſemel guſtata voluptas, ſic mentem tuã excantet obſcuretq;, vt de turpitudine eas in turpitudinem, donec excæcat⁹ venias in ſenſum reprobũ, & obſtinatus in malo, ne tum quidem queas voluptatem turpem relinquere, quum illa te deſeruit. Id quod plæriſq; videmus euenire, vt effœto corpore, extincta forma, frigente ſanguine, deficientibus viribus, caligantibus oculis, tamen adhuc

Sapi. 2. Heb, 6.

Veneres ac cupidines Platonici.

Angelus ſpectator ac teſtis operũ nr̃oꝝ.

Mat. 18 Prouerbio, 18 Heb. 4.

Nota bene,

Ro. 1.

pruriant ſine fine, & ſceleratius turpiloqui ſint, ꝙ olim fuerint
impudici. Qua re quid eſſe poteſt execrabilius, mōſtroſiuſq;?
Alterum, vt ſi forte contigerit te ſingulari fauore diuino reſi-
piſcere, maximo animi dolore, ſummis laboribus, plurimis la-
chrymis, breuis illa & fugitiua voluptas expianda ſit. Quanto
igitur conſultius/omnino non admittere virus voluptatū car-
nalium, ꝙ vel in tam deploratam induci cæcitatem, vel tantil-
lam, eamq; falſam delectaciūculam, tanta moleſtia depēdere?
Iam vero & a perſonæ tuæ circūſtantijs multa licebit ſumere, Argumenta a
quæ et a voluptatibus auocare queant. Sacerdos es, cogita te pſona.
totum diuinis rebus conſecratum eſſe. Quam indignū tandē Sacerdos
flagicium ſit, eo ore, quo corpus illud adorandum ſumis, pu-
tidam ſcorti carnem contingere, ijſdem manibus, quibus mi-
niſtrantibus angelis, ineffabile illud myſterium peragis, abo-
I. cor. 6 minandas contrectare ſordes. Quam non conueniant, idem
corpus, eundem ſpiritum cum deo fieri, & vnum corpus fieri
cum meretrice. Si doctus es, tanto generoſior deoq; ſimilior Doctus
anim⁹, tanto hac contumelia indignior. Si nobilis, ſi princeps, Nobilis,
quanto flagitium conſpectius, tanto offendiculum grauius. Coniugatus.
Heb. 13 Si coniugatus, cogita ꝙ honeſta res ſit thorus immaculatus,
Ephe. 5 daq; operam, vt (quoad fieri poteſt) tuum coniugium imi-
tetur ſanctiſſimas nuptias Chriſti & eccleſiæ, quarum gerit
imaginem, id eſt vt ꝙ minimū habeat turpitudinis, plurimū
fœcunditatis. In nullo enim vitæ ſtatu, non turpiſſimum eſt
ſeruire libidini. Si iuuenis es, etiam atq; etiam conſydera, ne Iuuenis.
florem æui nunꝙ rediturum, temere polluas. Ne re fœdiſſi-
ma perdas annos optimos, vereq; aureos, qui & fugiunt per-
niciſſime, & recurrunt nunꝙ. Ne nunc per inſcitiam & in-
cogitantiam ætatis committas, quod te in omnem vſq; vitam
mordeat, perſequente ſcelerum conſcientia, & amariſſimis
illis aculeis, quos fugiens voluptas in animis noſtris relin- Vir.
quit. Si mulier, iſtum ſexum, nihil magis decet/ꝙ pudor. Mulier.
Si vir, tanto maioribus rebus dignus, & iſtis tam friuolis in-
dignior. Si ſenex, opta tibi oculos alienos, vt videas ꝙ te de- Senex.
deceat voluptas, quæ in adoleſcentibus miſeranda quidem eſt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0113-2

¶ Senex. & coercenda, in vetulo vero portentoſa, & ipſis quoq; volup tatum ſectatoribus deridicula. Inter omnia monſtra nullum monſtroſius ſenili libidine. O delire, & nimium oblite tui, ſaltem ad ſpeculum, canos & capitis niues, aratamq; rugis frontem, cadauericq; ſimillimā faciem contemplare, ac iam capulo proximus, alia annis tuis magis conſentanea cura. Saltē quod ratione decuerat facere, hoc annis admonētibus vel cogentibus potius facito. Ipſa iam te voluptas repellit, neq; ego inquiens iam tibi decora ſum, neq; tu mihi idoneus. Luſiſti ſatis, ediſti ſatis atq; bibiſti. Tempus abire tibi eſt. Quid adhuc vitæ perpremis delicias, quum ipſa etiam te deſerat vita? Iam tēpus eſt, vt aliquando incipiat in ſinu tuo cubare myſtica illa concubina Abyſag. Ea ſancto feruore calefaciat mentem tuā, huius amplexibus frigentia membra confoue. 3. Re. 1.

Ayſag iſta hieronymo ſapiētiā myſtice ſignificat

¶ Epilogus remediorum contra incentiuum libidinis.

Iam vero vt ſummatim perſtringam, hæc ſunt potiſſimū quæ te a carnis illecebris tutum reddent. Primū occaſionum omnium cauta ac diligēs fuga. Quod præceptum quanq; in reliquis quoq; conuenit obſeruari, propterea, quod qui periculum amat, dignus eſt, qui in illo pereat, tamen hæ potiſſimum ſunt illæ Syrenes, quas haud fere quiſq; euaſit, niſi qui procul aufugit. Deinde victus & ſomni moderatio. Temperantia a voluptatibus etiam permiſſis. Reſpectus mortis tuæ, & mortis Chriſti contemplatio. Iuuabunt & illa, ſi cum caſtis & integris conuixeris, ſi corruptorum & mollium colloquia, veluti peſtem quandā vitaris. Si ſolitudinem ocioſam, & ocium ignauum fugeris, ſed animam cœleſtiū rerum meditatione, honeſtiſq; ſtudijs gnauiter exercueris. Maxime vero, ſi ſacrarū literarum veſtigationi toto pectore te conſecraris. Si & frequenter, & pure oraueris, maxime irruente tentatione. Eccle. 3

¶ Aduerſum irritamenta Auaritiæ.

Si ſenſeris te vel natura ꝓpenſiorem ad philargiriæ vicium,

vel a diabolo inſtigari, recole iuxta ſuperiores regulas digni- tatem conditionis tuę, qui ad hoc tantum creatus es, in hoc re- demptus, vt ſummo illo bono ſemper fruaris. Totam vero hanc mundi machinam fabricatus eſt deus, vt omnia tuis ſer- uient vſib9. Quam ſordidum igitur, ꝙ anguſti animi, nō vti, ſed tantopere demirari res mutas/ & viliſſimas. Tolle hoim errorem, quid erit aurum & argentū, niſi terra rubra & alba? Quod nemo gentilium philoſophorum nō contempſit, hoc tu pauperis Chriſti diſcipulus, & ad longe meliorem poſſeſ- ſionem vocatus, vt magnum quiddam admiraberis? Non poſſidere diuitias, ſed contemnere diuitias magnificum eſt. Sed reclamat mihi vulgus nomine tantum Chriſtianorum, & ſeipſum callidiſſime gaudet fallere. Ipſa inquiunt neceſſitas nos hortatur, vt rem faciamus, quæ ſi fuerit nulla, ne viuere quidem liceat, ſi cōtractior, nimis incommode viuitur, ſin lau tior, vberiorq;, plurimum adfert commoditatis. Conſulitur valitudini, proſpicitur liberis, cōmodatur amicis, excludit cō- temptus, deniq; & fama melior, quum res bene habet. Ex ali- quot Chriſtianorum milibus, vix vnum atq; alterū inuenias, qui iſta non & dicat & ſentiat. Verū vt iſtis ad vtrūq; reſpon- deam, primū quod cupiditatē ſuam neceſſitatis nomine prę- texunt, obijciam illis viciſſim parabolam euangelicā, de lilijs, & auibus in diem viuentibus, ad quorū imitationē nos hor- tatur Chriſtus. Obijciam, quod idem ne peram quidem aut ſacculis ſuis geſtandum ꝑmiſerit. Obijciam, quod nos reliquis omiſſis, iubet ante omnia quærere regnum dei, & hæc omnia nobis adijcienda promittit. Quādo vnq; nō ſuppetierunt vi- ctui neceſſaria, ijs qui toto pectore pietati ſtuduerunt? Quan tulum vero eſt illud, quod a nobis natura flagitat? Atqui tu neceſſitatem non vſibus naturæ, ſed cupiditatis terminis me- tiris. Pijs autem & illud ſatis eſt, quod naturæ parū eſt. Quāq; equidem non ita valde miror iſtos, qui rem vniuerſam ſuam ſemel relinquunt, vt impudentius mendicent alienam. Nō eſt culpa poſſidere pecuniam, ſed mirari pecuniam, cum vitio cō iunctū ē. Si affluit, fungere boni diſpēſatoris officio. Sin eri-

Auaritiæ reme dia.

Luc. 10.
Mat. 9.

Diuitijs q̄liter vtendum

pitur, ne macerare, tanq̃ re magna ſpoliatus, imo gaude tibi detractam ſarcinam periculoſam. Verum qui præcipuũ vitæ ſtudium in coaceruandis opibus cõſumit, qui eas vti præclarũ quiddam & expetendum ſuſpicit, & porro in longum, inq̃ Neſtoris vſq̃ ſenectam recondit, is fortaſſe bonus mercator recte dicetur, bene Chriſtianum equidem non dixerim, qui totus de ſe pendeat, & de Chriſti promiſſis diffidat. Cuius bonitas quũ paſſerculos benigne, & paſcat, & veſtiat, hominem pium ſibiq̃ fidentẽ deſtituet ſcilicet? Sed iam commoditatũ, quas adferre credunt, rationem ineamus. Primum etiam gentilium philoſophorum conſenſu, inter vtilia bona, diuitiæ poſtremũ locum obtinent, & quum iuxta Epicteti partitionem, præter vnam animi virtutem, reliqua omnia extra hominem ſint, nihil tamẽ tam extra nos eſt, q̃ pecunia, nihil tam exiguã adfert commoditatẽ. Etenim ſi quicquid vſq̃ eſt auri, quicqd gemmarum, id omne tu ſolus poſſideas, num ideo tua mens fuerit, vel pilo melior, num prudentior, num doctior? Num corporis valitudo ꝓſperior? Num valentiorem, formoſiorẽ, iuniorem reddet? At voluptates parat. Verum, ſed mortiferas. Sed honorem cõciliat. At quem tandem? Nempe quem falſum tribuunt ij, qui non niſi ſtulta mirantur, & quibus placuiſſe, pene vituperari eſt. Verꝰ honos eſt laudari a laudatis, ſummus honos eſt placuiſſe Chriſto. Verus honor, nõ opũ, ſed virtutis eſt præmiũ. Cedit tibi, ſuſcipit te plebecula, Stulte, veſtes illi tuas mirant̃, non te. Quin tu in teipſum deſcẽdis, & animi tui miſeram pauperiem conſyderas? Quã vulgus ſi videret, tam miſerandum iudicaret, q̃ nunc beatũ prædicat. Verum amicos res comparat. Fateor, ſed falſos, neq̃ tibi eos comparat, ſed ſibi. Atq̃ adeo iſto titulo vel infœliciſſimus eſt diues, quod amicos ne dignoſcere quidẽ queat. Alius in ſinu odit vt tenacẽ, alius inuidet, vt opulẽtior, alius ad ſe ſpectans, aſſentatur, & arridet, vt arrodat. Coram qui eſt amantiſſimus, maturam mortem precatur. Nemo tam amat, quin mortuũ malit q̃ viuum. Nemo tam familiaris, a quo verum audiat. Quod ſi maxime ſit, qui diuitem ſyncere diligat, ille tamen nõ

Neſtor

Mathei, 10.

Diuitiæ int̃ bona poſtremũ locum obtinent

Epictetus

Honos

poteſt quenq; nõ habere ſuſpectum. Om̃es vultures iudicat, cadaueri inhiantes, omnes muſcas ad ſuum compẽdium aduolantes. Quicquid igitur commoditatis videntur adducere, id fere, fucatum, vmbraticum, præſtigioſumq; eſt. At vero malorum plurimũ adferunt, verorum bonorum plurimum adimunt. Proinde ſi bene accepti atq; expenſi rationem ſubduxeris, profecto reperies, nũq; tantũ adferre commoditatis, quin nimio plus incomodorum ſecum trahant. Quã miſeris laborib⁹ paranť, quãtis periculis, quãta ſollicitudine ſeruanť, quanto dolore amittuntur. Quibus de cauſis & ſpinas appellat Chriſtus, quod omnem animi tranquillitatem, qua nihil homini dulcius, mille curis dilaniant. Neq; vnq; ſitim ſui ſedant, verũ magis ac magis irritant. In omne nefas præcipites agũt. Neq; tibi fruſtra blandiare dicens, nihil prohibet pariter & diuitem eſſe, & pium. Memẽto quid dixerit veritas. facilius eſſe Camelum tranſire per foramen acus, q̃ diuitem intrare in regnum cœlorum. Planeq; verum eſt illud apud diuũ Hieronymũ, diuitem hominem, iniqui aut dominũ eſſe / aut heredem. Ingens opulentia nunq; ſine peccato / vel paratur / vel ſeruatur. Cogita, quanto melioribus opibus te ſpolient. Odit enim virtutis indolem, odit honeſtas artes, quiſquis admirator eſt auri. Præterea vnũ auaritiæ vitiũ idololatria nominať a Paulo, neq; cum vllo prorſus alio minus conuenit Chriſto. Nec idem potes & deo ſeruire & mammonæ.

Luc. 6.
Mat. 19
Ephe. 5
Mathei, 6

❡ Epilogus remediorum contra vitium Auaritiæ.

Deſines igitur mirari pecuniam, ſi vera bona cum falſis, ſi fucata cõmoda, cum veris incommodis diligenter expenderis. Si ſummum illud bonum cõtemplari, atq; amare cõdidiceris, quod vnum quum adeſt, etiam ſi reliqua omnia defuerint, abunde explet animum hominis, qui capacior eſt, q̃ vt vel vniuerſis huius mũdi bonis queat ſatiari. Si crebro tibi reuocaris ob oculos, qualem te primũ terra naſcentem exceperit, qualẽ item receptura ſit morientem, Si ſemper cogitationi obſeruet

tuæ. Stultus ille euangelicus, cui dictum eſt, hac nocte repetũt a te animam tuam, & hæc quæ congregaſti, cuius erunt? Si mentem a deprauatis vulgi moribus ad Mariæ, apoſtolorũ, martyrum, maxime Chriſti capitis tui paupertatem flexeris, ſemperq; væ illud tibi metuendum eſſe ſtatuas, quod ille diuitibus huius ſæculi minatus eſt. Luc. 12 Luce. 6.

¶ Contra Ambitionem.

Ambitionis remedia

Si quando incantamentis ſuis tentabit animũ tuũ ambitio, his remedijs eum præmunies, Statim iuxta ea quæ ſuperius tradidimus/hoc mordicus teneto, ſolum eum honorem eſſe, qui a vera virtute proficiſcitur, quem ipſum tamen oportet interdũ fugitare, quemadmodum & ſermone & exemplo nos docuit Chriſtus Ieſus. Vnicum autẽ honorẽ, & homini Chriſtiano expetendũ eſſe, nõ ab hominibus/ſed a deo collaudari. Etẽm quem ille cõmendat (vt inquit Apoſtolus) is demum probatus eſt. Honor autem, ſi ab homine defertur, ob rem inhoneſtam, vtiq; a turpibus, non honor iſte, ſed ingens eſt ꝓbrũ. Si ob mediam, puta formam, vires, opes, genus, ne tum quidẽ honor recte dicetur. Nemo enim promeretur honorẽ ea re, qua non meretur laudari. Si ob honeſtam, honos quidẽ erit, at non appetet, qui promeret, ipſa nimirũ virtute & conſciẽtia recti contentus. Vide igitur ꝙ deridiculi ſint honores iſti, quorum cupiditate tantopere vulgus æſtuat. Primũ enim a quib⁹ tandẽ dant? Nempe ab ijs, qb⁹ nullũ diſcrimen honeſti atq; ĩhoneſti. Ob quæ? Plærũq; ob media, nõnũq; ob turpia. Cui? Indigno. Quiſquis igitur honorem exhibet, aut metu facit, & viciſſim eſt metuendus, aut vt proſis, & ridet te, aut quia miratur res nihili nulloq; honore dignas, & miſerandus eſt, aut quia te iudicat his rebus ornatum, quibus honos debeat, quod ſi falſo opinatur, cura vt fias id, qđ ille te putat eſſe. Sin vere, omnem honorẽ tuũ in eum refer, cui debes & illa quib⁹ honos tribuit. Tam non cõuenit tibi arrogare honorẽ, ꝙ nõ debes tibi arrogare virtutem. Alioqui quid amentius, ꝙ tui preciũ de homũcionum opinione metiri? Quibus in manu

Mat. 11. Ioan 6. 2. co. 10

Honor huius ſæculi ꝙ falſus eſt.

eſt ſimul atq; collubuit, hoc ipſum honoris quod largiuntur rurſus auferre, ac te modo honeſtatum dehoneſtare. Proinde nihil ſtultius, q̃ talibus honoribus, vel geſtire, quum contingunt, vel ringi/quum auferuntur. Quos veros non eſſe, vel hoc intelliges argumento, quod ſunt cum peſſimis & ſceleratiſſimis cõmunes. Imo nullis fere contingunt copioſius, q̃ ijs qui ſunt veris honoribus indigniſſimi. Cogita q̃ beata tranquillitas modeſtæ priuatæq;, et ab omni ſuperbiæ ſtrepitu ſemotæ vitæ. Contra q̃ ſpinoſa, q̃ plena curarum, periculorũ, dolorum, vita potentium. Quã difficile ſecũdis in rebus, non obliuiſci ſui. Quã arduum in lubrico ſtantẽ non cadere. Quã capitalis ex alto ruina. Omnẽ honorem cum ſummo onere coniunctum eſſe. Quã ſęuerum iudicium ſupræmi iudicis in eos futurum ſit, qui hic ſeſe in honoribus vſurpandis, cæteris

Luc. 14 antepoſuerunt. Etenim qui ſeſe demiſerit, ei vt puſillo ſuccurret miſericordia. Qui vero ſeſe vti ſpectatum erigit, is ſibi ipſi gratiæ ſubſidium intercludit. Chriſti capitis exemplum ſemp animo inhęreat tuo. Quid illo ſecundũ ſæculum ignobilius, deſpecti⁹, inhonorati⁹? Quã fugit honores etiã oblatos, q q̃-

Ioan. 6 uis honore maior erat. Quam deriſit aſello ſedens. Quã damnauit palla tectus, & ſpinis coronatus. Quam non glorioſam mortem eligit. Sed quem mundus contempſit, hunc glorifica

Ioan. 12 uit pater. Tua gloria ſit, ĩ cruce Chriſti, in qua & ſalus eſt tua.

Gall. 6. Quorſum tibi humani honores, ſi te reijciat, deſpiciatq; de⁹, execrentur angeli?

❡ Contra ælationem tumoremq; animi.

Non intumeſces animo, ſi iuxta tritiſſimũ illud Adagiũ cognoris temetipſum, id eſt ſi quicquid in te magnum, quicquid pulchrum, quicquid præclarum, id dei munus, non tuũ bonũ eſſe ducas. Contra quicquid humile, quicquid ſordidum, quicquid prauũ, id totũ ad te ſolum referas. Si memineris, quantis in ſordibus conceptus ſis, quãtis natus, q̃ nudus, q̃ inops, q̃ brutus, q̃ miſerandus in hãc lucem prorepſeris. Corpuſculũ illud/quot vndiq; morbis, quot caſibus, quot erumnis expo-

Superbię remedia.

ſitum ſit. Immanem iſtum gigantem & immenſo turgentem ſpiritu, quantula res poſſit repente conficere. Expende & illud, cuiuſmõi ſit illud, vnde tibi places. Si mediũ, ſtulticia eſt, ſi turpe, dementia, ſi honeſtum, ingratitudo. Memineris nullũ aliud eſſe certius ſtoliditatis inſipientiæqꝫ documentum, q̃ſi quis ſibi vehementer placeat. Præterea nullum ſtultitiæ genꝰ eſſe deploratius. Si turgeſcit animus, quod ſe tibi ſubmittit homuncio, cogita, quanto maior, quantoqꝫ potentior tuo immineat capiti deus, qui omnem ceruicem elatam deprimit, & omnes colles in plana deducit, qui nec angelo quidem superbienti pepercit. Conducent & illa, licet leuiora, ſi te ſemper cõponas cum prǽſtantioribus. Places tibi de forma corporis, cõfer te cum ijs qui te forma præcedũt. Criſtas erigit tibi doctrina, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didiciſſe videaris. Deinde ſi reputaris, non quantum adſit bonorum, ſed quantum deſit, & cum Paulo oblitus eorum quæ a tergo ſunt, enitaris ad ea quæ a fronte reſtant. Præterea non inſcitum fuerit & illud, ſi afflante ſuperbiæ vento, mox noſtra ipſorum mala vertamus in remedium, quaſi venenum veneno pellentes. Id ita fiet, vbi ſi quod ingens corporis vitium, ſi quid inſignis incõmodi nobis vel fortuna dedit, vel attulit ſtulticia, quod animũ vehementer mordeat, id ante oculos ſtatuamus, & pauonis exemplo/ea noſtri parte noſmetipſos potiſſimum contemplemur, qua ſumus deformatiſſimi, ita fiet, vt ſtatim ſubſidant criſtę. Ad hæc, prætereqꝫ quod non aliud vitium deo inuiſius, eſt & apud homines in primis vbiqꝫ odioſa/ atqꝫ irriſa arrogantia, quum contra modeſtia, & diuinum fauorem cõciliet, & hominum beneuolentiam adglutinet. Ergo vt ſummatim dicam, duo præcipue prohibebunt a ſuperbia, ſi conſyderes quid ipſe ſis in te, putredo in exortu, bulla in omni vita, eſca vermiũ in morte, & quid Chriſtus factus ſit pro te.

2, pet, 2
Eſa. 40.
Phil. 3
Nota bene.

¶ Aduerſus iram, & vindictæ cupiditatem

Iracundiæ remedia

Quum te vehemens animi dolor/ ad vltionem extimulat,

memineris nihil eſſe minus iram, ꝙ quod falſo imitatur, puta fortitudinem. Nihil enim æque muliebre, nihil tam imbecillis proiectiq; animi, ꝙ vindicta lætari. Animoſus videri ſtudes, quod inultam iniuriam non pateris, at iſthoc demũ pacto, ꝓdis puerilitatem tuam, qui (quod eſt viri proprium) animo temperare non queas. Quanto fortius, quanto generoſius, alienam ſtultitiam contẽnere, ꝙ imitari. At nocuit, ferox eſt, inſultat. Quo turpior eſt, hoc magis caue, ne fias illi ſimilis. Quæ malum væſania eſt, vt alienã improbitatem vlciſcaris, te fieri improbiorem? Si contempſeris contumeliam, intelligent omnes indigno factam. Sin commoueare, iam inferẽtis cauſam feceris meliorem. Deinde illud reputa, quod res eſt, ſi quod eſt acceptũ incõmodum, id neutiq; tolli vindicta, ſed ꝓpagari. Quis enim deniq; finis fuerit mutuarum iniuriarum, ſi ſuum quiſq; dolorem perrexerit vindicta retaliare? Creſcũt vtrinq; inimici, incrudeſcit dolor, qui quo inueteratior eſt, hoc nimirum inſanabilior. At lenitate tolerantiaq; ſanatur nõnũꝗ etiam is, qui fecit iniuriam, & ad ſe reuerſus, ex inimico fit certiſſimus amicus. Per vltionem vero malum ipſum, quod a te cupis depellere, id in te reciprocatur, non ſine malo fœnore.

Erit & illud non inefficax iræ remedium, ſi iuxta ſuperiorem rerum partitionem, conſyderes, hominem homini non poſſe nocere, ſi nolit, niſi in his quæ ſunt extraria bona, nec ad ipſum hominẽ magnopere pertinent. Nam vera animi bona ſolus deus poteſt eripere, quod non ſolet, niſi ingratis, ſolus poteſt largiri, quod non conſueuit immitibus & ferocibus.

Nemo igitur Chriſtianus leditur, niſi a ſemetipſo, nulli nocet iniuria, niſi ſuo authori. Adiuuant & hæc, tametſi leuiora, ne dolori mẽtis obſequare, ſed cõmode collectis rethorũ circũſtantijs, pariter & tuũ incõmodũ extenues & alienã eleues iniuriã, his ferme modis. Leſit, ſʒ facile reſarcieť. Tum puer eſt, rerũ imperitus adoleſcẽs, mulier eſt, alieno fecit inſtinctu, imprudens, probe potus, æquũ eſt ignoſcere. At cõtra grauiter quidem leſit, ſed pater eſt, frater, præceptor, amicus, vxor, par eſt, hoc doloris illius vel charitati, vel authoritati condonare.

Retaliare

Iniuria qualiter facilius ſufferat

Iniuria qualiter facilius ſufferatur.

Aut paria faciens iniuriam cum alijs illius in te beneficijs com
penſabis, vel cum tuis in illum offenſis exæquabis. Hic quidē
leſit, ſed alias q̄ ſæpe profuit. Illiberalis eſt animi, benefactorū
obliuiſci, iniuriolæ meminiſſe. Nunc me offendit, ſed quoties
a me offenſus. Ignoſcam illi, vt mihi meo exēplo ignoſcat &
ipſe delinquenti. Porro multo præſentius remedium fuerit, ſi
in peccato hominis in te, cogites quæ, quāta, quoties tu pecca-
ris in deum, q̄ multis nominibus illi ſis obnoxius. Quantū tu
remiſeris debitori fratri, tantū tibi condonabit deus. Hanc diſ Mat. 6.
ſoluendi æris alieni rationem nos docuit/creditor ipſe. Non
recuſabit legem, quam ipſe ſtatuit. Tu vt a culpis exoluaris,
Romam curſitas, nauigas ad diuum Iacobum, emis condo-
nationes ampliſſimas. Equidem nō damno, quod facis, ſed vt
omnia facias, nulla tamen cōmodior ratio, qua poſt offenſam
reconcilieris deo, q̄ ſi tu offenſus recōciliere fratri. Condona Luce. 6
leuem culpā proximo (leue enim eſt, quicquid homo peccat
in hominem) vt ſibi tot milia culparum condonet Chriſtus.
At durum eſt inquis animum excandeſcentem comprimere.
Non tibi ſuccurrit, quanto duriora pro te tulerit Chriſtus?
Quid eras, quum pro te impenderet animam præcioſam? Ioan. 10
Nonne inimicus? Qua lenitate quotidie te tolerat, veteres ite
rantem noxias? Poſtremo qua manſuetudine ille pertulit ꝓ-
bra, vincula, verbera, deniq; mortem probroſiſſimam? Quid

Mēbrū Chriſti nō eſt qui non ſequit̄ veſtigia Chriſti

te iactas de capite, ſi non curas eſſe in corpore? Non eris mē-
brum Chriſti, niſi ſequaris veſtigia Chriſti. Sed indignus eſt, 1. co. 12
cui ignoſcatur. Ita ne tu dignus eras, cui ignoſceret deus? In Ephe. 5
teipſo vis experiri miſericordiam, & in fratrem vis exercere
ſæueram iuſticiam? Magnum eſt ſi peccator ignoſcas pecca-
tori, quū Chriſtus pro crucifixoribus ſuis orauerit patrem?
Arduum eſt non referire fratrem, quem iuberis & amare?
Durum eſt non remetiri maleficium, pro quo niſi beneficium Lu. 24
retuleris, non hoc eris in conſeruū tuum, quod fuit Chriſtus Mat. 18

Iniuria an propulſanda

in ſeruum ſuum. Poſtremo ſi indignus hic, cui beneficium ꝓ
maleficio rependatur, at tu dignus qui facias, dignus Chriſtus
pro quo fit. Sed veterem ferendo iniuriam, inuito nouā. Re-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0122-2

petet iniuriã, ſi hanc abſtulerit impune. Si citra culpam potes vitare, vita, ſi mederi, medere, ſi reſarcire, reſarci. Si ſanare furentem, ſana. Sin minus, pereat ille ſolus potius q̃ tecũ. Iſtum qui ſe damnum dediſſe putat, cõmiſeratiõe non pœna dignũ

Iraſci quatenus licet

Pſ.4. puta. Vis cũ laude iraſci? Iraſcere vicio, non homini. Sed quo natura ꝓpenſior es ad hoc vicij, tanto diligentius temet multo ante p̃munito, ſemelqȝ hoc decretum penitus animo inſculpas tuo, ne quid vnq̃ vel dicas, vel facias iratus. Nihil tibi credideris cõmoto. ¶ Nota bene

Suſpectum habeto, quicquid impetus ille animi dictauerit, etiam ſi ſit honeſtum. Memineris inter phreneticũ, & ira bachantem, nihilo plus intereſſe, q̃ inter breuẽ & perpetuam inſaniam.

Ira breuis inſania

Succurrat, q̃ multa per iram vel dixeris/ vel feceris pœnitenda, quæ iam fruſtra mutata cupias. Proinde quũ tibi bilis efferueſcit, ſi te non potes ilico totũ ab ira vendicare, ſaltem eatenus reſipiſce, vt te memineris ſanũ non eſſe. Hoc meminiſſe ſanitatis pars eſt nonnulla. Sic tecum cogita. Nunc quidem ita ſum affectus, at paulo poſt alia mẽte fuero. Quur ego interim dicam in amicum iratus, qđ poſtea placatus mutare non queam? Quur nunc faciam inſanus, qđ mihi redditus magnopere doleam? Quur nõ hoc potius a me impetret ratio, quur non impetret pietas, deniqȝ quur non impetret Chriſtus, qđ tempus ipſum paulo poſt impetrabit? Nemini (opinor) tantum atræ bilis addidit natura, quin ſaltẽ hactenus ſibi poſſit imperare. Optimũ aũt fuerit ſic inſtituto, ratiõe, aſſuetudine durare animũ, vt omnino nõ cõmoueare. Perfectum erit, ſi vitio tantũ indignatus, pro contumelia reponas officiũ charitatis. Poſtremũ & humanæ temperantiæ, ne te totũ animo permittas. Prorſum nõ iraſci/deo ſimillimũ

Ro.12. eſt, eoqȝ pulcherrimũ. Malum in bono vincere, eſt perfectã Chriſti Ieſu charitatem æmulari. Iram premere, frenoqȝ coercere, hominis eſt cordati. Indulgere bili, ne hominis quidẽ eſt, ſed plane ferarũ, idqȝ imitiũ. Qđ ſi iuuat cognoſcere, q̃ vehementer ſit indecorum homini ab ira ſuperari, fac ſanus quum es, vultum irati contemplere, aut ipſe iratus ſpeculum adeas. Quum ſic flammantes ardent oculi, pallent genæ, diſtorquẽt

os,ſpumant labia,tremunt membra,fremit vox, nõ conſtant
ſibi geſtus, quis te exiſtimet hominẽ eſſe? Vides amice ſuauiſ-
ſime q̃ immenſum pateat æquor , de reliquis vitijs conſimili
modo diſſerendi. Sed nos medio in curſu vela colligemus, id
qđ reliquũ eſt tuæ ſollertiæ relicturi. Neq; eñ ꝓpoſiti noſtri
erat,& ſane q̃ infinitũ fuerit,ita vt cœpimus, ſingula vitiorũ
genera ſingulis quaſi declamationibus diſſuadere, atq; ad his
oppoſitas virtutes adhortari. Tantũ volui,quod tibi ſatis fore
credebam,rationẽ & artem quandam nouæ militiæ cõmon-
ſtrare,qua te poſſes aduerſus priſtinæ vitæ repullulantia mala
cõmunire. Itaq; qđ nos in vno atq; altero exempli cauſa fe-
cimus, id teipſum oportebit facere,quum in ſingulis,tum po-
tiſſimũ in his,ad quæ cognoueris te/ſiue naturæ, ſiue conſue-
tudinis vitio peculiariter inſtigari . Aduerſus hæc certa quæ-
dam decreta in albo mentis noſtræ deſcribẽda ſunt ,atq; ea ne
de cõſuetudine obſoleſcant,ſubinde renouanda. Veluti cõtra
malum obtrectationis,turpiloquij,inuidentiæ,gaſtrimargiæ,
& id genus reliqua. Hij ſoli ſunt hoſtes militũ Chriſtianorũ,
in quorũ aſſultũ,oratione, ſententijs ſapientũ, dogmatibus di
uinæ ſcripturæ,exemplis piorũ hominũ, & maxime Chriſti,
multo ante eſt præmuniẽdus animus. Hæc omnia tametſi nõ
dubitem,quin affatim tibi ſuppeditatura ſit ſacra lectio,tamen
fraterna charitas nos eſt adhortata,vt ſaltem hac extemporali
ſcriptiuncula,pro mea virili,ſanctum tuum propoſitum ꝓmo
uerem adiuuaremq;. Id quod eo feci maturius, qđ nonnihil
metuerem,ne in ſuperſtitioſum iſtud religioſorum genus in-

Monachatꝰ nõ facile ſuadẽdus eſt.

cideres,qui partim quæſtui ſeruientes ſuo,partim ingẽti zelo,
ſed nõ ſecundũ ſcientiam, circũeunt mare & aridam, & ſicubi Mat 23
nacti fuerint hominem a vitijs ad meliorem vitam iam reſi-
piſcentẽ, eum illico improbiſſimis hortamentis,minacijs,blan
dicijs,in monachatũ conantur detrudere, perinde quaſi extra
cuculũ Chriſtianiſmus non ſit. Deinde vbi ſcrupulis meris, &
inextricabilibus ſpinis pectus illius expleuerint, ad humanas
quaſdam traditiũculas aſtringũt,planeq; in Iudaiſmũ quendã
præcipitant miſerum, ac trepidare docent non amare . Mo-

nachatus non eſt pietas, ſed vitæ genus, pro ſuo cuiq; corpo-
ris ingenijq; habitu vel vtile vel inutile. Ad quod equidem
vt te non adhortor, ita ne dehortor quidem. Hoc modo com
moneo, vt pietatem neq; in cibo, neq; in cultu, neq; vlla re vi-
ſibili conſtituas, ſed in ijs quæ tradidimus. In quibuſcunq; ꝟo
depræhenderis veram imaginem Chriſti, cum ijs te copula.
Porro vbi deſunt homines, quorum cōuictus te reddat me-
liorem, abducito te quantum potes ab humano conſortio, &
prophetas ſanctos, Chriſtum, apoſtolos/in colloquiū aſciſce.
In primis autem Paulum tibi facito familiarem. Hic tibi ſemp
habēdus in ſinu, nocturna verſandus manu, verſandus diur-
na, poſtremo & ad verbum ediſcendus. In quem nos iampri-
dem enarrationem magno ſtudio molimur. Audax quidem
facinus, ſed tamen diuino auxilio freti, ſedulo dabimus ope-
ram, ne poſt Origenem, Ambroſium, Auguſtinum, ne poſt
tot recentiores interpretes, hunc laborem omnino vel ſine
cauſa, vel ſine fructu ſuſcepiſſe videamur. Atq; vt intelligant
calumniatores quidam, qui ſummam exiſtimant religionem,
nihil bonarum literarum ſcire, quod politiorem, veterum li-
teraturam per adoleſcentiam ſumus amplexi, quod vtriuſq;
linguæ Græcæ pariter ac Latinæ, mediocrem cognitionem/
non ſine multis vigilijs nobis peperimus, non ad famam ina-
nem, aut puerilem animi voluptatem ſpectaſſe nos, ſed multo
ante fuiſſe præmeditatos, vt dominicum templum, quod non
nulli inſcitia barbarieq; ſua nimis dehoneſtarunt, exoticis o-
pibus pro viribus exornaremus, quibus & generoſa ingenia
poſſent ad diuinarū ſcripturarum amorem inflammari. Sed
hac tanta re, pauculos dies intermiſſa, hunc laborem tua cauſa
aſſumpſimus, vt tibi veluti digito viam, quæ compēdio ducit
ad Chriſtum, indicaremus. Præcor autem Ieſum iſtius (vti
ſpero) propoſiti parentem, vt ſalubribus tuis cœptis, benign⁹
Ephe. 4 aſpirare dignetur, imo vt ſuum in te mutando munus augeat
perficiatq;, quo cito grandeſcas in eo, & occurras in virum

Monachat⁹ nō eſt religio

Paulus ſemp in manu habēdus

Literas bonas ignorare quidā fatui etiā theologi ſummam exiſtimant religionem.

perfectum. In eodem bene vale frater & amice, ſemꝑ quidẽ animo dilecte meo, at nũc multo ꝙ̃ antehac tum charior, tum iocundior. Apud diui Audomari, ex monaſterio Bertinico. Anno a Chriſto nato ſupra Milleſimũ quingẽteſimoprimo.

¶ Finis Enchiridij.

ERASMI ROTERODAMI ODE DICOlos, Diſtrophos, altero verſu Heroico Hexametro, altero Iambico dimætro. De caſa natalicia pueri Ieſu, deq; paupere puerperio virginis deiparæ Mariæ.

Ecquid adhuc ſequimur veterum ſpectacula rerum?
Huc huc frequens currite.
Hec caſa/quę lacera/& ſtat agreſtibus horrida culmis
Nouum dabit ſpectaculum.
Quale nihil ſeclis proaui videre vetuſtis:
Nihil videbunt poſteri.
Hic cuius tonitru tellusq; tremiſcit & ęther:
Teneris crepat vagitibus.
Hic orbis magni moderator maximus/ infans
Virginea mulget vbera.
His ego non ſtabulis auguſta palatia Rhomę
Fœliciora iudicem.
Non(operoſa licet) Solomonia templa, nec auream
Lydi tyranni regiam.
Salue clara domus cœloq; beatior ipſo:
Partus ſacrati conſcia.
Iure tibi Iouis inuideant capitolia falſi:
Diuis ſuperba ſaxeis.

Aegyptus ſancta inuideat cunabula: monſtris
Finem datura turpibus:
Nec minus apta deo es: q hiantibus vndiq rimis
Hymbres & Euros accipis
Q Lodicis egens: rigidoq incõmoda ſeno/
Fœtus rubentes excipis.
Talia naſcentem decuere cubilia Chriſtum: vt
Qui dedocere venerit
Faſtum: nullaq non ſuadentem turpia luxum.
Non hic renident purpurę
Sertaue frondea: nõ imitantes fulmina tedę:
Non menſa ſumptuoſior.
Nec ſtrepit officijs domus ambicioſa: nec alti
Fouent puerperam thori.
Pannoſus iacet in duris præſepibus infans:
Diuinus attamen vigor
Emicat: & patrioe vagitu diſpuit ignes.
Senſere pręſentem deum:
(Q q licet) puero iumenta tepentibus auris
Frigus decembre temperant.
Vpilio calamis ijſdem: quibus ante capellis
Agreſte: ſed pium canit.
Aethereiq chori volitant cunabula circum:
Vt menſibus vernis / apum
Degenerem ſimul ac pepulere examina regem/
Regi nouo/ fauentibus
Applaudunt alis: ſublimẽq agmine tollunt:
Sic turma cœlitum/ duci
Circũfuſa ſuo/gaudens ſtupet: atq iacentem
Pronis adorat vultibus.
Et natalicium ſonat ad præſepia carmen:
Coniunx pudicus interim
Fuſus humi: magnum trepidus veneratur alumnum
Porro puella nobilis

Pars bona ſpectacli/ defixis hęret ocellis,
Primumq; ſeſe non capit,
Seq; ſuumq; ſtupens genitrix virguncula partum/
Nulli marito debitum.
At ſimul eiecit pietas materna ſtuporem:
Prædulce pignus corripit:
Ac modo porrectis prohibet vagire papillis:
Modo tepente frigidum
Blanda fouet gremio, paruiſq; dat oſcula labris
Nunc pectori adprimit ſuo:
Nunc bleſo teneros inuitat murmure ſomnos
Amabili inuicem modo
Lętam prole deo videas geſtire parentem:
Prolem parente virgine.

τελοσ

¶ Lypſi, in ædibus Valentini Schumans
Calcographi diligentiſſimi. Octa=
uo Calendas Septembris.
Anno &c. xvi.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0129-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0130-6

Hæresis venit ex superbia et avaritia

Manifesta itaque hæc pertinacia est, cum quis in fide
errans, subjicere se non vult emendationi eorum
quorum interest. Et quid mirum? quam diu
malum operatur, odit lucem, nec venit ad illam
ne forte opera eius arguantur. Sic Leo inquit
præclare quidem et suo more graviter Ioannes
1. 24. 4. 3. Quid iniquius ~~sapere~~ quam sapere impia
et doctoribus non credere? Sed in hanc insipientiam
cadunt: qui nec ad veritatem agnoscendam ali-
quo impediuntur obstaculo, nec ad propheticas
voces, nec ad Apostolicas literas, nec ad evan-
gelicas authoritates, sed ad semetipsos recurrunt.
Et si quisquis eo insaniæ devenerit, ut plus
sibi soli ~~[illegible]~~ quam toti mundo et tribuat et
credat, manifeste pertinax est. Gerson extollit
istud crimen schismaticum et nobile dictum:
Cum sibi dux esse vult, spreto duce proprio,
non iam indiget dæmone tentante, quia
factus est sibi ipse dæmon. Manifestam tamen
illam pertinaciam auget, cum quis ad tuen-
dum errorem suum alios quosque iussu-
minibus: promissis: prece et pretio inducere
conatur: quam evidens est hoc argumento

illum, institutum eorumque suum errorem irrefragabiliter defen
sarum Luc 12 Quicunque enim ~~de~~ cum Christo
non est, contra eum est, et qui cum eo non colligit
dispergit Cuiusmodi iam proh dolor, plurimi
sunt in civitatibus et nationibus dispersi
eo quod de numero sunt illorum, qui ter
rabiliter resistunt veritati, non secus ac ~~Iamb~~
Jannes et Mambres restiterunt Mosi. Veru
procul dubio illis eveniet iuxta illud eiusd
Apostoli: Resistunt veritati, homines corrupti
mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficient
Insaniant itaque saeviant et tumultuentur
Antichristiani ut lubet, permittit enim eis
Deus hoc ad tempus Attamen adhuc tandem
succumbent, et stultitia ipsorum innotescet
omnibus veniet namque tempus, quando impo
bitur in persecutoribus ecclesiae ista prophetia Christi
dicentis Amen dico vobis, tolerabilius erit
terrae Sodomae et Gomorrhae in die iudicii quam
tali civitati. Vis scire fundamentum impu
dentiae adeo et solide sceptris potentum istos
adversus ecclesiam tumultuantium? Cum
uno verbo tibi, Superbia est Et ad hoc [illegible]

ecce et notabile dictum Hieronimi sup abdiam
Tumor heretice mentis confidentium in sapi
ejs et scretis suis & et quantum in ipsis est
repromittentium sibi regnum celorum: et q
David inquit Posuerunt in celum os
suum: et lingua eorum transijt in terra
et sicut Abdias inquit Superbia cordis tui
extulit te Subscribit Hieronimus Eius
hereticorum quo in superbiam extollitur
ecclesie simplicitatem parvipendens: Ecce
quod imagines sanctorum veneratur ecclesia
Carolstadius quod vocat: ob eorum simplicitatem

Jeiunium quomodo deo placet: iuxta ritu ~~Erasmi~~

Quare ieiunavimus et non aspexisti, humiliavimus animas nostras et nescisti: Ecce in
die ~~iudicij~~ ieiunij vestri invenitur voluntas
vestra et oes debitores vestros ~~repetetis~~ Ecce
ad lites et contentiones ieiunatis, et percutitis pugno impie Nolite ieiunare
sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in
excelso clamor vester Numquid tale est
ieiunium quod elegi: per diem affligere
hominem animam suam

Numquid ~~hoc vocabis ieiunium~~ contorquere q[ua]si
circulum caput suum, et saccum et cinerem
sternere? Numquid ~~hoc~~ istud vocabis ieiunium et
diem acceptabilem domino? Sed quid hoc
esse dicemus? Damnat deus quod ipse manda-
vat? Minime. Quid igitur? Sed in carne le-
gis manere, et in re nihil manere, id
vero detestatur Proinde utroque ~~modo~~ loco q[uo]d
velit accedere demonstrat Lavamini
inquit, mundi estote, auferte malum
cogitationum vestrarum de oculis meis
Cum audis mala cogitationum, nonne
palam spiritum, et internum hominis
~~demonstravit~~ denotavit Esaie secundo
Oculi domini non vident in manifesto
sed in occulto, neque secundum visionem
oculorum iudicabit, neque secundum auditum
aurium arguet Matthei 15 Vestit fa-
cias vestras, foris expolitas, intus
maneres Matthei 7 Non omnis qui
labijs dicunt domine domine

Missarum usui quotidie sed debite qui legit vacaretur. Verba Erasmi

Tu forte quotidie sacrificas, et tibi vivis, neque ad te pertinent incommoda proximi tui. Adhuc in carne es sacramenti. Verum si sacrificans das operam id esse, quod illa sumptio significat, puta idem spiritus cum spiritu christi, idem corpus cum corpore christi, vivum membrum ecclesiae, si nihil amas nisi in christo, si omnia tua bona putas omnibus esse communia, si omnium incommoda tibi dolent, ita demum magno fructu sacrificas nempe spiritualiter. Si te sentis in christum quodammodo transfigurari, et iam minus ac minus in te ipso vivere, spiritui gratias age qui solus vivificat

Missae qualiter audiendae

Multi quot quoque die sacris adfuerint numerare solent, atque hac re tanquam maxima freti, quasi nihil praeterea debeant christo ita templis egressi ad pristinos mores redeunt. Quod carnem pietatis amplectuntur laudo, quod illic consistunt non laudo. Peragatur in te, quod illic oculis repraesentatur. Repraesentatur

mere capite, verte te intus in sinum, quod
aiunt, quam propter tu mortuus mundo
quod si te totum adhuc possident, ira, ambitio,
cupiditas, voluptas, invidia, etiam si
contingas altare, procul abes a sacro
sacrificio est pro te christus, macta tu pecudes
istas, sacrifica temetipsum illi, qui pro
te semet immolavit patri. Hoc si ne cogi
tas quidem et in illo confidis, odit deus
pinguedinem tuam et crassam religionem
tuam

Aqua benedicta

Asperseris aquula consecrata, quorsum attinet
modo tu internas sordes non abstergas
ab animo.

Sancti qualiter sint colendi

Veneraris divos, gaudes eorum reliquias
contingere, sed contemnis quod illi reliquerunt
optimum, scilicet vitae purae exempla
Nullus cultus gratior Mariae, quam si Mariae
humilitatem imiteris. Nulla religio sanctis
acceptior, magisque propria, quam si virtutem
morum repraesentes. Laboras ubi tibi

Demereri Petrum ac paulum, alterius fidem, alterius
charitatem imitare, plus feceris quam si decies Roma
cursitaris. Vis sedulo honore franciscum affi
cere? elatus es, admirator pecuniae es, contensiosus
es, largire hoc divo, compesce animos, et exemplo
francisci esto modestior, contemne sordidum lucrum
et inhia bonis animi. Remitte contentionem,
et vince in bono malum. Istum honorem pluris
faciet divus ille, quam si centum illi cereos ac
cenderis

Reliquiae sanctorum qualiter venerandae

Adoras ossa pauli in loculis condita, non adoras ossa pauli
in scriptis latentem? Magnifacis fragmentum corporis
per vitrum perspicuum, et non miraris totam animam
pauli per literas pellucentem. Cineres colis
ad quos non nunquam vitia tolluntur corporum, cur
non literas magis quibus vitia sanantur animorum.
Signa ista mirentur infideles, quibus data sunt tu
fidelis libros illius amplectere, ut qui non diffidis
deum omnia posse, discas eum super omnia diligere

Baptismus non facit christianum

Baptizatus es, non protinus te christianum putes. Mens
tota nihil nisi mundum sapit. In manifesto
christianus es in occulto gentilior gentibus

Cur ita? quia corpus sacramenti tenus spiritu Caras
ablutum est corpus quod refert; dum animus manet
inquinatus; Sale contacta est caro, quid
prodest, si insulsus manet animus. Sed Uncti-
est corpus, at immunctus est animus. Cum post
baptismum ab Christo initus, et iam cum eo in no-
vitate vitae meditaris ambulare, abrenuncia-
christianismi

Vates ein propheet

Vates propheta sit tibi vates atque poeta

Vendibilis verkopelich

Vino vendibili haud opus est suspensa hedera

Verna ein dener

Non vult verna probus dominis servire duobus

Vesper avent

Vestis quid vesper serus vehat — Vergilius

Vicissitudo ein veranderunge

Omnium rerum vicissitudo est — Terentius

Victima ein offer gegeben vor die victoria

Victima pro victis datur hostia pro superandis — den

Vitia ein worke

Et vitium crimen viciam quoque dicito semen

Violare [?] riten
Ut sol non violat vitrum per quod tamen intrat
Violentum gewaltt
Nullum violentum perpetuum
Vir ein man 4 modis dr
Vir notat etatem sexum sponsum et probitatem
Vincere binden
Vinco quem supero sed vincio quem ligo vinclis
Villum bose wyn
Qui mihi dat villum mala passio torqueat illu
Vis krafft
Corpus habet vires animisque insita virtus
Vis in utroque manet, vis ratione caret
Ulcus ein swer
Illatum vulnus innatum dicitur ulcus
Ululare hulen
Ulula cum lupis cum quibus esse cupis
Upupa ein wla
Turpis avis foeditum proprium facit upupa nidum
Urceus ein cruner
Urceus et mapa pelvis penduntur in aula
Urgeo dwingen off drucken
Hunc fatuum fateor quem calcus urget et uxor

Si vis esse: vini venerea contemne: et maxime qui proficis in literis

Quaeritis an Veneri liceat parere vocanti
Hic quoque erit certus sicut ubique modus
Multa venus vires exhaurit, spiritibusque
Noxia consumit corpora mille modis
Rara levat corpusque iuvat Venus, optima vita est
Cuique nec casta nimis, nec nimis et petulans
At tu cui studii flores fructusque petuntur
Si possis Venerem spernere sanus eris

Ebrietas mala pluримеque pestes enumerantur ex plinio libro 14 capite 22

Vinum hominis mentem ~~ac furorem~~ mutat ac furorē gignit

Docet libidines temulentia
Ebrii oculos matronas licentur et maritis perduntur

Ebrii animi secreta proferunt
Ebrii mortifera loquuntur, reddituraque per iugulum voces non continent, multis ita interemptis

Ebrii solem orientem nō vident
Minus diu vivunt, Ex ebrietate fiunt pallor

Pendulę genę, oculorum ultera, Tremule manus
Furiales somni, inquies nocturna
Libido portentosa, foetidi ex ore halitus
Rerum omnium oblivio, mors memorię

Ovidius de ponto

Iam mihi deterior canis aspergitur aetas
Iamque meos vultus ruga senilis arat
Iam vigor et quasso languent in corpore vires
Nec Iuveni lusus qui placuere iuvant
Nec me si subito videas: cognoscere possis
Aetatis ~~tanta~~ facta est tata ruina meę
Confiteor facere hoc annos; sed et altera causa est
Anxietas animi: continuusque labor

Idem

Vivimus vt nunquam sensu careamus amaro
Et gravior longa fit mea poena mea

Idem

At puto cum requies medicinaque publica curae
Somnus adest solitis nox venit orba malis
Somnia me terrent veros imitantia casus
Et vigilant sensus in mea damna mei.

Marcianellus

Frigora nos torquent æstas dat otia nobis
Sic nobis pigris tempus utrumque perit

Cicero

Nec quę pręteryt cursu revocabitur unda
Nec quę pręteryt hora redire potest
Utendum est ætate cito pede labitur ætas
Nec bona tam sequitur quam prima bona fuit

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0143-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0144-5

80 L 1093

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0145-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0146-6

ominus ne com moue ar, Pter hoc delectatum

est cor meū ⁊ exultauit lingua me a, ṽ Conserua

me domine quoniā in te speraui, dixi dn̄o deus meus

es tu, Pter hoc, ℟ Notas michi fecisti domine

ui as ui te, adimplebis me leti ci a cum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0147-2

Perfice quesumus domine ad nostras preces [illegible] admitte ut qui angelo annunciante christi filii tui ad incarnacionem verbi [illegible] [illegible] hospitalitatis [illegible] famulos tuos ad omnes

Ignis fatuus [illegible]

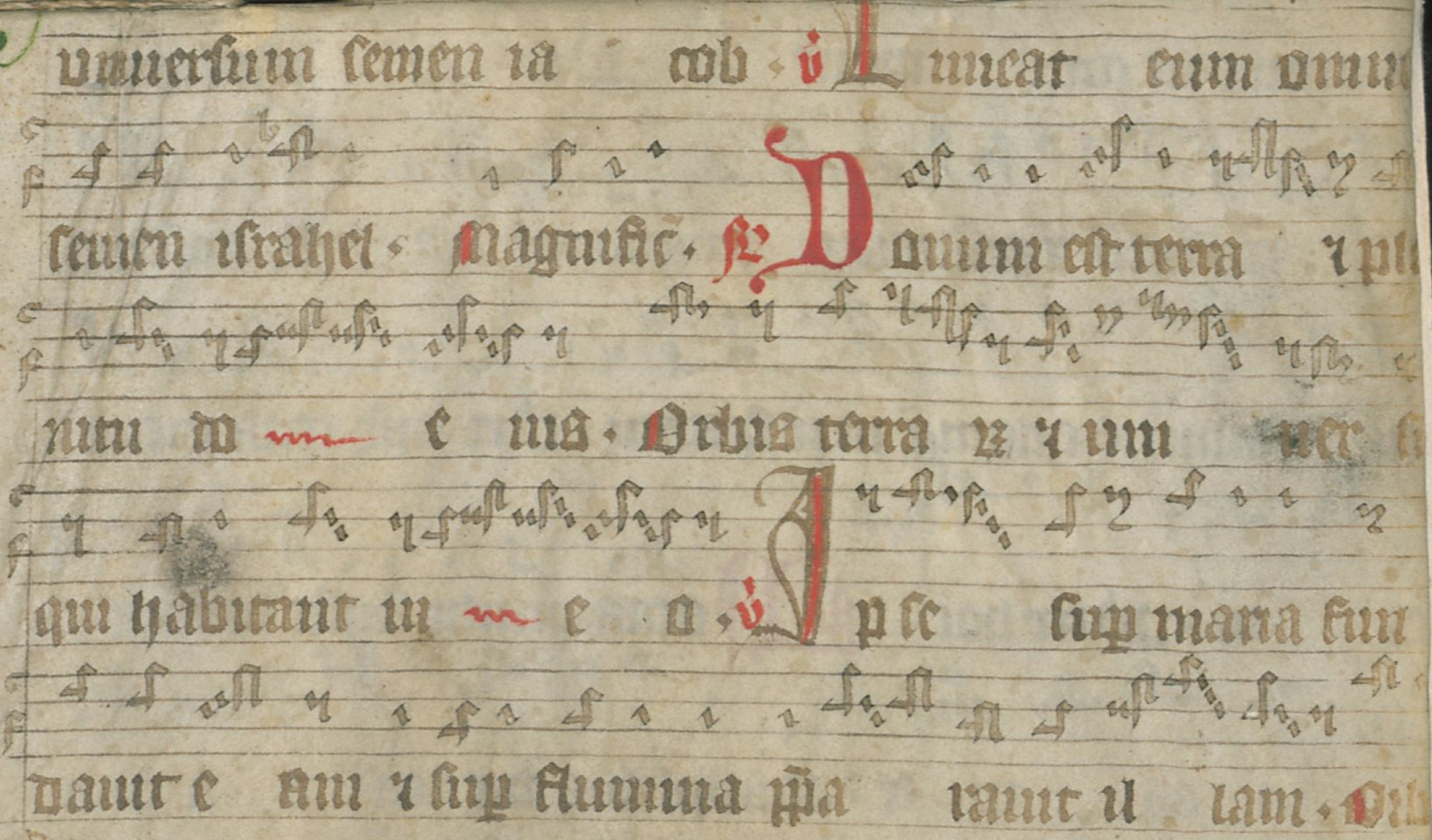

autem :
mortifi
mortifi
um !
um po
na ego

nte uale
theſauri
re. Beatuſ
tudine
palacium !
ri eterni.

B eatem ferre
Beatuſ la
dicebat.
deo meo
ungere
torquer
tuo

proſ
ipſe
in the
Beat
fido !
meiſ.
de
th
undi
altib
de

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0149-6
DFG

[illegible] cientis; & ae
dificia diu. & noli confidere
ſauris quos habes abſconditos.
laurentius dixit. Vere con
ſecurus ſum de theſauris
Decius ceſar dixit. An putas
theſauris liberari aut redimi
mentis? Beatus laurencius
Ego famulus xp̄i ſecurus ſum
ſauris celeſtibus. Decius ira
repletus iuſſit eum nudum
cedi. Beatus laurencius cū
clamabat dicens ad deciū.

fructum multum afferet. [illegible]
ipſum dicebat eſſe granum
cadatum & multiplicandum
candum infidelitate uic[illegible]
multiplicandum fide om[illegible]
pulorum. R̄ Puer meus noli timere
ſum tecum dicit dominus dum tranſie[ris]
flamma non nocebit te ſed & ardor [illegible]
in te. V̄ Liberabo te de manu peſſimo[rum]
te de manu fortium. Dum tranſieris.
Iam uero ad paſſionis ſue
ſectanda veſtigia qui an[illegible]
animam ſuam. Videt eum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0150-7

ENCHIRIDION ERASMI RO-TERODAMI GERMANI DE MILITE CHRISTIANO, IN

quo taxatis vulgi ſupſtitionib⁹,
ad priſcæ religiõis puritatẽ,
veteris æloquentiæ
lituo nos pro-
uocãt :.

HIERONYMVS EMSER,

Rite bonas arteis cum relligione, vetuſtas
Contulit: at nobis littera ſola placet.
Scire volunt omnes hodie: bene viuere nemo.
Heu fruſtra ſapiunt, qui ſibi nil ſapiunt,
Q; bene priſcorũ calleis imitatus Eraſmus,
Pſalteriũ cytharæ cõmodat: ora lyræ,
Oris & argentũ veſtiuit pectoris auro
Niliacaſq; Deo, prædo ſacrauit opes,
Hic tibi emendus erit diſtractis omnibus vnus,
Tanq; euangelico gemma reperta in agro,
Hic tibi Theſaurus Lector permaximus eſto
Ille tuo vigilet dormiat inq; ſinu,
Hic tibi ſi placeat, Chriſto mihi crede placebis,
Et Chriſto ſapies: ſi ſapit ille tibi,

τέλοσ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-139817-p0151-3